

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

6

Marxismus-leninismus

— metodologický základ vojenské vědy

V posledních letech sledujeme v sovětském vojenskoodborném tisku, ale i v publicistické produkci spojeneckých zemí výrazný akcent na metodologické otázky vojenské vědy a vojenství vůbec. Za mnoho jiných můžeme uvést např. sborník „Marxismus-leninismus o válce a armádě“, vydaný Naším vojskem v roce 1971, záplavu publikací k vojenskoteoretickému odkazu klasiků marxismu-leninismu v souvislosti s jejich významnými jubileji, oficiální vojenské učebnice marxistické filosofie a řadu článků v sovětské Vojenské myslí. Zvláštní pozornost zasluhuje publikace „Metodologičeskoje problemy vojennoj teorii i praktiki“, která vyšla v roce 1966 a v rozšířeném vydání v roce 1969 a byla již přeložena v jiných socialistických zemích. U nás bylo např. přeloženo starší vydání z roku 1966, v NDR vydání z roku 1969. V posledních letech proběhla v SSSR řada teoretických konferencí a seminářů věnovaných výlučně nebo z velké části metodologické problematice vojenské nebo vojenské historické vědy. I náš časopis přinesl informaci o teoretické konferenci československých vojenských historiků, konané v lednu 1972. Její protokol otiskuje Historie a vojenství, dvojčíslo 1–2 z roku 1972.

Tyto akce jsou v plném souladu s linií naší strany, neboť řada stranických aktivů k vědě a plenum ÚV KSČ v říjnu 1972 k ideologické práci zdůrazňují význam

marxismu-leninismu jako světového názoru a jako metodologie dalšího rozvoje teorie a praxe.

Rostoucí význam marxisticko-leninské filosofie jako metodologie všech věd, včetně vojenské vědy, vyplývá z celé řady příčin.

Za prvé jsou to kvalitativně nové vědecké úkoly, vznikající v souvislosti s dalším rozvojem socialistické společnosti, výstavbou komunismů v SSSR, rozmachem světového komunistického a národně osvobozeneckého hnutí, upevňováním jednoty socialistických zemí a jejich obrany proti agresivním snahám soudobého imperialismu. Marxisticko-leninské teorie umožňují vědecky předvídat základní směry dalšího společenského pohybu, čímž se vytvářejí i reálné předpoklady pro koncepční, programový charakter naší politiky, umožňují, abychom se vyvarovali voluntarismu a subjektivismu, úzkoprsého praktikismu a vážných chyb. „...Pro každého je naprosto samozřejmé, že složité technologické postupy ve výrobě nelze realizovat bez příslušných znalostí a odborné průpravy. V daleko větší míře to platí i pro řízení a usměrňování tak složitého organismu, jakým je lidská společnost. Socialismus je naprosto nemyslitelný bez vědy.“¹⁾

Za druhé proto, že dynamický rozvoj socialistické společnosti, který je spjatý s probíhající vědeckotechnickou revolucí

¹⁾ Zasedání ÚV KSČ ve dnech 26.—27. října 1972 o hlavních úkolech ideologické práce po XIV. sjezdu KSČ, Praha listopad 1972, str. 33

vytváří z vědy jeden z rozhodujících faktorů dalšího společenského vývoje. Věda se stává výrobní silou. Věda, jež ve svém celku stojí před zcela novými úkoly, nemůže dát na kvalitativně nové otázky kvalifikované odpovědi, aniž by zdokonalila svůj teoretický a ideologický základ, své základní metodologická východiska. To je úkol o to složitější, že nové základní problémy života na zemi vyvstaly v době, kdy ještě existují třídně antagonistické síly, z velké části seskupené a organizované v třídně protikladných koaliciích.

Za třetí je význam marxismu-leninismu jako metodologie posilován ztřeštěním ideologického boje mezi kapitalismem a socialismem, důrazem, který soudobí strategové imperialismu kladou na ideologickou diverzi. V ideologickém boji, který zachvacuje nejen světónázorovou, ale i metodologickou oblast vědy, nemůže být neutralita, kompromisy a ústupky nebo dokonce smír. V. I. Lenin ve své době vyslovil stále aktuální myšlenku: "... otázka zní pouze takto: buržoazní nebo socialistická ideologie. Střední cesty není... Proto jakékoli oslabování socialistické ideologie, jakékoli zanedbávání této ideologie znamená zároveň posílení ideologie buržoazní."²) To plně platí i pro oblast metodologie. Vítězný nástup marxisticko-leninské ideologie vytvořil situaci, v níž je obtížné obhajovat idealistické názory otevřeně, proto se prosazují jinými prostředky za pomoci gnoseologie a logiky. K tomu v určitém smyslu vytváří podmínky rychlý rozvoj vědeckého poznání, který klade otázky metodologie do popředí. Proto je nutné věnovat výraznou pozornost ideologickým aspektům dané problematiky.

K tomu, abychom mohli vést úspěšný ofenzivní boj proti buržoazní ideologii, v tom i ve vojenskoteoretické oblasti, musíme znát dobře nepřítel, pozorně sledovat jeho nové koncepty a propagandistické přístupy, včas a rozhodně je odhalovat z pozic vědeckého světového názoru a vědecké metodologie.

Za čtvrté zdůrazňují marxisticko-leninské základy soudobé vědy i samostatné vnitřní potřeby rozvoje vědních disciplín a vědeckovýzkumné práce. Řešení nových úkolů spjatých především s vývojem socialismu a vědeckotechnickou revolucí vyvolalo explozi vědeckého poznání. Změnila se struktura vědy vertikálně i horizontálně. Dochází ke vzniku nových věd a ke zpřesňování předmětu zkoumání tradičních věd. Procesy diferenciací věd jsou nutně spojeny s integrací, která zabra-

ňuje přílišné atomizaci vědy a vědních poznatků. Tím roste současně i význam jednoty metodologických a světónázorových východisek diferencujících se vědních oborů.

Změny struktury soudobé vědy v rovině horizontální i vertikální vyžadují nové ujasnění základního obsahu a funkcí jednotlivých speciálních věd, jejich vzájemného vztahu a dalších metodologických problémů, které jsou z hlediska každé speciální vědy prvořadé. Řešení těchto otázek je především záležitostí filosofického přístupu, základních metodologických východisek založených na marxismu-leninismu.

Naznačené příčiny narůstající úlohy marxisticko-leninské metodologie plně platí ve vojenskoteoretické oblasti.

Požadavek adekvátního přehodnocení metodologického aparátu platí zvláště výrazně pro vědy, jejichž objektem zkoumání je válka a ozbrojená síla. Vojenství, jak je všeobecně známo, prodělalo a prodělává změny, které byly po pravdě označeny jako revoluční. Byla vytvořena nová materiálně technická základna vedení války, která způsobila ve svých důsledcích celkovou změnu charakteru války a způsobů vedení ozbrojeného zápasu. Tomu se musela přizpůsobit organizace druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, teorie a praxe vojenského umění, příprava zázemí na válku, výchova a výcvik velitelských kádří i vojáků základní služby a další oblasti vojenské výstavby.

Soudobá revoluce ve vojenství si vyžádala přehodnotit pojmový aparát v několika rovinách:

- za prvé nahradit novými ty pojmy, které rozvoj teorie a praxe překonal;
- za druhé upřesnit tradiční, novému vývoji již neodpovídající pojmy tak, aby byly adekvátní novým změnám podmínek;
- za třetí, rozšíření tradičního pojmového aparátu vojenské vědy o zcela nové pojmy, aby byl schopen objasňovat nové procesy zasahující předmět a objekt zkoumání.

Tyto tendence můžeme sledovat ve všech diskusích o faktorech vítězství, o předmětu, obsahu a struktuře vojenské vědy, o úloze překvapení v soudobé válce, o nových formách strategické činnosti a vojenskostrategických rysech soudobé války, o její politické podstatě a celé řadě dalších kategorií. Poválečný vývoj si vyžádal rovněž zpřesňování objektu a předmětu zkoumání, zpřesňování místa vojenské vědy v systému věd zabývajících se

²) V. I. Lenin: Spisy sv. 6, SNPL Praha 1953, str. 396

zkoumáním války i ostatních věd. Základním předpokladem úspěšného řešení nových úkolů vojenské vědy bylo ujasnění především základních metodologických východisek.

V procesech poznávání vůbec a vědeckého poznání zvláště je důležité nejen vysvětlit, co je poznáváno, nýbrž i jak, jakou cestou, jakým způsobem je získáváno vědění. Jinými slovy, v poznání náleží mimořádná úloha metodě, s jejíž pomocí jsou získávány, prověřovány a v praxi realizovány získané poznatky.

Význam metody ve vědě vyplývá především z toho, že má objektivní základ, je odrazem zákonů té oblasti skutečnosti, kterou zkoumá daná konkrétní věda. Metoda je objektivní a nutný nástroj využívaný člověkem k teoretickému a praktickému ovládnutí určité oblasti skutečnosti. Na zvolené metodě závisí nejen charakter zkoumání, ale i dosažený výsledek, stejně jako na stupni rozpracovanosti a úrovni metodologie závisí úroveň vědy a efektivnost vědeckého poznání vůbec.

Metodologii můžeme určit jako učení o metodách; ta svým způsobem sama plní funkci metody a používá se jako nástroj řešení metodologických problémů.

"Svým obsahem má učení o metodách původ a podstatu té či oné metody jako vztah k druhým metodám, zvláštnosti jeho použití v specifických oblastech poznání i praxe."³⁾

Metoda bezprostředně vystupuje jako nějaký souhrn postupů, operací, s jejichž pomocí se řeší poznávací nebo praktické úkoly. Podle této vnější charakteristiky se metoda ve vztahu k teorii jeví jako prostředek získávání poznatků a jako vědění samotné. Avšak hranice mezi metodou a teorií je značně relativní. Vědění, představující obsah teorie, pomáhá dosahovat nových poznatků, správně působit v oblasti praxe. Metodologie jako učení o metodách se nevyčerpává popisem procedur výzkumu, ale vystupuje jako teoretické zdůvodnění z pozic určitého světového názoru té či oné teorie, východních principů poznávání a praktické činnosti vcelku. Jsou to rovněž vědecké teze, ale vystupují jako principy regulující další proces poznání. Každý objevený zákon nebo fundamentální teze se stává určitým regulátorem, který umožňuje další poznání předmětu.

Při charakteristice teoretického aspektu metodologie jako učení o metodách nemůžeme nevidět její aktivní stránku. Právě proto, že teorie a metoda nejsou v protikladu, reguluje metodologie další pozná-

vací a praktickou činnost, zabezpečuje řešení složitých metodologických otázek. Metodologie není přitom samostatnou vědou, ale především funkcí vědy, funkcí, kterou může plnit i jedna věda ve vztahu k vědě druhé, popřípadě několik vědních disciplín. Tak je tomu např. ve vojenské vědě, kde tuto funkci plní celá řada společenských, přírodních a technických věd.

Z hlediska struktury se metodologie vojenské vědy, obdobně jako jiných věd, člení na filosofickou, teoretickou a speciální část.

Filosofickým základem socialistické vojenské vědy je marxisticko-leninská filosofie, dialektický a historický materialismus, jehož nedílnou součástí je marxisticko-leninské učení o válce. Kromě toho zahrnuje metodologie vojenské vědy obecně teoretickou část, to znamená principy, kategorie a metody jiných věd využívaných ve vojenské vědě. Jako příklad můžeme uvést využívání vojenské historické vědy (historické metody ve vojenské vědě, matematiky, teorie řízení a podobně), které přitom tvoří organickou součást vojenské vědy. Kromě toho obsahuje metodologie vojenské vědy speciální část, to znamená aparát potřebný k převedení obecných pojmů na speciální metody vojenskoteoretické práce (např. cvičení a manévry, které se blíží co nejvíce charakteru soudobého ozbrojeného zápasu, zkoušky vojenské techniky apod.).

Tato struktura dává metodologii vojenské vědy, obdobně jako jiných věd studujících některou stránku vojenství, možnost přistoupit ke správným marxisticko-leninským pozicím k rozpracování předmětu a výchozích teoretických principů své vědy, ke zkoumání zákonů ozbrojeného zápasu, k určení a systemizaci pojmů a kategorií vojenské vědy, získaných poznatků a jejímu sepětí s praxí.

Význam marxismu-leninismu jako nejobecnějšího metodologického základu vojenské vědy vyplývá ze skutečnosti, že žádná věda nemůže se obejít bez filosofické, logické základny. To platí zvláště v dnešní době, kdy se poznání rozvíjí stále rychleji, jedny názory jsou překonávány a nahrazovány novými a věda vnika stále hlouběji do podstaty jevů a kdy to vše můžeme pochopit a ovládnout pouze ve světle objektivních zákonů poznání, objektivní logiky pohybu vědeckého myšlení.

Každý člověk a tím spíše vědec má nezbytně určitou představu o celé skuteč-

³⁾ Metodologické problémy vojenné teorie i praktiky, Moskva 1969, str. 18. Obdobně je určena i definice metodologie historické vědy ve sborníku prací sovětských autorů: "O metodologii vojenské historické vědy", vydal VHU Praha, prosinec 1971, str. 111.

nosti a postoj k této skutečnosti. To znamená, že má jasný nebo méně jasný, pravdivý nebo méně pravdivý světový názor, představu o životě a světě celku anebo, to nejčastěji, podvědomě ve své činnosti absolutizuje fragment skutečnosti, který je mu přístupný. Filosofie je uvědomění, systematická analýza této představy, důsledné budování tohoto postoje a postupování podle něho. Všeobecný postoj, který vyrůstá z věd, ovlivňuje a usměrňuje konkrétní metody jednotlivých disciplín a vytváří tak část jejich podstaty. Přitom filosofická představa vzniká na pozadí všech věd, to znamená na pozadí konkrétní totality zkušenosti koncentrované ve vědách. Současně platí, že jednotlivé vědní disciplíny a pojmy vznikají a vyvíjejí se ve světle a na pozadí představy a celé skutečnosti, závisí na dané konkrétní historické situaci, do níž organicky zapadají a jež vytvářejí podmínky pro směr výzkumu a možnosti rozvoje vědních disciplín. Toto filosofické pozadí je nezbytné, jde však o to, aby se adekvátně a pravdivě odrazilo v lidském vědomí a činnosti.

Nejobecnějším metodologickým základem vojenské vědy je marxistický filosofický materialismus, který řeší z pozic dialektického materialismu základní otázku filosofie, všestranně zdůvodňuje prvotnost hmoty a druhotnost vědomí, ukazuje cesty a charakter zpětného vlivu vědomí na bytí. Tím je dialektický materialismus východiskem řešení základních procesů vývoje vojenství.

Metodologická funkce marxistické dialektiky ve vztahu k socialistické vojenské vědě je podmiňována tím, že zákony dialektiky odrážejí podstatné a nezbytné spojení a vztahy, které se projevují v celé objektivní skutečnosti a mají všeobecný charakter. Proto jsou metodologickým prostředkem orientace ve výchozím empirickém materiálu při zkoumání zákonitostí působících v oblasti vojenství. Orientují vojenské vědce na objasnění těch konkrétních protikladů, jež byly příčinou vzniku a vývoje, objektivním základem jeho samovývoje — např. na odhalení protikladů, které jsou základem zákonitého vývoje organizace vojsk, vojenské techniky a vojenského umění, odhaluje změny v kvantitativním i kvalitativním vývoji daného jevu, orientuje na hledání podstatných změn určujících tendence vývoje. Zákony dialektiky umožňují pochopit dialektický charakter vztahu mezi novým a starým ve vývoji vojenské teorie a praxe a tím určit vztah současnosti k minulé historické zkušenosti, pochopit nové, které není prostou negací starého,

ale dialektickou negací se zachováním všeho kladného z předchozího vývoje.

Základní zákony dialektiky orientují tak badatele, kam v prvé řadě obrátit pozornost a jmenovitě v jakém směru využívat celého poznávacího aparátu k odhalení zákonitostí války a ozbrojeného zápasu a vojenství vcelku.

Metodologický význam pro vojenskou vědu mají rovněž kategorie materialistické dialektiky, jako jsou jednotlivé a obecné, obsah a forma, příčiny a účinek, podstata a jev, nutnost a nahodilost, možnost a skutečnost. V nich nachází ve vojenství výraz celá mnohostrannost zkoumaných procesů.

Materialistická dialektika jako věda o všeobecných zákonech vývoje je zároveň učením o poznání. Proto je nutné zdůraznit metodologický a světónázorový význam principů a kategorií marxistickoleninské teorie poznání, z nich především tezi o poznatelnosti světa, jednotě zákonů bytí a myšlení, aktivní úloze subjektu v procesu poznání, vztah subjektivního a objektivního, úloze praxe v procesu poznání a učení o pravdě.

Pro pravdivé objasňování společenských jevů, včetně oblasti vojenství, má mimořádný význam historický materialismus, jehož vytvoření klasiky marxismu-leninismu představovalo významnou vymoženost vědeckého myšlení, skutečnou revoluci v teorii společenského pohybu.

Kategorie historického materialismu ztělesňují nejen výsledky poznání, ale slouží i současně jako metodologická výzbroj při zkoumání všech společenských jevů. Patří sem především takové kategorie, jako společenské bytí, společenské vědomí, společensko-ekonomické formace, způsob výroby, výrobní síly, výrobní vztahy, třídy, stát, revoluce a další.

Zvláštní místo v řešení světónázorové a gnoseologické problematiky socialistické vojenské vědy má marxistickoleninská teorie války a armády jako nedílná součást historického materialismu a marxistickoleninské filosofie vcelku.

Funkčnost marxistickoleninského učení o válce a armádě vyplývá z podstaty a zvládnutí války a jejích mnohostranných vazeb na všechny ostatní stránky společenského života.

Válka je vedena vždy s určitými politickými cíli, je spojena se životem celé společnosti, který je utvářen určitými společenskými vztahy. Válku jako společensko-historický jev, součást a pokračování politiky nemůžeme vysvětlit bez znalosti zákonů společenského rozvoje. Všechny obecné otázky války, jako její podstata, místo a úloha v historickém procesu, při-

činy vzniku, podmínky odstranění, její spojení s celým systémem společenských vztahů, faktory určující průběh a výsledek války, činitelé vojenské síly státu a podobné otázky, mohou být v celé šíři objasněny jen na základě historického materialismu, který studuje zákonitě vazby společenského života.

Jelikož armáda odráží model společnosti a v její historii se shrnuje celá obecná historie, působí ve vývoji armády i ve vývoji společnosti společné zákonitosti — vztahy mezi lidmi ve společnosti i armádě jsou určovány materiálními prostředky výroby (i vedení války). Základním zdrojem rozvoje vztahů mezi jednotlivými složkami příslušníků armády jsou společenské vztahy platné v dané společnosti, které jsou příslušným způsobem modifikovány daným stupněm vývoje armád, jejich technickým vybavením, metodami řízení apod. V historii válek a armád hrají rozhodující úlohu zákony sociálně ekonomického a politického vývoje, zákony třídního boje.

Pouze na základě poznání objektivních zákonů společenského vývoje je možný skutečně vědecký dialekticko-materialistický výzkum zákonů ozbrojeného zápasu a vojenství celku. To je zcela v souladu s Leninovou ideou, že „dialektika žádá všestranné zkoumání daného společenského jevu a jeho vývoje a vysvětlování souvislostí vnějšího, jevového, se základními hybnými silami, s vývojem výrobních sil a třídním bojem.“⁴⁾

Z toho však neplatí, že zákony vývoje vojenství jsou přesnou kopií zákonů rozvoje společnosti. Zákony působící ve vlastní vojenské sféře mají svou vlastní specifiku. Odpovídají nejen sociálně politické podstatě armády, ale současně specifické armády, jejímu poslání a vojensko-technické stránce jejího vývoje. Různý stupeň obecnosti těchto zákonů určuje specifiku předmětu zkoumání marxisticko-leninského učení o válce a armádě jako součásti marxisticko-leninské filosofie a současně konkrétních věd, jako např. vojenská věda, vojenská historie, válečná ekonomie a další vědy zkoumající některou stránku vojenství. Marxisticko-leninská filosofie a jeho nedílná součást — marxisticko-leninské učení o válce a armádě vystupuje jako bezprostřední teoretický základ těchto specifických věd. Současně ovšem poznatky těchto konkrétních věd potvrzují, obohacují kategorie marxisticko-leninské filosofie.

Určením vztahu mezi marxisticko-leninskou filosofií a specifickými vědami je současně naznačena i funkčnost meto-

dologie specifických vědních oborů. Zdůraznění metodologické a světonázorové funkce marxisticko-leninské filosofie neznamená však, že existuje pouze jediná univerzální metodologie s různými modifikacemi, nebo že metoda konkrétní (specifické) vědy je pouze projevem některé ze stránek filosofické metody. Poslední metodologické materiály sovětské i naší produkce ukazují nesprávnost takového zjednodušeného přístupu.

Ve skutečnosti je sepětí filosofie a konkrétních věd značně složitější. Konkrétní věda, např. vojenská věda se zpravidla neříká dialekticko-materialistickou metodou přímo, ale snaží se ujasňovat, v jakých konkrétních formách je možné a nutné při zkoumání použít zákonů dialektické metody. Současně s tím si vojenská věda vyjasňuje funkci vlastních teoretických postulátů a obecných teorií příbuzných věd jak obecnějších, tak i stejného řádu při zkoumání těch jevů, jejichž studiem se daná věda zabývá. Nakonec každá věda určuje, jaké vlastnosti a stránky objektivní reality a v jakých hranicích je může i musí zkoumat. Tudíž každá věda usiluje objevit okruh problémů, který tvoří její základ jako vědy. Kromě toho objasňuje také specifiku svého obsahu z hlediska vlastností jeho jednotlivých prvků a jejich struktury, cesty přístupu k jejich studiu, systematizaci atd. Ve vědě může každý obecný nebo nejobecnější teoretický postulát plnit úlohu dílčího metodologického principu ve vztahu k ještě více dílčímu a konkrétnějším úkolům, které řeší daná věda. Tyto a některé další výchozí principy se stávají obsahem její vlastní metodologie.

Z toho vyplývá závěr, na který nebyl vždy jednotný názor, ale který je častěji připomínán v sovětské i naší literatuře: že totiž teoretické a metodologické základy konkrétních věd nerozpracovává pouze marxisticko-leninská filosofie, ale každá konkrétní věda ve vlastní sféře působnosti. Ještě před deseti lety se považovalo za běžné, že obecnou problematiku (např. specifické zákonitosti vojenství) a metodologii vojenské vědy, přednášenou na vysokých vojenských školách, mají rozpracovávat především katedry filosofie. Tím se ovšem filosofii ukládaly úkoly, které nemohla dosti dobře svými prostředky řešit, jestliže chtěla zůstat filosofií a vojenská věda byla současně degradována na pouhý popis principů a pravidel vedení ozbrojeného zápasu.

Filosofická problematika konkrétních věd vyplývající z vnitřních potřeb jejich

⁴⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 21, SNPL Praha 1957, str. 216

rozvoje vyžaduje, aby se jí zabývali filosofové v pevném svazku s představiteli dané konkrétní vědy. To platí plně i pro vojenskou vědu.

Vojenská věda je ve vztahu k filosofii speciální vědou. Proto i metodologie, kterou rozpracovává, je speciální metodologií vojenské vědy. Metodologie, kterou rozpracovává filosofie, je obecná metodologie věd. Metodologie každé konkrétní vědy se má k filosofické metodologii jako jednotlivé k obecnému. Vztah jednotlivého k obecnému odhalil všestranně V. I. Lenin ve své práci „K otázce dialektiky“: „... protiklady (jednotlivé je protikladné obecnému) jsou totožné: jednotlivé neexistuje jinak než v té souvislosti, která vede k obecnému. Obecné existuje jen v jednotlivém, skrze jednotlivé. Každé jednotlivé je (tak či onak) obecné. Každé obecné je částíčkou nebo stránkou (nebo podstatnou vlastností) jednotlivého. Každé obecné jen přibližně zahrnuje jednotlivé předměty. Každé jednotlivé se stává neúplně obecným...“⁵⁾

Aplikujeme-li to na vojenskou vědu, znamená to, že vojenská věda musí rozpracovávat speciální metodologii, založenou na obecné filosofické metodologii. Speciální metodologie, kterou můžeme nazvat vlastní metodologií vojenské vědy, se zabývá analýzou obecných vlastností jejího předmětu a objasňování, podstat-

ných souvislostí, zákonů války jako strategického zápasu. Jinými slovy metodologie vojenské vědy řeší úkoly, které se vztahují k teorii a metodě, předmětu, který řeší vojenská věda. Vojenská věda, jako každá jiná věda, je jednotou předmětu a metody a v tomto smyslu každý vědní obor musí řešit své specifické metodologické problémy.

Přitom důsledně uplatňování marxisticko-leninské filosofie jako nejobecnějšího metodologického je nezbytným předpokladem pro tvůrčí rozvoj vojenské vědy v nových podmínkách, zárukou, aby nedošlo k jejímu zplanění jako vědy a aby tato věda objasňovala procesy vojenství z pozic dělnické třídy jako objektivně nejprogresivnější síly společenského vývoje soudobé epochy. Je tedy předpokladem vysoké teoretické úrovně, stranickosti, třídnosti a ideové bojovnosti vojenské vědy.

Tvůrčí uplatňování marxismu-leninismu jako teoretického a metodologického základu vojenství a tím i další rozpracování vojenské vědy i marxisticko-leninské filosofie vyžaduje znalost a soustavné prohlubování filosofické přípravy vědeckých kádrů v oblasti vojenské znalosti vojskoteoretického odkazu klasiků marxismu-leninismu a na druhé straně stále hlubší vojenské teorie a praxe filosofů, kteří se zabývají problematikou vojenství.

⁵⁾ V. I. Lenin: Filosofické sešity, Praha 1954, str. 321

Typy okresů a příprava branců v Jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR

XIV. sjezd KSČ vytyčil jako jeden z významných úkolů požadavek racionalizovat řízení společenských procesů. V našem případě to znamená racionalizovat řízení procesu přípravy branců, jako nedílnou součást realizace usnesení PUV KSČ ze dne 19. 3. 1971 o „Jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR“ (dále JSBVO ČSSR).

Řešit tento náročný úkol můžeme postupně, po etapách. Svaz pro spolupráci s armádou nese hlavní odpovědnost za přípravu branců. Za tím účelem byla zpracována studie o typizaci okresů.

Stručná informace o obsahu studie může zajímat především pracovníky příslušných funkčních orgánů místních vojen-

ských správ a útvarů, které je řídí, i další soudruhy, kteří se tím či oním způsobem podílejí na zabezpečování úkolů v přípravě branců. V článku informujeme o hlavních úkolech a zásadách, podle nichž jsou okresy zařazovány do jednotlivých typových skupin.

Prvým bezprostředním ohlasem na experimentální zavedení typizace je posílení zájmu některých okresních výborů Svazarmu, na zařazení do vyšší typové skupiny, neboť z toho plynou určité výhody. To je ovšem možné jen za předpokladu, že zařadí do přípravy a vycvičí větší část z celkové populace odvedenců než dosud, což odpovídá duchu uvedeného dokumentu strany.

Základní cíl a hlavní úkoly typizace okresů

Základním cílem zařazování okresů do typových skupin je konkretizovat některé obecné požadavky vojenskopolitické linie strany na racionalizaci určitých stránek řízení společenského procesu přípravy branců.

Praktické uplatnění typizace okresů umožní postupně řešit tyto hlavní úkoly:

— objektivněji hodnotit výsledky dosahované jednotlivými okresy, kraji, národními republikami a celé ČSSR v přípravě branců,

— využít některých exaktních metod organizační a komunikační techniky,

— důsledněji realizovat požadavek komplexnosti a diferencovanosti řízení,

— upřesnit popis funkcí (rolí) řídicích článků a klasifikovat roli instruktorů pro přípravu branců a záloh OV Svazarmu, ke zkvalitnění organizace přípravy branců,

— rozpracovat otázky, které povedou k racionalizaci dalších stránek řízení procesu přípravy branců.

Objasněme stručně tyto úkoly.

1. Rozdělení okresů do srovnatelných skupin umožní objektivnější, konkrétnější, přesnější a efektivnější **vyhodnocování výsledků branné výchovy**, dosahovaných především na školách II. cyklu a přípravě branců ve Svazarmu na stupních okres, kraj a národní republiky.

Za prvé bude možné lépe řešit návaznost v branné výchově, v intencích hlavních složek branné výchovy, a to na základě měření a vyhodnocování výsledků předchozí branné výchovy, na nichž se podílí v první řadě škola, ale i další instituce a organizace u mužské části populace mládeže v duchu požadavků JSBVO ČSSR.

Za druhé bude možné měřit a vyhodnocovat kolik a jak bylo vykonáno na všech stupních řízení v přípravě branců ve Svazarmu po dobu jejich přípravy.

Tím získáme na kybernetickém principu zpětné vazby objektivnější a konkrétnější informace o povaze výsledků. To umožní praktické sociotechnické zásahy do procesu přípravy branců a zároveň podnítí výzkum k hledání odpovědí na další závažné otázky společenské praxe v této oblasti.

2. Typizace okresů umožní využít **některých exaktních metod, organizační, komunikační a výpočetní techniky** k rychlému získání informací o finalitě procesu přípravy branců.

Zatím se vyhodnocují výsledky na základě hlášení, výsledků závěrečného hodnocení, kontrolní činnosti atd. Typizace umožní zpracovat výsledky pomocí výběrového souboru. Reprezentativní vzorek by byl dvojí: celostátní a pro národní republiky, při čemž by zahrnoval dvě základní větve informačního toku. Objasněme blíže tento úkol.

Usnesení PÚV KSČ o Jednotném systému branné výchovy obyvatelstva stanoví podíl institucí a organizací zodpovídajících za brannou přípravu mládeže škol II. cyklu a přípravu branců. Svazarm zajišťují výsledky předchozí etapy, dosažené v branné přípravě mládeže škol II. cyklu, protože na ni navazuje. Přitom musí respektovat finální požadavky armády na přípravu branců, neboť tuto přípravu dokončuje.

Potřebuje znát, v jaké podobě jsou zatím vytvořeny základní složky branné výchovy mládeže na budoucí roli vojáků, obránců socialistické vlasti.

Základní obsahové složky branné výchovy mužské části populace škol II. cyklu můžeme měřit na konci školní etapy branné přípravy. Bude možné zjišťovat dosažené výsledky jednotlivých složek,

např. odborné technické, tělesné nebo ideově politické složky branné výchovy. To vyhodnotily komise složené ze zodpovědných zástupců „předávající“ a „přebírající“ strany. Výsledky by byly zaneseny na děrné štítky. Na nich by byl zakódován i typ okresu. Tyto štítky by byly odeslány do centra, které by pomocí výpočetní techniky v maximálně krátké době vyhodnotilo dosažené výsledky z hlediska obsahu jednotlivých složek branné výchovy. Tím bychom zjistili, jaké jsou celkové výsledky i jaké jsou rozdíly ve výsledcích mezi jednotlivými typy okresů.

Hovoříme-li o centru, máme na mysli dvě ústředí. Příslušné funkční orgány ministerstva školství, které předávají mládež škol II. cyklu a centrální orgány Svazarmu, které přejímají odvedence k výcviku na sociální role branců. Na základě vyhodnocení může být poskytnuta informace podle principu zpětné vazby nižším orgánům o celkové charakteristice, jak byly dosaženy cíle v jednotlivých složkách branné výchovy. Školské orgány mohou vydat pokyny, které budou sledovat cíl lépe a komplexněji usilovat o jejich splnění v příštím roce v branné výchově na školách II. cyklu. Sekce branné přípravy FV Svazarmu může vydat pokyny, jejichž cílem je dosáhnout lepší návaznosti na předchozí etapu, neboť zná konkrétní podobu a stupeň připravenosti mládeže v oblasti jednotlivých základních složek branné výchovy.

Podobný mechanismus může být usku- tečněn na konci přípravy branců s tím, že přebírajícími jsou orgány vojenské správy, předávajícími, v rámci stanovené zodpovědnosti za určité složky branné výchovy mládeže, Svazarm. Na základě dosažených výsledků bychom mohli lokalizovat typy okresů, které dosahují v jednotlivých složkách branné výchovy stejné nebo rozdílné výsledky. Tím bychom získali možnost usilovat o poznání příčin rozdílných výsledků, popřípadě i zpřesnit dosavadní typizaci okresů.

Poznamenejme, že informační větve Svazarmu zahrnuje dvě části: jedna směřuje k federálnímu, druhá směřuje k národnímu centru. Tomu odpovídají dva výběrové soubory představované reprezentanty jednotlivých okresů k dosažení reprezentativnosti v rámci federace i národních republik. Reprezentativní soubor škol by se patrně poněkud lišil od souboru Svazarmu, neboť jej tvoří rozdílné typy škol.

3. Typizace umožní prohloubit a důsledněji realizovat **zásadu komplexnosti a zároveň diferencovanosti řízení procesu přípravy branců** na jednotlivých stupních

řízení — federace, národních republik, krajů i okresů Svazarmu z hlediska rozdílného zastoupení složek branné výchovy v programech školení jednotlivých skupin branců.

Je to možné proto, že typizace vychází z toho, jak jsou zastoupeny v příslušných lokalitách jednotlivé skupiny branců základní a odborné přípravy. Jednotlivé kraje se tedy liší tím, jaký typ okresu v nich převládá, respektive jakým souborem typů jsou tvořeny.

Nově ustavený krajský úřad Svazarmu může být řízen národními orgány z hlediska diferenciace odbornosti i komplexnosti, podle toho jak jsou zastoupeny jednotlivé skupiny branců v jednotlivých krajích. Přitom respektuje požadavek komplexnosti řízení, která je vyjádřena v základních složkách branné výchovy, a promítá se v přípravě každé jednotlivé skupiny školených specialistů i skupiny základní přípravy, ovšem v rozdílných proporcích. Podobně je tomu ve vztahu krajského a okresního stupně řízení.

4. Typizace okresů dává možnost přesnějšího vymezení řídicích funkcí a **klasifikace rolí instruktorů pro přípravu branců a záloh.**

Jedním z požadavků linie XIV. sjezdu je pečovat o politický a odborný růst řídicích pracovníků různých stupňů řízení, včetně v našem případě okresu. Klasifikace rolí instruktorů má praktický i teoretický význam.

Jednotný systém branné výchovy obyvatelstva klade řadu nových požadavků na okresní úroveň řízení, zvláště na instruktory na okresech. V důsledku toho dochází a čím dále více bude docházet ke změnám v obsahu jejich činnosti.

Např. požadavek soustavného dvouletého působení na brance před nástupem vojenské služby podstatně zvyšuje nároky na činnost instruktorů na typech okresů č. 3, 4 a 5 na jejich řídicí a organizátorskou práci. V důsledku toho budou objektivně zatlačovány do pozadí některé jejich činnosti, které vykonávali doposud. Může docházet ke konfliktům, neboť se

změní proporce obsahu jejich funkční náplně.

Teoreticky můžeme, na základě klasifikace rolí instruktorů a jejich analýzy, předcházet zdroji konfliktů uvnitř jejich role a mezi nimi a rolemi jiných pracovníků na okrese. Pominout tuto stránku problematiky by mohlo mít vliv na zvýšení nežádoucí fluktuace těchto pracovníků. Vezmeme-li v úvahu nedostatek kádrů na jiných úsecích na okrese a jejich materiální a finanční podmínky, hrozí zvýšení fluktuace při necitlivém zavádění některých požadavků JSBVO ČSSR především u pracovníků vyšších typů okresů. Je známo, že konflikty uvnitř jakékoliv organizace ji vnitřně oslabují a působí negativně na charakter výsledků.

Na tyto stránky již reagují opatření, která jsou uskutečňována v souladu s procesem praktické realizace typizace.

5. Konečně typizace nám dává do budoucna možnost, na základě vyhodnocování výsledků, **klást a hledat odpověď na tyto otázky:**

— který typ či typy okresů dosahují nejvíce a nejlépe **cílů** vytyčených stránickými a státními orgány,

— jaké jsou **příčiny rozdílů ve výsledcích** jednotlivých typových skupin okresů,

— jaké jsou **příčiny rozdílů ve výsledcích dosahovaných jednotlivými typy**, ve které typové skupině je relativně nejvíce těch okresů, které dosahují nejlepších výsledků,

— jak se liší jednotlivé typy okresů z hlediska výsledků dosahovaných v **jednotlivých složkách branné výchovy branců**,

— typizace umožní i **srovnání rozdílů ve výsledcích uvnitř jednotlivých typových skupin** a tím nutně bude kladena otázka a hledáno řešení i této stránky problematiky.

Na základě těchto srovnání budeme moci poznávat, určit **objektivní i subjektivní činitele** ovlivňující výsledky přípravy branců. To umožní prakticky zasáhnout tak, aby byly překonány některé existující meze.

Klasifikační znaky a typizační stupnice k zařazování okresů do typových skupin

Základním východiskem návrhu zásad zařazování do typových skupin je hledisko, jak se jednotlivé okresy podílejí na přípravě branců. Tento sjednocující znak obsahuje tři stránky: velikost, složitost a společenský význam podílu jednotlivých okresů na celkovém úkolu přípravy branců podle JSBVO ČSSR.

Základ klasifikačních stupnic tvoří tři

znaky: 1. územně výrobní charakter okresu; 2. počet odborností a počet branců cvičených v odbornostech; 3. počet branců zařazených do základní přípravy (dále ZP). Tyto znaky jsou východiskem při tvorbě typů.

Klasifikační znaky tvoří soustavu, v níž význam jednotlivých znaků pro zařazování okresů je rozdílný. Větší význam

mají počet odborností a v nich školených branců a počet branců zařazených do základní přípravy.

Rozdělením znaků, zpravidla na 5 stupňů, získáme typizační stupnice, které jsou měřítkem, pomocí něhož zařazujeme jednotlivé okresy do určité typové skupiny.

Charakterizujeme stručně jednotlivé klasifikační znaky.

1. Územně výrobní charakter okresů

Územně výrobní charakter vyjadřuje jednak územní rozmístění, jednak politickoekonomickou závislost organizace přípravy branců.

Území je jedním ze znaků marxistickoleninského vymezení státu. Tomu se dosti často rozumí pouze v tom smyslu, že území ohraničuje stát. Územní znak státu pojímá marxismus-leninismus rovněž ve smyslu vnitřního politickoprávního členění, které je závislé a vyrůstá z ekonomické základny společnosti. Pro náš případ je důležité právě toto hledisko. Ekonomická, územně výrobní závislost organizace přípravy branců nachází své vyjádření v politické závislosti na prvních místních politickém systému, jehož role se v duchu zásad usnesení PUV KSČ a JSBVO ČSSR podstatně zvýšila.

Územně výrobní charakter vázanosti přípravy branců můžeme vyjádřit ve čtyřstupňovém měřítku, které rozlišuje:

- a) průmyslové velkoměstské okresy — v podstatě se vztahují na Prahu, Brno a Bratislavu;
- b) převážně průmyslové okresy — převazuje průmysl nad zemědělstvím;
- c) průmyslové zemědělské okresy — jsou to okresy, kde nemůžeme hovořit o výrazné dominanci jednoho odvětví;
- d) převážně zemědělské okresy — převazuje zemědělství nad průmyslem.

V našem případě, kdy územně výrobní rozmístění přípravy branců se z roku na rok mění jen velmi málo, má tento znak menší význam. Použijeme jej jen v případě k vydělení okresů průmyslové velkoměstského charakteru. (Významná je tato klasifikace při výzkumu závislosti organizace přípravy branců na ekonomických strukturách.)

Význam tohoto kritéria se promítá do dvou znaků. Z nich významnější je „počet odborností a počet branců zařazených do odborného výcviku“. Tento znak vyjadřuje z hlediska náročnosti školení a výcviku podstatný zájem státu a armády. To přirozeně neznamená podcenění základní přípravy.

2. Počet odborností a počet branců zařazených do odborné přípravy

Východiskem jsou empirické údaje o rozmístění počtu odborností a počtech odborně cvičených branců v jednotlivých okresech. Na základě údajů z r. 1971 se nám tento znak projeví v měřítku národních republik a federace v organizaci Svazarmu takto:

ČSR: nejpočetněji jsou zastoupeny okresy, kde se školí 3, 4 a 5 odborností,

SSR: nejpočetněji jsou zastoupeny okresy, kde se školí 3 odbornosti,

ČSSR: v okresech, kde se školí 3, 4 a 5 specializací je úkol rozložen zhruba na čtvrtiny — 28,9 %, 26,3 % a 25 %. Tyto okresy představují 80 % okresů ČSSR.

Tyto skutečnosti se projeví při klasifikačních třídách, které musí vyjádřit základní proporce a tím to, co je společné i rozdílné jednotlivým okresům z hlediska počtu školených odborností.

Abychom omezili dříve v praxi používané jednostranné hledisko, které přehlíželo pouze k počtu odborností, zahrnuli jsme do klasifikačního znaku i počet branců školených v odbornostech.

Na základě propočtu a konstrukce několika variant, které měly co nejprůměrněji vyjádřit množství, kvalitu a společenský význam mároků na práci s jednou odborností, jsme dospěli k závěru:

1 odbornost	1 bod
75—100 branců školených v odbornostech	1 bod

Pro poměrně malé zkrácení, které je z části vyrovnáno pětistupňovou stupnicí a z důvodu snazší manipulace při tvorbě a práci se stupnicí jsme zaokrouhlili toto číslo na 100.

Poznámku si zasluhují dvě věci. Nezařazeny jsou tři okresy, které nedosahují minimálně bodové hodnoty a jsou natolik netypické, že jsme je nezařadili do typové skupiny číslo 1. Druhá poznámka se vztahuje k typu číslo 5, který zahrnuje tři lokality velkoměstského charakteru, které se podílejí relativně vysokým procentem školených branců na celkovém úkolu. Tyto okresní lokality mají specifický charakter sociálního prostředí velkoměst, proto jsme je vyčlenili jako samostatný typ.

3. Základní příprava a počty školených branců

Použijeme-li tento znak a rozložíme-li jej do stupnice, je nezbytné i v tomto případě respektovat empirická fakta jako výchozí základnu typizace. Na základě

údajů o počtech školených branců v jednotlivých okresech, bylo jejich rozložení v jednotlivých správních jednotkách v roce 1971 toto:

ČSR: Nejpočetnější je zastoupení okresů, kde se školí v základní přípravě 100 až 200 branců (24 okresů) a 200 až 300 branců (25 okresů), což představuje v podstatě $\frac{2}{3}$ počtu okresů ČSR;

SSR: Charakteristické je celkově rovnoměrnější rozložení počtu školených a větší zastoupení okresů ve skupině, kde se školí 700 až 900 branců.

ČSSR: Okresy, kde se školí 100 až 200 a 200 až 300 branců, představují přes 50 % okresů ČSSR.

Použili jsme stejné zásady bodového hodnocení jako v předchozím případě. ZPP pokládáme za jednu odbornost. Bodové ohodnocení je toto:

ZPP	1 bod
100 branců ZPO	1 bod

Pro dodržení pětistupňové stupnice jsme rozdělili okresy do 5 kategorií. Tím jsme získali přehled, jak je rozdělen podíl jednotlivých kategorií okresů na plnění úkolů v základní přípravě, jejíž význam je dán již samotnou velikostí této skupiny v celé populaci branců nastupujících každoročně do armády.

4. Sdružený typ

Dosavadní postup při klasifikaci vycházel z existence dvou velkých skupin školených branců: branců technických odborností a základní přípravy. Tím jsme obdrželi dvě alternativy členění okresů do typových skupin. Pro praktické účely i další teoretický výzkum je nezbytné vycházet z faktu, že reálně existují na jednotlivých okresech obě alternativy.

Sloučením obou alternativ v jedinou při zachování výhod obou dává možnost přistupovat k řízení okresů komplexně, jako k jednotným organickým celkům, které jsou diferencovány zároveň z hlediska řízení po linii odbornosti. Zatím je nebudeme převádět na společnou hodnotu a nazveme je „sdruženým typem“. Jde o to, aby „sdružený typ“, který spojuje, ale neslučuje, obě alternativy nezastřel, neznehledněl typizované okresy, ale vyjádřil jejich celistvost i diferencovanost a tím byl prakticky účelný pro řízení procesu přípravy branců. Účelné se jeví konstruovat „sdružený typ“ v podobě zlomku, kdy číslo v čitateli představuje typ podle odbornosti a číslo ve jmenovateli typ podle hlediska základní přípravy, např. 2/2. Sdružený typ v podobě tohoto výrazu nám poskytuje čtyři důležité informace:

— číslem v čitateli nás informuje o výši typové skupiny podle hlediska odbornosti a tím o závažnosti této stránky branného zájmu armády;

— zároveň nám podává informaci o velikosti a významu druhé školené skupiny zařazené do základní přípravy;

— rovněž nám sděluje, jaký je vztah mezi oběma skupinami na daném okrese, která převládá, z hlediska které skupiny se okres více či méně podílí na plnění přiděleného úkolu. Tím vidíme skladbu a charakter okresů, což je důležité zvláště pro republikový a krajský stupeň řízení;

— konečně nám podává informaci, že uvedený okres patří z hlediska odbornosti i ZP k nejpočetnější zastoupené skupině okresů, neboť k této skupině náleží v podstatě přes 50 % okresů. Dvojkový typ představuje „průměrný“ okres z hlediska podílu tohoto okresu na celkovém úkolu. Průměr podstatně ovlivňuje výsledky právě proto, že je nejpočetnější.

Doplníme-li typizaci okresů počtem procentuálního rozložení celkového úkolu na okresy, kraje a republiky podle toho, jak se podílejí na plnění celkového úkolu v odborné a základní přípravě, získáme tím plastický, názorný přehled (např. v podobě mapky nebo grafu) o rozmístění přípravy branců podle správních celků, což je důležité pro řídicí orgány všech stupňů.

Nový systém přípravy branců vyžaduje, aby se s branci pracovalo dva roky před nástupem do armády. Tím je zdůrazněn význam I. období, v němž převládá to, co je zatím běžně nazýváno všeobecnou přípravou.

Ne všechny okresy však mají kádrové, organizační a materiální podmínky k tomu, aby zahájily realizaci tohoto požadavku JSBVO ČSSR se stejnou požadovanou úrovní. Abychom získali přehled, ve kterých okresech již v určité formě je realizována i tato zásada, jeví se prospěšné, vyjádřit i tuto skutečnost. Je možné tak učinit tím, že do zlomku sdruženého typu zahrneme jako třetí čísla typovou skupinu, již se podílí okres na plnění této zásady JSBVO ČSSR.

5. Výsledný typ

Řekli jsme, že reálně se školí na okresech obě skupiny branců — „specialistů“ a ZP. Abychom mohli komplexně srovnávat okresy jako celky, převedeme oba klasifikační znaky na společnou hodnotu vyjádřenou součtem bodů obou alternativ. Konkrétní součet se řeší pomocí tabulek. Na základě empirických údajů jsme usilovali o to, aby zůstaly zachovány základní proporce zastoupení v obou alternativách.

Nezařadili jsme Prahu-město, která je natolik specifická, že bodovým rozsahem je nesrovnatelná s jakoukoliv jinou lokalitou.

Výsledný typ, sestavený podle hlediska počtu odborností a v nich cvičených branců a základní přípravy ve druhém období, v rámci ČSSR je zastoupen v jednotlivých typových skupinách takto: první a druhá skupina představuje okolo jedné

čtvrtiny okresů; podobně je tomu tak, sloučíme-li typové skupiny čtyři a pět. Třetí typová skupina je nejpočetnější, je v ní téměř polovina všech okresních lokalit. Zastoupení jednotlivých typů v krajích je rozdílné. To charakterizuje některé kraje tím, že v něm převládá určitá typová skupina, nebo je daný kraj charakteristický více méně rovnoměrným zastoupením dvou typových skupin a podobně.

Závěry

Dosud jsme pracovali v praxi i teorii s jakýmsi průměrným okresem, s okresem vůbec. To na jedné straně. Na druhé straně zhruba jsme dělili okresy na „malé“ a „velké“, popřípadě „průměrné“. Empirická varianta typologické metody jako nástroj poznání a změny, rozdělení okresy do několika skupin, zpřehlednila nám terén. Uprávnila měřítka, podle nichž můžeme jednotlivé okresy pokládat zhruba nejen za „malé“, „průměrné“ a „velké“, nýbrž zdůvodněně můžeme tvrdit, že okresy určité skupiny se z těchto nebo oněch hledisek shodují nebo liší.

Získali jsme možnost srovnávat, neboť základní výchozí podmínka, přidělený cíl a podíl okresu na plnění cíle organizace, je pro určitou kategorii, určitý typ okresu, v podstatě stejný a srovnatelný. Typy tak vyjadřují množství, kvalitu, náročnost a společenský význam podílu každého konkrétního okresu na celkovém úkolu organizace.

Je zřejmé, že „dvojkový typ“ je v obou případech — z hlediska odbornosti i ZP — nejčetnější. Představuje okolo poloviny všech okresů ČSSR. Spolu s „trojkovým typem“, který rovněž v obou alternativách členění zahrnuje pětinu všech okresů, představují okolo tří čtvrtin lokalit.

Právě tyto nejpočetnější typy okresů jsou významné. Určují celkově vysoký nebo nízký průměr výsledků. Významnost tedy nechápeme jako výlučnost, výjimečnost několika málo okresů na uspokojení branného zájmu státu na přípravě branců. Masa okresů je významná svou početní vahou při plnění tohoto branného zájmu státu ve svém celku i rozdílným zastoupením okresů jednotlivých typových skupin.

Využití typizace v praxi je podstatné pro konkrétní řídicí práci FV, ÚV národních organizací, KV Svazarmu především v těchto oblastech:

— při výběru a přípravě kádrů věnovat pozornost především okresům s vyšším počtem branců podle jednotlivých typů. Přitom bude přihlíženo k celkovému trendu populačního vývoje jednotlivých republik, krajů i okresů v tomto desetiletí;

— při perspektivním plánování rozvoje materiální a výcvikové základny zabezpečovat především okresy 3., 4. a 5. typu;

— celkovou kontrolní činnost a pomoc usměrňovat především ke krajům a okresům, které rozhodují o celkových výsledcích v přípravě branců;

— v systému hodnocení přihlížet k výsledkům srovnatelných typů okresů i mezi jednotlivými typy s konkrétním vyhodnocením metod při dosahování vyšších výsledků za stejné úrovně zabezpečení;

— brát v úvahu rozsah přípravy branců podle jednotlivých typů okresů při stanovení systemizace OV Svazarmu, náplně práce instruktorů pro přípravu branců i stanovení zásad odměňování.

Přesná evidence o rozložení úkolů v přípravě branců na jednotlivé republiky, kraje a okresy je nezbytným předpokladem objektivního zařazení okresů do typových skupin. Tento požadavek je důležitý pro vyhodnocování výsledků, kterých bylo dosaženo v jednotlivých typových skupinách na stupni kraj, národní republika a FV Svazarmu.

Zařazování konkrétních okresů do typových skupin se koná každoročně pomocí klasifikačních bodovacích tabulek a stanoveného metodického postupu.

Přístupovat ke známé skutečnosti z jiného zorného úhlu než dosud, v intencích požadavků linie strany, vyžaduje smysl pro nové a určité úsilí, aby se nová kvalita přístupu stala běžně využívanou v praktické práci i v dalším výzkumu.

Branný systém

ČSSR

I když v současné době dochází k některým pozitivním tendencím zmírňování napětí ve světě, nadále zůstává reálné nebezpečí ozbrojeného konfliktu mezi kapitalistickými a socialistickými státy. Politické cíle a projevy praktické realizace politické a vojenské strategie imperialistických států ve světě i v Evropě varují socialistické státy a plně zdůvodňují závěr, že soustavná příprava k obraně socialistického státu je v současné době i pro dohlednou perspektivu třídně nezbytnou a životně důležitou funkcí každého socialistického státu.

Zajištění obrany státu je tedy jednou z nejdůležitějších funkcí socialistického státu a v etapě budování a rozvoje socialistické společnosti má výrazný třídně politický obsah.

Branná politika státu je trvale určována na základě rozborů vnitřních a vnějších podmínek společenského, politického a ekonomického vývoje s ohledem na strategické koncepce a záměry protivníka, vzájemný poměr sil a na základě úrovně poznání v rozvoji vojenství.

Vývoj branné politiky státu probíhal pod vedením KSČ v etapách v souladu s celkovým vývojem společnosti. Jeho odraz nacházíme v generální linii strany, formulované na jednotlivých sjezdech. Jako základní a typickou lze označit linii IX. sjezdu KSČ, v níž je zakotven program výstavby čs. ozbrojených sil důsledně socialistického charakteru s vyhraněným třídním posláním.

Stranické a státní orgány ČSSR věnují soustavnou pozornost zdokonalování ozbrojených sil a příprav státu k obraně. K zabezpečení tohoto úkolu byla přijata řada opatření, která vycházela z leninského pojetí obrany a která ve

svém souhrnu vytvářela nezbytné podmínky pro vývoj všech prvků společenského systému.

Vojenskopolitická linie XIV. sjezdu KSČ v oblasti obrany ČSSR je v dokumentech sjezdu vyjádřena takto: „... nedávná léta nás znovu poučila, jak společnost potřebuje k ochraně revolučních vymožeností proti vnějšímu i vnitřnímu nepříteli spolehlivé, připravené mocenské orgány“ ... „žijeme na hranici imperialistického světa a nemůžeme ani na chvíli ztrácet ze zřetele, že musíme být připraveni, spolu s našimi spojenci, k obraně národní a státní nezávislosti a socialistického zřízení. Zabezpečujeme tento úkol v rámci společného úsilí států Varšavské smlouvy, opření o nerozborné přátelství se Sovětským svazem.“ ... „obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil, ale i všech státních, společenských organizací a institucí, které zabezpečují úkoly obrany země komplexně, v jednotném Branném systému“.

V souladu s těmito principiálními tezemi vtyčil sjezd pro oblast obrany ČSSR úkol, který je v rezoluci vyjádřen takto: „... na vyhraněné třídních a internacionálních základech prohloubit brannou výchovu a přípravu obyvatelstva, zvláště mládeže, posilovat jednotu armády a lidu tak, aby se obrana socialistické vlasti stala ctí a vlasteneckou povinností každého občana.“ (Protokol XIV. sjezdu KSČ.)

K realizaci uvedeného se mimo jiné rozpracovává celá řada základních materiálů, které mají být východiskem pro další zdokonalování Branného systému ČSSR.

MNO plní v této oblasti úkoly stanovené ústavním zákonem č. 133/1970 Sb., o působnosti federálních resortů, podle kterého:

1. MNO je ústředním orgánem státní správy pro zabezpečování obrany ČSSR a

2. MNO je orgánem pro řízení a velení ČSLA a zabezpečuje realizaci vojenské politiky KSČ v ČSLA.

Mimo tyto úkoly plní MNO i povinnosti, vyplývající ze zákona č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu.

Z uvedeného je zřejmá úloha a místo MNO a celé ČSLA při plnění úkolů zabezpečování obrany ČSSR, při plnění úkolů dalšího zdokonalování branného systému ČSSR.

K jednotnému chápání všech dalších názorů a závěrů uvádíme v úvodu definice základních pojmů.

Branný systém ČSSR chápeme jako souhrn všech stranických, státních, hospodářských a společenských institucí a jejich činností, jimiž se realizují všechna opatření k přípravě obrany státu v době míru a k obraně země za branné pohotovosti státu, a to na základě principů branné politiky KSČ.

Branný systém státu je realizován především v **oblasti politické, vojenské, bezpečnostní, ekonomické a ochrany**. Také ostatní prvky státního a společenského organismu mají své místo v branném systému.

Politická oblast branného systému ČSSR je oblast působení KSČ zejména na formování základní vojenskopolitické linie budování obrany ČSSR, na všechny hlavní vojenskopolitické dokumenty, ale i na formování internacionálních a národních postojů obyvatelstva v otázkách uvědomělého a aktivního poměru k potřebám obrany státu, správného chápání úlohy ozbrojených sil ČSSR a vojenské koalice států Varšavské smlouvy. Do této oblasti spadá i obrana vůči ideologické diverzi nepříteli.

Vojenská oblast branného systému ČSSR je orientována ke konkrétnímu plnění úkolů k obraně státu. V podstatě představuje činnost spojenou s přípravou komplexní obrany ČSSR ve dvou základních směrech:

1. k plnění vojskům
2. k obraně a ochraně teritoria státu.

Základní institucí této oblasti je resort ministerstva národní obrany.

Bezpečnostní oblast branného systému ČSSR představuje v podstatě tyto hlavní druhy činnosti:

- státobezpečnostní ochranu,
- zajištění klidu a pořádku na území státu a
- souhrn opatření ve prospěch činnosti vojenské oblasti. Tuto oblast zabezpečuje resort federálního ministerstva vnitra ve spolupráci s ostatními orgány činnými v této oblasti (např. soudy, prokuratura).

Ekonomická oblast branného systému ČSSR je zabezpečována Státní plánovací komisí, která celou oblast usměrňuje k zabezpečování hospodářsko-mobilizačních úkolů k zajišťování činnosti ozbrojených sil v poli, i na teritoriu státu a k zajišťování výroby za války.

Oblast ochrany branného systému ČSSR je představována celou řadou činností k zabezpečení přežití obyvatelstva a národního hospodářství ČSSR za války. V čele této oblasti stojí federální ministerstvo vnitra — štáb Civilní obrany ČSSR.

Branný potenciál ČSSR je souhrn všech sil a prostředků státu, použitelných v zájmu obrany socialistické společnosti.

Vzhledem k tomu, že jde o problematiku méně známou, chceme v několika článcích čtenáře Vojenské mysli seznámit s možnými názory na její řešení, především z hlediska potřeby chápání řídicích a součinnostních vztahů mezi jednotlivými prvky Branného systému ČSSR, a současně tím popularizovat rozpracování vojenskopolitických závěrů XIV. sjezdu KSČ v této oblasti.

ZDOKONALOVÁNÍ BRANNÉHO SYSTÉMU ČSSR

V článku chci ukázat a vysvětlit hlavní a určující principy (zásady a faktory), které mají rozhodující vliv na komplexní rozvoj branného systému a které musíme respektovat při jeho dalším zdokonalování. Formuluji zde základní teoretická východiska a principy, podle kterých by se měl branný systém budovat a dále rozvíjet.

Pro další zdokonalování branného systému jsou určující především tyto zásady a faktory:

1. Vedoucí úloha KSČ
2. Internacionální charakter obrany
3. Charakter současného ozbrojeného zápasu
4. Přednosti socialistického státu a úloha jeho ekonomiky při zabezpečování obrany
5. Možnosti zabezpečování obrany ČSSR
6. Podmínky efektivnosti branného systému ČSSR
7. Centralizace řízení obrany

Tyto principy (zásady) jsou obecně formulovány tak, aby měly dlouhodobější platnost i v podmínkách institucionálních a funkčních změn v branném systému ČSSR.

Při formulování těchto obecných zásad se vycházelo z leninských principů obrany socialistického státu, z analýzy současného stavu rozvoje vojenství a navazují na kladné zkušenosti dosavadního vývoje zdokonalování obrany ČSSR.

Charakteristické rysy soudobé války, způsoby jejího vedení a geografická poloha ČSSR (je na hranici s imperialistickými státy) vyžadují maximální soustředění a efektivní využití všech morálně politických, ekonomických, vědecko-

technických a vojenských možností státu v zájmu úspěšného vedení ozbrojeného zápasu. Rychlou přeměnu státu v jednotný, akceschopný celek můžeme zabezpečit jedině pod vedením KSČ, která je vedoucí a integrující silou mírové výstavby socialistického státu a i jeho obrany v míru i za branné pohotovosti.

1. Vedoucí úloha KSČ

Vedoucí úloha Komunistické strany Československa je základním a určujícím principem dalšího zdokonalování branného systému ČSSR. Jedině KSČ jako vedoucí politická síla ČSSR je předurčena a schopna řídit a integrovat celospolečenské úsilí k obraně země na principech marx-leninského světového názoru, určovat základní koncepční linii a střežit její realizaci. Přitom vychází ze zásady neododdělitelnosti zdokonalování obrany od rozvoje socialistické společnosti. Pro realizaci své branné politiky vytváří strana ve všech oblastech státní a společenské činnosti nezbytné předpoklady a podmínky, aniž přitom snižuje odpovědnost a pravomoc státních orgánů. Svůj vliv uplatňuje především v rozhodujících oblastech určujících základní kvality branného systému státu.

Jde zejména o:

- formování a zpřesňování zahraniční politiky státu s cílem zabezpečit jeho obranu, zejména upevňovat spojenecké svazky se Sovětským svazem a ostatními členskými státy Varšavské smlouvy;

- trvalé zvyšování přínosu k upevňování obrany Varšavské koalice v souladu se zájmy našeho státu a internacionálních závazků;

- formulování zásad a koncepce obrany státu v souladu s rozvojem socialistické společnosti, mezinárodních vztahů a vojenství;

- zabezpečení rozvoje a zdokonalování branného systému, zejména výstavby ozbrojených sil, jejich odborné přípravy, výchovy a materiálního zabezpečení;

- formulování a realizování zásad práce s kádry;

- ideově politické ztvárňování socialistického uvědomění všeho obyvatelstva a jeho aktivního přístupu a připravenosti k plnění úkolů obrany země;

- komplexní ochrany obyvatelstva a zabezpečení chodu národního hospodářství za branné pohotovosti státu;

- soustavné rozvíjení poznávací činnosti v oblasti obrany využíváním vědeckovýzkumné a vědeckoinformační základny státu;

- branné přípravě obyvatelstva a prosazování zájmů a potřeb obrany ve všech odvětvích národního hospodářství a při určování výdajů na obranu;

- prosazování a dodržování příslušných právních norem a finanční politiky.

Stranické vedení v uvedených oblastech bude uplatňovat především ústřední výbor KSČ a jeho orgány. V souladu s celkovou linií strany, budou se stranické orgány nižších stupňů rovněž podílet v rozsahu své působnosti na jejím uplatňování a to prostřednictvím svých orgánů, organizací a prostřednictvím komunistů pracujících ve státních a společenských institucích.

Za branné pohotovosti státu se bude výrazněji a direktivněji uplatňovat vedení a řízení státních orgánů i společenských organizací KSČ jako jediného integrujícího politického faktoru úspěšné obrany státu, při respektování stanovené odpovědnosti jednotlivých státních orgánů a institucí.

2. Internacionální charakter obrany

V soudobých podmínkách nemá, kromě hlavních velmocí, žádný stát možnost zdokonalovat svůj branný systém komplexně jen svými silami a prostředky. Proto zejména malé a střední státy hledají řešení svých vojenských, politických i hospodářských problémů v rámci koalice států, v souladu se svými třídními, státně politickými a geopolitickými zájmy.

Socialistický charakter státního zřízení ČSSR a její politické cíle v třídně rozděleném světě jednoznačně předurčují příslušnost našeho státu ke společenství socialistických států. Praktickým politickým, ekonomickým i vojenským výrazem toho je skutečnost, že je ČSSR pevně spjata s členskými státy Varšavské smlouvy, zejména základními třídně politickými cíli, které v souladu s požadavky soudobého vojenství určují, že branný systém ČSSR může plnit svou funkci jen v rámci těchto politických svazků.

Internacionální charakter obrany současně zakotvuje zásadu internacionální povinnosti socialistických zemí při zabezpečování spolehlivé obrany. Tato zásada se uplatňuje v těsné součinnosti a vzájemné spolupráci ve všech oblastech obrany členských států Varšavské smlouvy.

Teprve tento koaliční rámec je reálnou bezpečností ČSSR a umožňuje zdokonalovat její branný systém komplexně tak, aby odpovídal všem soudobým požadavkům rozvoje vojenství.

Branný systém ČSSR je organickým prvkem obrany členských států Varšavské smlouvy, v jejímž rámci má určeny internacionální povinnosti a na druhé straně koalice svými prostředky vyplňuje ty jeho mezery, které není schopen sám svými silami a prostředky pokrýt a komplexně zabezpečit. Z toho vyplývá závěr, že jak struktura, tak i funkce branného systému ČSSR svým významem i vazbami přesahuje rámec státní hranice a plně nabývá koaličního charakteru.

Tento fakt si bezpodmínečně vynucuje při zdokonalování obrany širší, internacionální hlediska. Spojenectví s členskými státy Varšavské smlouvy je rozhodující zárukou státní a národní existence a bezpečnosti ČSSR. Pilířem obrany koalice Varšavské smlouvy je Sovětský svaz, který disponuje mohutným vojenským, ekonomickým a vědeckým potenciálem.

Při zdokonalování obrany ČSSR je nezbytné využívat a uplatňovat poznatky a zkušenosti z budování a zdokonalování obrany členských států Varšavské smlouvy, především Sovětského svazu. Přitom současně respektujeme specifické podmínky ČSSR vyplývající především z lidských, ekonomických, technických a vědeckých možností státu, vojenskogeografických podmínek a z některých zvláštností historického vývoje našich národů.

3. Vliv charakteru současného ozbrojeného zápasu

Charakter možného ozbrojeného zápasu se plně odráží ve vojenské doktríně, která je základním východiskem pro zdokonalování branného systému ČSSR.

Ze základních vojenskodoktrinárních principů vyplývá především:

— možná varianta zahájení a vedení ozbrojeného zápasu, kde nejnáročnější a nejsložitější bude varianta nenadálého jaderného napadení;

— poměr sil v rámci koalice států;

— rozdílnost úkolů a podmínek funkce polních vojsk a teritoriálních sil a prostředků si vynucují jejich strukturální oddělení při dodržování jednotné koncepce obrany země a komplexního systému jejího řízení;

— minimální změny a rozdíly ve struktuře, metodách i prostředcích řízení branného systému v míru i za branné pohotovosti;

— vysoká zranitelnost území ČSSR si vynucuje potřebu zabezpečovat ozbrojené síly v rámci koalice;

— řízení branného systému ČSSR vyžaduje, aby jeho systém řízení respektoval požadavky a hlavní kritéria nepřetržitost, odolnost a operativnost;

— jednotné a centralizované řízení všech rozhodujících otázek obrany země;

— stanovení a přesné vymezení již v míru odpovědnosti, vzájemnou dělbu práce a součinnostní vztahy mezi polními vojsky a teritoriálními orgány.

Branný systém ČSSR musí zabezpečovat spolehlivou obranu země i v nejsložitější variantě zahájení ozbrojeného zápasu — variantě nenadálého jaderného napadení nepřitelem.

Z geografické polohy ČSSR a strategické koncepce nepřítel vyplývá však i požadavek nepodceňovat reálné možnosti a důsledky v případě ozbrojeného zápasu vedeného konvenčními zbraněmi.

Možnosti soudobých zbraní a techniky ovlivňující dynamiku a tempo ozbrojeného zápasu, stírají rozdíly mezi frontou a zázemím. Současně se zkracují časové možnosti přechodu státu k obraně a jeho přechodu z mírových podmínek na válečné.

Charakter současného ozbrojeného zápasu ve variantě nenadálého ozbrojeného napadení nepřitelem vyvolává zásadní změny nejen ve způsobu jejího vedení na frontě, ale současně přináší sebou i kvalitativní převrat co do významu a úlohy zázemí státu. Činnost na teritoriu se stává za branné pohotovosti významným faktorem, neboť na efektivní činnosti všech oblastí branného systému bude přímo závislá nejen bojeschopnost polních vojsk, ale i ochrana obyvatelstva, ekonomika státu atd.

4. Přednosti socialistického státu a úloha jeho ekonomiky při zabezpečování obrany

Na rozdíl od kapitalistických států vytváří politický systém socialistického státu předpoklady pro výrazné ztotožnění zájmů všech sociálních skupin i jednotlivců s celospolečenskými zájmy. Socialistický charakter státu vytváří současně i předpoklady pro využití iniciativy lidových mas a pro stanovení kvalitativně vyšší jejich úlohy v branném systému. Tím se vytvářejí podmínky pro zvýšení pevnosti a odolnosti obrany státu a jeho zázemí. Tento objektivní předpoklad je realizován konkrétní cílevědomou politickou, ideově výchovnou a organizační prací v systému branné výchovy obyvatelstva.

Příprava k obraně socialistického státu je jedním z hlavních úkolů společnosti v době míru. Za branné pohotovosti státu je obrana země hlavním a rozhodujícím úkolem celé společnosti.

Základním pozitivním faktorem společenského rozvoje socialistického státu je skutečnost, že vychází ze socialistického sociálně ekonomického základu společnosti a socialistického sociálně politického charakteru státního zřízení.

Rozhodujícím a limitujícím činitelem při zdokonalování branného systému ČSSR je ekonomika státu, neboť vytváří nezbytné materiální a technické předpoklady pro zabezpečení obrany. Proto je objektivně nezbytné plně využít socialistického charakteru národního hospodářství a jeho plánovitého rozvoje k vytvoření takového ekonomického potenciálu, který bude schopen zabezpečit úkoly obrany státu.

Socialistický charakter státu musí v maximální míře využívat výsledky vědeckotechnické revoluce.

Principiální jednotu cílů členských států Varšavské smlouvy, která vychází ze společného marx-leninského světového názoru a z něho plynoucích pozitivních cílů společenského rozvoje, je základním pozitivním faktorem, na rozdíl od negativních cílů a rozporných zájmů kapitalistické koalice.

5. Možnosti ČSSR při zabezpečování obrany

Zabezpečit objektivní požadavky obrany země v soudobých podmínkách je omezeno možnostmi státu. Rozpor mezi reálnými možnostmi státu a objektivními požadavky obrany země byl i bude průvodním jevem při zdokonalování branného systému ČSSR.

Ekonomické možnosti dané stupněm rozvoje národního hospodářství, surovinovou základnou a možná zranitelnost ekonomiky omezují schopnost ČSSR samostatně, bez spolupráce s ostatními členskými státy Varšavské smlouvy, zabezpečit komplexní obranu státu. Proto je nezbytná vojenskopolitická a ekonomická integrace v rámci koalice.

Geopolitické podmínky, zejména bezprostřední sousedství ČSSR s NSR, kde jsou soustředěny a rozmístěny hlavní síly Severoatlantického paktu, mají společně s demografickými podmínkami přímý vliv na výstavbu ozbrojených sil a jejich mobilizaci, opatření k zajištění chodu národního hospodářství, možnost zabezpečení přežití obyvatelstva, na řešení otázek dopravy, spojení a všestranného materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení potřeb obrany.

6. Podmínky efektivity branného systému ČSSR

Pro fungování branného systému je určující jeho válečná funkce. Od této funkce odvozujeme odlišnosti jeho mírové činnosti.

Obrana socialistického státu je jedním ze základních celospolečenských úkolů, na němž se v diferencované míře podílejí v jednotě všechny prvky společenského systému.

Nutnost integrace oblastí branného systému státu je složitou syntézou všech morálně politických, vojenských, bezpečnostních, ekonomických, technických, vědeckých, kulturních a dalších sil státu.

Komplexnost rozvoje a zdokonalování branného systému dosahujeme vědecky zdůvodněnou proporcionality jeho jednotlivých oblastí v souladu s celkovými cíli.

Branný systém musí být kompaktní. Slabá místa branného systému budou předmětem pozornosti nepřítel, který bude proti nim zaměřovat své úsilí. Ze strategického hlediska efektivnost a kompaktnost obrany ČSSR je zabezpečována v rámci členských států Varšavské smlouvy. Branný systém musí být také schopen operativně reagovat na různé situace, ovlivňující obranyschopnost státu. Tomu musí odpovídat úroveň a připravenost řídicích orgánů.

Úroveň poznání vlivů vědeckotechnické revoluce je jedním ze základních předpokladů efektivního zdokonalování a fungování branného systému ČSSR.

Vzhledem k funkci branného systému vyplývá, že jeho vědeckým základem by se měla v diferencované míře stát v podstatě celá vědecká základna státu.

Vědecký potenciál státu se stává čím dále tím významnějším prvkem válečného potenciálu. Je proto nezbytné, abychom do celkového procesu zkoumání zákonů společenského rozvoje v nezbytné míře zahrnuli i zkoumání zákonitostí obrany země. Proto je neoddelitelnou součástí branného systému státu i jeho odpovídající vědecká základna.

Vědecký potenciál státu nám pomáhá objektivně odhalovat zákonitosti a další perspektivy rozvoje vojenství, zvláštnosti vedení ozbrojeného zápasu a současně nám pomáhá objektivně zdůvodňovat principy (zásady) a směry dalšího zdokonalování branného systému socialistického státu. V souladu s tímto úkolem je třeba zvyšovat úroveň vědeckých institucí a zejména vědeckých kádrů.

Zdokonalování branného systému ČSSR, jeho zkvalitnění a pozvednutí na vyšší úroveň je objektivní zákonitostí rozvoje vojenství. Zdokonalování branného systému je nepřetržitý proces.

7. Centralizace řízení obrany

Charakter možného ozbrojeného zápasu bezpodmínečně vyžaduje centralizované řízení obrany. Při řízení obrany státu v míru i za branné pohotovosti musí být zabezpečena vyváženost a nepřetržitá součinnost mezi všemi oblastmi branného systému ČSSR.

Při centrálním řízení obrany je nutné posílit operativnost kolektivního rozhodování při současném konkrétním vymezení osobní odpovědnosti každého funkcionáře.

Všechny politické, státní, hospodářské a společenské orgány musí mít jednoznačně určeny své místo, úkoly a kompetenci v přípravách obrany a při řízení obrany státu za branné pohotovosti.

Ve federálním státoprávním uspořádání je zabezpečena zásada centrálního řízení obrany ČSSR tím, že obranu řídí ve výlučné působnosti federální orgány. Rady obrany jako orgány federace, jsou nosným systémem v řízení příprav obrany v době míru i při řízení obrany státu za branné pohotovosti. Centrálně sjednocují úsilí všech oblastí branného systému. Rozhodující úlohu má Rada obrany státu, která rozhoduje o všech základních opatřeních obrany.

K centralizovanému řízení obrany se již v míru vytvářejí nezbytné podmínky. Zpracovávají se například plány činnosti a ostatní potřebné dokumenty, které komplexně ujednocují hlavní opatření k obraně státu. Předurčení funkcionářů a orgánů se připravují k plnění jejich úkolů za branné pohotovosti. K zabezpečení odolnosti řízení se již v míru plánovitě připravují válečná pracoviště řídicích orgánů a vybavují se technickými prostředky.

Centralizované řízení obrany ČSSR vychází z požadavků zabezpečení jeho fungování zejména za branné pohotovosti státu. Vychází principiálně z toho, že v této době je obrana země hlavním a rozhodujícím úkolem celé společnosti.

Centralizované řízení obrany státu musí efektivně využívat možnosti socialistického společenského zřízení země komplexně ve všech oblastech (faktorech), které vytvářejí vojenskou sílu státu v oblasti vojenského, ekonomického, vědeckého, vědeckotechnického a morálně politického potenciálu.

Systém řízení příprav k obraně v míru musí vytvářet předpoklady pro rychlý a plynulý přechod orgánů a organizací z mírových podmínek na činnost za branné pohotovosti státu, bez podstatných kádrových a strukturálních změn.

Závěr

Obecné principy (zásady) branného systému ČSSR respektují vývoj třídně antagonistických rozporů mezi socialistickou a kapitalistickou soustavou, soudobý rozvoj vojenství a současný vývoj budování obrany v socialistických zemích, především v Sovětském svazu a dále rozpracovávají úkoly stanovené XIV. sjezdem KSČ v oblasti obrany.

Branný systém ČSSR tvoří nedílnou součást naší socialistické země. V důsledku toho podléhá však zákonitostem určujícím její rozvoj. Z těchto hledisek musí být také trvale zkoumán a v souladu s vývojem mezinárodní situace a rozvojem vojenství nepřetržitě a komplexně zdokonalován.

V článku jsem definoval obecné principy branného systému socialistického státu, které tvoří organický a jednotný celek. Při dalším zdokonalování branného systému ČSSR musíme základní opatření komplexně a proporcionálně uplatňovat ve všech jeho oblastech (politické, vojenské, bezpečnostní, ekonomické atd.).

Zásady branného systému ČSSR vycházejí principiálně z toho předpokladu, že branný systém je nástrojem politické moci socialistického státu. Proto se v něm musí objektivně promítat pohyb sociálně politických změn dané společností.

Předpokladem pro určení místa, charakteru a funkce branného systému je také nezbytné respektování skutečnosti, že jeho existence je podmiňována celkovou mezinárodně politickou situací a charakterem vedení ozbrojeného zápasu. To se plně odráží i ve kvalitativní změně způsobu vedení ozbrojeného zápasu na frontách, ale odráží se to i ve významu a úloze zázemí státu, kde objektivně dochází ke stírání rozdílů mezi frontou a zázemím. Činnost na teritoriu se stává za branné pohotovosti novým a složitým faktorem. Na akceschopnosti a efektivnosti branného systému je závislá nejen bojeschopnost a způsobilost polních vojsk, ale i ochrana a obrana státu jako celku. Má-li být tedy branný systém socialistického státu účinný, musíme jej zdokonalovat se zřetelem k charakteru soudobého ozbrojeného zápasu.

Další jeho typickou vlastností, kterou ovlivňuje dynamický rozvoj ve vojenství, je požadavek, aby byl branný systém teoreticky rozvíjen s potřebnou perspektivou v souladu s úrovní vědeckého poznání, schopný pružně reagovat na změny. Zdokonalování branného systému ČSSR chápeme jako nepřetržitý proces.

Abý branný systém ČSSR působil jako ucelená soustava, je nezbytné, aby v něm byly respektovány a uplatňovány v nedílné a organické jednotě uvedené obecné principy v souladu s konkrétními vnitřními podmínkami státu a zejména s mezinárodní situací.

Vzhledem k tomu, že ČSSR zaujímá důležitou geografickou polohu v Evropě a tvoří součást nejzápadnější hranice socialistického tábora, zvláště v současné době vyniká nutnost důsledného uplatňování internacionálního principu v otázkách obrany ČSSR, zejména v těsném spojení se Sovětským svazem, který je rozhodující zárukou naší bezpečnosti.

VZTAHY MEZI ŘÍDÍCÍMI ORGÁNY POLNÍCH VOJSK A TERITORIA

Čím jsou mohutnější prostředky sloužící k vedení ozbrojeného zápasu a čím více jsou armády vybaveny technikou, tím více se prohlubuje týlový prostor vojsk. Soustředění velkého množství materiálových zásob, vyčlenění prostorů pro řadu záloh všeho druhu a dodržování principů platných pro činnost za použití jaderných zbraní vedou k tomu, že týlová hranice fronty se vzdaluje od čáry dotyku. Přihlédneme-li k tomu, že v Evropě jsou vojska vůbec nejmoderněji vyzbrojena a bereme-li v úvahu všechny zvláštnosti západního válčiště, můžeme považovat značnou část území našeho státu — alespoň v první válečné etapě — za takový prostor, na němž budou operovat vojska prvních sledů, a který tedy bude jejich bojovým pásmem nebo alespoň bude vytvářet jejich týlový prostor.

Z této skutečnosti můžeme vyvodit řadu závěrů pro teoretickou i praktickou přípravu v oblasti politické, technické, materiální i kádrové. Mimo jiné můžeme tvrdit, že orgány teritoriální správy budou po dlouhou dobu v nepřetržitém styku s orgány polních vojsk a že budou řešit společně množství naléhavých společných problémů.

Stojí tedy za to, zamyslet se nad touto otázkou a pokusit se vyvodit z ní alespoň některé závěry.

Když v létě roku 1919 napadly vzniklou sovětskou republiku Děnikinovy vojenské sbory, obrací se ústřední výbor KSR(b) ke všem organizacím Komunistické strany Ruska (bolševiků) dopisem, jehož autorem je V. I. Lenin. V něm mimo jiné říká: „Sovětská republika je obležena nepřítelem. Musí z ní být jediný vojenský tábor ne slovy, ale ve skutečnosti.“ A na jiném místě: „Právo v ní žít můžeme přiznat pouze těm, kdo se aktivně účastní války a všemožně

nám pomáhají. Z toho vyplývá naše právo a naše povinnost mobilizovat všechno obyvatelstvo k válce, někoho na vojenskou práci přímo, někoho na různé pomocné práce pro válku.“ A dále: „... v rozsáhlém frontovém pásmu... je třeba naprosto všechno přizpůsobit válečné situaci a plně podřídit všechnu práci, všechno úsilí a všechny myšlenky válce a jedině válce.“ (Lenín: Spisy sv. 29, str. 430—449, SNPL 1955).

I když citované věty a celou výzvu musíme posuzovat z hlediska doby a situace, která ji podmiňovala, měly by uvedené teze platnost i v současné době. V příslušné modifikaci můžeme vyvodit některé základní vztahy mezi vojenskými polními veliteli a štáby na jedné straně a teritoriálními činiteli a orgány na straně druhé.

Úloha obou těchto partnerů, metody jejich činnosti a rozsah jejich úkolů a povinností se budou v mnohém lišit — i když výslednice jejich práce bude totožná. Z těchto rozdílů budou vyplývat některé vztahové a metodické odlišnosti, které bude účelné sladit a zkoordinovat do společného úsilí.

Vojenský velitel bude pochopitelně v první řadě vidět svůj úkol, který spočívá v totální porážce a rozdrčení nepřítele. K tomu potřebuje maximální všestranné zabezpečení svých vlastních jednotek. Z jeho hlediska tedy veškeré civilní obyvatelstvo a jeho schopnosti a prostředky musí cele sloužit uvedenému cíli.

Teritoriální činitel bude mít svůj hlavní cíl v zajištění nepřetržité výroby, tj. v ochraně lidí a výrobních prostředků a v jejich všestranném zabezpečení k tomu, aby mohli zásobovat frontu vším potřebným a zázemí tím nejnutnějším.

I když pomíneme vlivy, které oba tyto úkoly budou komplikovat — a bude jich nemálo — i toto zjednodušené vyjádření cílů navozuje možnou konfliktní situaci. K takové jsme nejednou přivedeni i v hlubokém míru, kdy dva funkcionáři spějící za jediným užitečným cílem jsou nuceni s ohledem na dílčí úkoly volit specifické metody jejich dosažení a tyto různé podmínky ovlivňují jejich jednání.

Ve vzájemných vztazích nemusí pochopitelně docházet vždy ke „konfliktu“ nebo „rozporu“, ale i pouhé nedorozumění, podmíněné napjatou situací, nedostatkem času, tlakem nepřítele a dalšími specifickými válečnými vlivy, může způsobit mnohé nesnáze.

Z hlediska prostoru — máme-li na mysli náš stát — bude ke vzájemným stykům vojenského a civilního úseku docházet na celém teritoriu. Lze oprávněně předpokládat, že intenzita těchto vztahů bude narůstat směrem k západním. To ovšem zdaleka neznamená, že tímto směrem lze předpokládat i nárůst možné konfliktnosti. Možná, že naopak rozsáhlejší praxe a zkušenost bude nejlepší školou, jak vzájemné styky co nejpružněji a nejvíce přizpůsobit, i když svoji úlohu bude hrát sám nejdůležitější aktér — člověk se svými nejrozmanitějšími vlastnostmi a schopnostmi.

Z hlediska času bychom pravděpodobně zjednodušovali situaci, kdybychom se domnívali, že tyto vzájemné styky budou omezeny pouze na začáteční týdny válečného střetnutí. I za optimálního předpokladu postupu našich vojsk do hloubky nepřátelského území nebude styk vojenských polních činitelů a teritoriálních funkcionářů likvidován: na frontu budou proudit posily, zálohy, materiál, z fronty ranění, prostředky k opravě, zajatci: život bude stále pulsovat a navozovat k řešení situace, při nichž se budou prolínat zájmy fronty a zázemí.

Frontové pásmo má však značnou hloubku — prvky bojových a operačních sestav, především zálohy a týly jsou rozmisťovány ve značné vzdálenosti od předního okraje vlastních vojsk a teprve za nimi je určována týlová hranice frontu.

Tato hranice bude na počátku válečného střetnutí hluboko ve státním území, daleko od státní hranice, na níž bude probíhat pohraniční střetnutí ozbrojených sil válčících stran.

V nepravidelných intervalech souběžně s očekávaným postupem vlastních a spojeneckých vojsk na nepřátelském území se sice bude týlová hranice pohybovat směrem za vojsky, ale v závislosti na rychlosti tohoto postupu potrvá jistý čas, než dospěje na původní hranici anebo ji překročí.

Z toho lze vyvodit, že po jistou dobu bude západní část státu frontovým pásmem, v němž však budou mít působnost i příslušné státní orgány až do místních národních výborů.

Tato situace by se zkomplikovala, kdyby v důsledku dočasného a místního neúspěchu našich vojsk mělo dojít ke ztrátě vlastního území.

Působení ve společném prostoru je tedy nejdůležitějším případem vzájemného vztahu polních a teritoriálních orgánů.

Obrovský prostorový rozmach současných vojenských operací za eventuální války si vynutí nepřetržitý pohyb strategických záloh, které se neustále budou přesunovat po teritoriu státu s nároky na přednostní uvolňování komunikací a jejich úpravu, využívání železnic a s požadavky na prostory rozmístění. V závislosti na hladkém, ale také možné i narušeném zásobování těchto vojsk mohou vznikat i další požadavky materiálního charakteru.

Uvedený případ můžeme pravděpodobně dát na druhý stupeň četnosti uvažovaných vzájemných vztahů.

Třetím případem může být společný zásah teritoriálních ozbrojených složek a částí vojenských záloh, kdy na území bude použit větší nepřátelský výsadek, jehož operační či dokonce strategický význam by mohl ohrozit nejen život na teritoriu, ale také plnění úkolů polních vojsk. Eventualita ozbrojeného střetnutí v hloubce teritoria je ovšem možná nejen při využití třetí dimenze — při dopravě vojsk vzduchem; charakter bojových akcí nevylučuje ani proniknutí tankových jednotek do značné vzdálenosti od čáry dotyku. Takovéto případy bude zřejmě nutné řešit ve vzájemné sladění silami teritoria i záloh polních vojsk, protože i v zázemí platí faktory překvapení a nahromadění sil a prostředků jako rozhodující pro celkový úspěch bojových akcí.

I když první a další sledy polních vojsk postoupí do hloubky nepřátelského území, nemůže se teritorium přestat starat o svá vojska. Nepřetržitě musí zabezpečovat jejich kádrové doplňování a plné materiální vybavení. Péče o polní vojska bude prvořadou starostí odpovědných funkcionářů a orgánů teritoria, k níž bude směřovat většina opatření, protože i soudobá válka se vyhrává především na frontě. Všechny řídicí orgány a výkonné správní i hospodářské složky musí dát na první místo úkol — plně zajistit potřeby vojsk na frontě. Dohovory o těchto problémech budou tvořit další, v pořadí čtvrtý případ vzájemných styků.

Vyjdeme-li z charakteru socialistického státu o poslání jeho armády a orgánů státní správy, nemělo by být problémem uvedené případy vztahů pružně naladovat. Tyto podmínky vytvářející jednotu zájmů lidu, jeho správních orgánů a jeho i spřátelených armád, značně ulehčují řešení tohoto problému,

který v kapitalistických podmínkách je zpravidla řešen divokým „zákonem moci“, kdy rozhodující slovo má ten, kdo v ruce drží střelnou zbraň.

Přes objektivně dané výhodné podmínky nemůžeme spoléhat pouze na neformální vzájemně ohleduplné vztahy, respektující potřeby obou spolupracujících stran, které samozřejmě dávají prioritu úkolům spojeným se zabezpečením polních vojsk, ale měli bychom stanovit jisté formální zásady.

Bude účelné zopakovat si na tomto místě, co k uvedenému problému říkají řády a předpisy. Polní řád (Vševojsk-1-1 čl. 45) i předpis Organizace a vedení operací (Oper-1-1 čl. 22) shodně upravují rozsah velení pouze na řízení podřízených svazů, svazků a útvarů a sladování jejich úsilí.

Rovněž operační týl tvoří (Oper-1-1, čl. 48) týlové svazky, útvary a zařízení se zásobami materiálu. Dále se říká, že pro jejich rozmístění a práci se mohou určovat týlová pásma, která zahrnují území se silnicemi, železnicemi a vodními komunikacemi, letišti, potrubími, spojovacími zařízeními a místními prostředky. Čl. 419 k tomu doplňuje, že určení týlového pásma umožňuje odpovědnost za udržování pořádku a mimo jiné i za využití komunikací a místních zdrojů.

V této souvislosti je možné ještě uvést citaci předpisu Štábní práce v poli (Oper-2-1/č čl. 3), který stanoví, že „štáb ... organizuje ... udržení pořádku v určeném prostoru“.

Předpisy tedy na jedné straně uvádějí výslovně pravomoc velitelů pouze nad jim podřízenými vojenskými jednotkami, ale na druhé straně dávají odpovědnost i za udržování pořádku a využití místních zdrojů v celém určeném pásmu.

Přitom termín „místní zdroje“ je maximálně široký a může zahrnovat prakticky všechno vodou počínaje a lidskou pracovní silou konče.

Řády a předpisy musí mít zákonitě značnou míru obecnosti, a proto zásadně nerozlišují, zda se operace vede na vlastním či nepřátelském území. Tato otázka je však kardinální při praktickém uplatňování citovaných článků. V pochopení a uplatnění tohoto rozdílu bude klíč k tvůrčí praktické činnosti velitelů a štábů polních vojsk při jejich spolupráci a teritoriálními orgány.

Přitom si stále musíme být vědomi toho, že kritická situace za války a neutuchající snaha splnit za každou cenu stanovené úkoly — které pro oba činitele mohou být v některém detailu diametrálně odlišné, by mohla způsobit některé potíže při realizaci vzájemného vojenského a civilního funkcionáře.

Jisté zásady pro tento styk by možná mohly zabezpečit hladší průběh jednání, k nimž bezpodmínečně musí dojít, protože zájmy obou činitelů se budou střetávat ve shodném čase, ve stejném prostoru a budou často zaměřeny na též předmět. Podle nich bychom mohli již v míru připravovat velitele a štáby vojsk a příslušné funkcionáře národních výborů a dalších teritoriálních orgánů.

Přitom jsme si však vědomi i toho, že po teritoriu našeho státu jako hraničního teritoria celého socialistického společenství by v případě války nutně byla přesunována i spojenecká vojska. I s nimi by musely teritoriální orgány spolupracovat, přičemž velitelé a štáby těchto vojsk by pochopitelně nemohli znát nějaké naše vnitřní zásady vzájemného styku a takové by ani pro ně nemohly být závazné. Protože však řády a předpisy jsou ve všech spojeneckých armádách v podstatě shodné a naši teritoriální činitelé by už měli živou praxi ze styku s našimi vojenskými funkcionáři, který bude následovat bezprostředně po vzniku války, jsou předpoklady k hladkému řešení i těchto problémů.

Pokusíme-li se zásady vzájemných vztahů — eventuálně i práv a povinností — formulovat, bylo by účelné vycházet z toho, že by měly být maximálně jednoduché, snadno pochopitelné a dosti obecné. Nemohou též pochopitelně vyčerpat všechny eventuality, k nimž za válečných podmínek by mohlo při vzájemném styku dojít.

Požadavky polních vojsk budou v podstatě směřovat k uvolňování komunikací všeho druhu od „civilního“ pohybu ve vymezených intervalech a též k tomu, aby byly respektovány prostory rozmístění v obydlích místech. Dále to budou otázky materiálního charakteru, jako je čerpání pitné vody, stavebního materiálu a paliva. V případě nepřátelského zásahu do systému zásobování nebo v důsledku i jiné poruchy v něm mohou požadavky mít zaměření na proviant, pohonné hmoty a náhradní díly. Někdy bude třeba pomoci i lidskými silami a stroji při plnění náležitých úkolů. Mohou nastat i jiné eventuality.

Vždy je však nutné, aby z obou stran jednali kompetentní činitelé, kteří budou vybaveni příslušnými pravomocemi a odpovědností. Samovolná jednání, byť sebelépe míněná, mohou mnohdy způsobit více škody než užítku. Princip přísně centralizovaného řízení za války musí být striktně uplatňován i v této činnosti.

Vzájemné vztahy řídicích orgánů polních vojsk a teritoria, jejichž působnost se prostorově překrývá, by měla vyplývat ze základních zákonných ustanovení, předpisů a nařízení. Rozhodující význam bude mít zásada, že zabezpečení potřeb polních vojsk je prvořadým úkolem všech teritoriálních orgánů. Všichni územní činitelé jsou povinni učinit k realizaci těchto potřeb všechna nutná opatření, v krajním případě i na úkor potřeb civilního obyvatelstva.

Požadavky polních vojsk jsou pro počáteční měsíce války v podstatě plánovány a zabezpečovány již v míru. Během války bude však docházet i k neplánovaným požadavkům, a to zejména v těch případech, kdy bude ohroženo plnění bojových úkolů vojsk a potřebné síly a prostředky se nebudou polním vojskům z jejich pravidelných zdrojů v celém rozsahu dostávat.

Zásady mezi řídicími orgány polních vojsk a teritoriálními činiteli by měly dále pravděpodobně respektovat především tyto skutečnosti:

Za řízení bojových akcí polních vojsk odpovídají velitelé těchto vojsk, kteří řídí i jejich zabezpečení a udržení vojenského pořádku ve stanoveném pásmu činnosti.

Za řízení života civilního obyvatelstva v pásmu činnosti polních vojsk, za zajištění výroby, civilní obrany, pořádku a bezpečnosti odpovídají rady obrany na svém teritoriu.

Požadavky polních velitelů se realizují zásadně po linii velitelské podřízenosti. Jen v případech, kdy není v silách a možnostech polních vojsk tyto požadavky zabezpečit nebo kdy je nebezpečí z prodlení, obrací se kompetentní polní velitelé se svými žádostmi prostřednictvím odpovídajícího stupně vojenského teritoriálního velení na příslušnou radu obrany, popř. přímo na ni.

Teritoriální síly mohou být dočasně přiděleny se souhlasem příslušné rady obrany do podřízenosti polních velitelů. Obrácený postup bude volen jen ve zcela výjimečných případech, kdy polní vojska budou posilovat teritoriální síly, které budou výrazně početně převažovat a jejichž štáby budou schopny celou akci úspěšně řídit.

Zásobami vojenské techniky a vojenského materiálu dislokovány na území státu a opravárenskými kapacitami vyčleněnými pro polní vojska disponují zásadně polní velitelé, kteří přitom úzce spolupracují s vojenskými teritoriálními orgány. Mimořádné a nezbytné požadavky nebo opatření ve prospěch polních vojsk v oblasti materiálního a technického zabezpečení realizuje kompetentní teritoriální orgán (v první řadě vojenský, v dalším pořadí civilní) podle pokynů příslušné rady obrany.

Součinnostní vztahy budou vznikat zpravidla po linii vrcholných řídicích funkcionářů a orgánů a po linii velitel armády — velitel vojenského okruhu — Rady obrany republiky. Na těchto liniích by bylo žádoucí — vzhledem k předpokládané závažnosti a četnosti požadavků i rozhodovací kompetenci — udržovat spolupráci trvale prostřednictvím styčných orgánů.

V případě, kdy by nedošlo při vzájemném dohovoru ke shodě, byl by rozhodujícím nadřízený orgán jednoho z obou činitelů, který bude dříve k dosažení. Rozhodnutí však musí být rychlé, protože by bylo značně nepříjemné, kdyby v takovém případě se arbitrem stal nepřítel, který by využil našeho zaváhání.

Jediný cíl, který budou vojska i teritoriální orgány plnit za války — to je porazit agresora — dává předpoklad k realizaci úkolů obou činitelů ve vzájemné neformální shodě. Bude to umožněno i tím, že už v míru příslušní funkcionáři obou stran pochopí vzájemně své válečné povinnosti, a to nejlépe formou společných cvičení i teoretickou přípravou. Měli by se co nejvíce i osobně poznávat a setkávat. Tak se vytvoří optimální předpoklady k tomu, aby nedocházelo k rozporným situacím v době, kdy všechny síly státu bude nutné spojit a napřít za jediným společným cílem — zvítězit co nejdříve nad imperialistickým nepřítelem.

K ZAUJETÍ OPERAČNÍHO USKUPENÍ VOJSK PŘED ZAHÁJENÍM VÁLKY

Na zaujetí nejvýhodnějšího uskupení vojsk bezprostředně před zahájením války jsou různé názory, v podstatě však vyjadřují dvě rozdílná stanoviska.

První stanovisko vyjadřuje, že v období, kdy jsou už jednoznačně známy bezprostřední přípravy protivníka na rozpoutání války, vojska frontu kromě opatření spojených s překrytím státní hranice musí utajeně budovat i výchozí položení pro útok a v posledních 2—3 nocích před zahájením války toto zaujmout.

O jednoznačnosti bezprostředních příprav protivníka na rozpoutání války můžeme hovořit tehdy, jestliže uvedl vojska do plné bojové pohotovosti a zaujímá operační učenění (podle samotných norem NATO po vyhlášení signálu „ORANŽOVÝ“ je možné očekávat zahájení války do 36 hodin).

Přípravu a zaujetí výchozího položení pro útok můžeme zdůvodnit tím, že protivník může zasadit překvapivý úder a vtrhnout na naše území. Včasné zeničení vybudování výchozího položení pro útok a jeho zaujetí výrazně zvyšuje odolnost vojsk proti účinkům jaderných zbraní i moderních konvenčních zbraní a vytváří výhodné podmínky pro přechod do útoku.

Na směrech pravděpodobných úderů protivníka budujeme v rámci výchozího položení hluboko členěnou obranu. Přední okraj budujeme 20—40 km od státní hranice. Tato vzdálenost má vyloučit možnost nepřátelského dělostřelectva postřelovat hlavní síly divizí prvního sledu.

Plocha, kterou zaujímají divize prvního sledu ve výchozím položení pro útok by byla 20X30 km, tj. 600 km².

Druhé stanovisko vychází z priority utajení zámyslu budoucí bojové činnosti. Vyjadřuje obavu, že po zaujetí výchozího položení může se snadno podařit nepříteli zjistit náš směr hlavního úderu. Při zaujetí výchozího položení divizemi prvního sledu na prvním pásmu do zahájení války se zbavujeme možnosti jejich manévru a i manévru divizemi druhého sledu.

Podstata tohoto stanoviska je v tom, že před zahájením války zaujmou určená postavení jen jednotky krytu, zatímco hlavní síly armád prvního sledu po divizích budou ve vzdálených vyčkávacích prostorech (v prostorech soustředění), ze kterých se započatím války vyrazí přímo na státní hranici. Tyto vyčkávací prostory by se zaujímal na vzdálenost 50—70 km od státní hranice.

Zaujímaná plocha divize ve vyčkávacím prostoru by byla 20×60 km, tj. 1200 km². Ženíjná budování bude však úměrně nižší, než ve výchozím položení. Proto též odolnost proti účinkům jaderných zbraní bude nižší, než při zaujetí výchozího položení pro útok.

Jaké jsou kladné a záporné stránky těchto dvou koncepcí?

Při posuzování vycházím z toho, která koncepce vytváří vhodnější podmínky pro splnění úkolů operace frontu. Jak víme, front pro útočnou operaci dostává úkoly k odrazení agrese, pro první jaderný úder, bližší úkol a další úkol.

Operační učlenění musí odpovídat zámyslu operace a zabezpečit:

- rozhodující porážku uskupení protivníka na maximální hloubku;
- rychlé využití účinků palebných a především jaderných úderů;
- optimální využití terénu;
- rychlý manévr;
- přenášení úderu a jeho narůstání v průběhu operace;
- pevnost a aktivnost v obraně;
- výhodné podmínky pro velení vojskům a udržení nepřetržité součinnosti;
- nejmenší zranitelnost jadernými a konvenčními zbraněmi.

K první variantě

K silným stránkám patří především skutečnost, že v celé šířce útočného pásma frontu jsou divize prvního sledu připraveny jak k odrazení vpádu protivníka, tak k přechodu do útoku. Všechny zbraně jsou připraveny k palbě jako při obraně a tím se jejich efekt násobí.

Další silnou stránkou je rychlé překonání vzdálenosti z prvního pásma výchozího prostoru na státní hranici (prakticky k nasednutí na obrněné transportéry v rotných opěrných bodech je třeba do 10 minut, na seřazení do praporečnických proudů do 20 minut a na zbytek přesunu k státní hranici cca 1 hodinu, tj. celkem 1½ hodiny).

I jestli protivník zasadí jaderné údery na divize prvního sledu, můžeme předpokládat, že bojeschopné jednotky budou schopny ve vybudované obraně bez dalších rozkazů a manévru bránit zaujaté postavení, zastavit a odrazit útok protivníka. Přitom protivník má menší ambice proniknout mezerami do hloubky našeho území.

K slabým stránkám můžeme počítat hlavně skutečností, že rozmístění jednotek ve výchozím položení pro útok je těžké utajit, že z uskupení vojsk ve výchozím položení může protivník snadno odhalit zámysl operace a že manévr prvními sledy je až do vyrazení k útoku zmrazený.

Při zvážení silných i slabých stránek můžeme učinit závěr, že daná varianta vytváří výhodné podmínky k zastavení pronikání protivníka již na prvním pásmu výchozího položení vojsk frontu. Celistvá obrana znemožňuje nepříteli proniknout hluboko do sestavy našich vojsk, vytváří vhodné podmínky pro zničení vklínivšího se nepřítele a v dalším k přechodu do rozhodné útočné činnosti.

Nepřítel při zahájení války se bude snažit velmi silným prvním operačním sledem s využitím účinků prvních hromadných jaderných úderů, anebo při zahájení války bez použití jaderných zbraní úderem letectva a dělostřelectva přenést bojovou činnost na naše území. Čelit těmto úderům jsou nejzpůsobilejší vojska rozvinutá ve vybudovaném výchozím položení pro útok, kde je dokonale sladěný systém paleb všech druhů zbraní a zátarasů.

Oprávněnost této varianty potvrzují zkušenosti z bitvy u Kurska.

K druhé variantě

K silným stránkám této varianty patří skutečnost, že vytváří výhodnější podmínky pro ukrytí vojsk a tím i pro utajení zámyslu příští operace. Jednotky ve vyčkávacích prostorech vzdálených 50–70 km od státní hranice jsou i mimo dosah moderních taktických raket typu „LANCE“. Vytvářejí možnost pružně reagovat na změny v zaujímání operačního učlenění protivníka a umožňuje rychle vytvářet úderné uskupení pro přechod do útoku. Po započetí agrese protivníka vytvářejí výhodné podmínky k vedení rozhodných příhraničních střetných sražení.

K slabým stránkám patří především skutečnost, že při způsobení vážnějších ztrát divizím ve vyčkávacích prostorech, budou tyto ve složité situaci zaujímat obranu proti pronikajícímu hlavnímu uskupení nepřítele, nebude čas na rozvinutí dělostřelectva k palbě ze zakrytých palebných postavení, k rozvinutí protitankových prostředků, systém paleb nebude důkladně sladěný se systémem zátarasů, což může umožnit nepříteli využívat mezery k hlubokému pronikání do sestavy našich vojsk.

V této variantě vycházíme z toho, že válka může začít po velmi krátkém období napětí. Počítáme s tím, že divize prvního sledu, které jsou dislokovány poblíž státní hranice, hned po poplachu zaujmou pásma příkrytí na státní hranici a pod jejich ochranou vyvedeme hlavní síly armád prvního sledu postupně do střetného sražení a ničením hlavních uskupení nepřítele budou přenášet bojovou činnost na jeho území.

Tato varianta má své plné uplatnění v podmínkách nečekaného překvapivého rozpoutání války nepřítelem.

Závěr

Na základě analýzy silných i slabých stránek obou variant zaujetí operačního učlenění vojsk frontu pro útok můžeme učinit tyto závěry:

- obě varianty jsou použitelné. Jejich použití je závislé na konkrétní situaci, která se bezprostředně před zahájením války vytvořila na jednotlivých operačních směrech válčiště;

- výběr způsobu zaujetí operačního učlenění vojsk frontu pro útok bude podřízen celkovému zámyslu vedení strategické operace na válčišti a úloze daného frontu v ní;

- na směru, kde je možné předvídat vytvoření velmi silného úderného uskupení nepřítele, bude výhodné volit variantu **první**, tj. zaujetí a vybudování výchozího položení vojsk pro útok;

- při neočekávaném překvapivém rozpoutání války nepřítelem je výhodnější volit variantu **druhou**.

VZDUŠNÝ PRŮZKUM VE FRONTOVÝCH OPERACÍCH

V soudobých operacích při použití jaderných zbraní má velký význam zabezpečení bojové činnosti vojsk. Možnosti vzniku války, zvláště různé způsoby jejího zahájení i vedení, zvláštnosti prvních frontových operací na západoevropském válečném divišti, zvyšují význam komplexního zpravodajského zabezpečení. Současně však kladou značné nároky na všechny zpravodajské orgány, jakož i na síly a prostředky zpravodajského zabezpečení operací.

Jedním z důležitých druhů průzkumu, který se podílí na opatřeních zpravodajského zabezpečení, je vzdušný průzkum. Vzhledem ke svým vlastnostem, zejména velké manévrovosti, rychlosti a možnosti působit do velké hloubky nepřátelského území, je schopen získávat zprávy a údaje o nepříteli, jeho objektech a činnosti, terénu i počasí a tak aktivně zabezpečit bojovou činnost vojsk.

Vzdušný průzkum i přes všechny své přednosti a výhody nemůžeme však pova-

žovat za všemohoucí. Je uskutečňován ve vzájemné součinnosti se všemi druhy průzkumu, přičemž maximálně využívá výsledků jejich činnosti. Jen tak můžeme docílit jeho aktivního podílu na výsledcích zpravodajského zabezpečení. Jestliže má vzdušný průzkum plnit toto poslání, je třeba, aby všechny orgány, které řídí vzdušný průzkum a ve prospěch kterých je veden, zvládly zásady organizace a vedení vzdušného průzkumu ve frontových a armádních operacích a vytvářely výhodné podmínky efektivního využití jeho sil a prostředků.

Cílem tohoto článku je seznámit velitele a štáby s hlavními zásadami organizace a vedení vzdušného průzkumu ve frontových a armádních operacích v duchu ustanovení novelizovaného předpisu „Vzdušný průzkum Zprav-3-2“, zpracovaného podle získaných poznatků a s využitím zkušeností Sovětské armády.

Hlavní zásady organizace vzdušného průzkumu

V rámci zpravodajského zabezpečení frontových a armádních operací vede frontové letectvo operační a taktický vzdušný průzkum.

Operační vzdušný průzkum organizuje štáb letecké armády k zabezpečení velitelů a štábů operačních svazů zprávami o nepříteli, nutnými k organizaci a vedení operací. Hloubka operačního vzdušného

průzkumu může dosahovat v zájmu frontových operací 1000 km i více, armádních operací 400–500 km i více.

Taktický vzdušný průzkum organizují štáby leteckých svazů, svazků, útvarů a jednotek k získání zpráv o nepříteli, nutných k organizaci a vedení boje. Je veden do hloubky, která je závislá na úkolech zabezpečovaných svazů a svazků a na mož-

nostech použitých sil a prostředků a může být 350 až 400 km. Jeho hlavní úsilí se soustřeďuje na objekty v taktické hloubce.

K vedení vzdušného průzkumu jsou v sestavě frontového letectva samostatné letecké útvary nebo jednotky operačního a taktického průzkumu, jakož i operační a taktické bezpilotní průzkumné letouny. Kromě toho se využívají průzkumné letky nebo pro průzkum cvičené osádky stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva, a to k zabezpečení vlastní bojové činnosti nebo ve prospěch bojové činnosti vojsk frontu a letecké armády. Vzdušný průzkum vedou všechny osádky všech druhů letectva včetně vojskového při každém letu nad územím nepřítelů.

Úkoly vzdušného průzkumu se plní pozorováním zrakem (vizuální vzdušný průzkum), vzdušným fotografováním (fotografický vzdušný průzkum) a pomocí elektronických prostředků (radiotechnický, televizní, radiolokační, tepelný, rádiový vzdušný průzkum).

Při plnění úkolů vzdušného průzkumu používá průzkumné letectvo tyto způsoby bojové činnosti:

- hromadný let průzkumných letounů;
- let jednotlivých letounů nebo dvojic.

Hromadný let průzkumných letounů se uskutečňuje v situaci, kdy je nutné v krátké době zjistit, upřesnit nebo ověřit rozmístění a přesnou polohu většího počtu nepřátelských objektů nebo ověřit výsledky jejich bojové činnosti. Hromadný let se uskutečňuje k zabezpečení hromadných úderů raketového vojska a letectva nebo před důležitými rozhodnutími velitelů, kdy je nutné upřesnit situaci nepřítelů.

Lety průzkumných letounů jednotlivě nebo ve dvojici se uskutečňují v situacích, kdy je nutné ve velmi krátké době získat zprávy nebo upřesnit dříve získané údaje o jednotlivých objektech při rychle se měnící situaci na bojišti.

Novou, důležitou zásadou je to, že průzkumné osádky, jejichž letouny mají ve výzbroji prostředky k ničení pozemních cílů, mohou při plnění úkolů vzdušného průzkumu ničit nebo umlčovat objekty palubními zbraněmi, raketami a pumami, a to zejména tehdy, kdy zásah jiných druhů letectva proti objektům, které rychle mění svoji polohu, může znamenat nebezpečí z prodlení.

Rozsah plnění úkolů vzdušného průzkumu je závislý na bojovém úsilí průzkumného letectva. Normální bojové úsilí průzkumného letectva je toto:

- pro průzkumné osádky dálkového letectva do dvou bojových letů za 2 až 3 dny;

— pro průzkumné osádky operačního průzkumu do dvou bojových letů za 24 hodin;

— pro průzkumné osádky taktického průzkumu do třech bojových letů za 24 hodin.

V rozhodujících obdobích bojové činnosti může být bojové úsilí na krátkou dobu — do 5 dnů zvýšeno.

Pro správné stanovení úkolů vzdušného průzkumu je důležitá znalost možností osádek z hlediska počtu objektů, které je možné prozkoumat při jednom bojovém letu. Osádky jednomístných průzkumných letounů mohou při jednom letu ve dne vést průzkum 2–3 objektů nebo 2–3 úseků komunikací po 40–50 km, v noci 1–2 objektů nebo křižovatek. Osádky vícemístných průzkumných letounů mohou ve dne vést průzkum 3 i více objektů nebo 3–4 úseků komunikací po 40–50 km, v noci 1–2 objektů nebo 3–4 křižovatek.

Použití sil a prostředků vzdušného průzkumu plánuje štáb frontu v rámci zpravodajského zabezpečení frontových operací. Výsledkem plánování je vydání nařízení pro vzdušný průzkum štábu letecké armády a úkolů vzdušného průzkumu pro vševojskové armády.

Hlavním organizátorem použití sil a prostředků vzdušného průzkumu je štáb letecké armády. Při plánování vzdušného průzkumu u štábu letecké armády je třeba uplatňovat tyto zásady:

— úkoly operačního vzdušného průzkumu v celém pásu frontu ukládat průzkumným leteckým útvarům a jednotkám operačního průzkumu;

— úkoly taktického vzdušného průzkumu na směrech hlavního úderu frontu nebo v pásmech a prostorech soustředění hlavního úderu frontu nebo v pásmech a prostorech soustředění hlavního úsilí ukládat průzkumným leteckým útvarům a jednotkám taktického průzkumu;

— úkoly taktického vzdušného průzkumu ve prospěch vševojskových armád ukládat průzkumným letkám nebo pro průzkum cvičeným osádkám stíhacích bombardovacích, popřípadě stíhacích leteckých svazků v prostorech jejich bojové činnosti a jen když to síly a prostředky umožní, průzkumným leteckým útvarům nebo jednotkám pokud štáb frontu vyčlení úsilí na vzdušný průzkum ve prospěch vševojskových armád.

— úkoly vzdušného fotografování obranných pásem a jiných důležitých prostorů v taktické i operační hloubce ukládat průzkumným leteckým útvarům a jednotkám operačního průzkumu;

— vzdušný průzkum v pásmu frontu řešit s překrytím pásma sousedních frontů podle plánu součinnosti;

— vyčlenit vždy zálohu sil a prostředků vzdušného průzkumu;

— k zabezpečení vlastní bojové činnosti průzkumného letectva předvídat použití jiných druhů letectva, popřípadě prostředků pozemního vojska.

Z těchto zásad považují za velmi důležité rozdělení úkolů mezi síly a prostředky operačního a taktického vzdušného průzkumu a zejména využití stíhacího bombardovacího a stíhacího letectva k plnění úkolů vzdušného průzkumu ve prospěch vševojskových armád. Této zásadě bude nutné věnovat při organizaci průzkumu frontového letectva náležitou pozornost a při praktickém procvičování vzdušného průzkumu na různých cvičeních hledat metody její účinné realizace.

Základním dokumentem organizace použití sil a prostředků vzdušného průzkumu letecké armády je plán vzdušného průzkumu. Plán vzdušného průzkumu se zpracovává na celou hloubku operace s po-

drobným naplánováním úkolů na přípravné období a první až druhý den operace, na další dny rámcově. Na základě plánu vzdušného průzkumu se vydávají úkoly vykonavatelům. V příslušných bojových dokumentech (bojový rozkaz, bojové nařízení, bojové nařízení pro vzdušný průzkum) se stanoví úkoly na několik dní, na jeden den bojové činnosti nebo v některých případech i na jednotlivé lety.

Základní součástí organizace vzdušného průzkumu je jeho řízení, jímž se dosahuje nejúčelnějšího využití sil a prostředků vzdušného průzkumu k získání maximálního množství zpráv o nepříteli v krátkém čase, z různé hloubky a s co nejmenšími ztrátami. Uskutečňuje se velením, a to zásadně z velitelských stanovišť (záložních velitelských stanovišť) letecké armády, divize nebo pluku.

Tolik jsem považoval za nutné uvést k hlavním zásadám organizace vzdušného průzkumu. Jejich praktická realizace se musí odrazit zejména při zpravodajském zabezpečení frontových a armádních operací.

Vzdušný průzkum v útočné operaci frontu

Vzdušný průzkum v období přípravy a průběhu útočné operace se organizuje a vede v souladu s úkoly frontu a letecké armády. To samozřejmě znamená, že již v období přípravy a zejména v průběhu útočné operace frontu musí vzdušný průzkum včas získávat zprávy o nepříteli i pro vševojskové armády.

Hlavní úsilí vzdušného průzkumu v útočné operaci frontu je soustředěno na zjišťování jaderných zbraní a rozmístění vojsk nepříteli v dosahu činnosti vlastních frontových a armádních raketových prostředků a letectva.

Při plánování vzdušného průzkumu v útočné operaci se celé území nepříteli před frontou dělí na pásma operačního vzdušného průzkumu, přidělená průzkumným leteckým plukům operačního průzkumu nebo při jejich nedostatku leteckým svazkům bombardovacího letectva a na prostory taktického vzdušného průzkumu, přidělené průzkumným leteckým plukům taktického průzkumu a leteckým svazkům stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva. Prostory, přidělené leteckým svazkům stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva, se shodují s prostory jejich bojové činnosti. K této problematice byly již získány některé zkušenosti na cvičení ŠTÍT 72, které bude nutné i nadále rozšiřovat a zevšeobecňovat.

Velké nároky jsou kladeny na vzdušný průzkum před a v průběhu prvního jader-

ného úderu, kdy průzkum musí zabezpečit údaje bojovou činnost raketových vojsk frontu a letectva. Úkoly vzdušného průzkumu v tomto bude zpravidla plnit přímý vzdušný průzkum při hromadném letu průzkumného a ostatních druhů letectva letecké armády. Bojová činnost průzkumných osádek bude v tomto období přesně časově a prostorově naplánována a vedena v souladu s úkoly, které plní raketové vojsko a letectvo v prvním jaderném úderu. Průzkum budou vést osádky převážně pozorováním zrakem s okamžitým předáním zjištěných údajů.

Přímý vzdušný průzkum objektů k zabezpečení úderů frontových a armádních raketových prostředků v tomto období vedou zpravidla průzkumné letecké pluky operačního a taktického průzkumu. Na přímém vzdušném průzkumu objektů určených pro úder divizními raketovými prostředky a pro palbu dělostřelectva se především bude podílet vojskové letectvo.

Přímý vzdušný průzkum objektů, které jsou určeny pro úder frontovým bombardovacím a stíhacím bombardovacím letectvem a kontrolní vzdušný průzkum výsledků jejich činnosti, vedou letecké svazky a útvary při plánovaných úderech.

Pro použití sil a prostředků vzdušného průzkumu v období prvního jaderného úderu se mohou vytvářet skupiny pro přímý průzkum objektů určených pro úder raketového vojska a letectva, pro zjišťování

výsledků první salvy raketami a úderů letectva, pro zjišťování nových objektů a k vedení radiotechnického a radiálního vzdušného průzkumu, pro kontrolu výsledků další salvy odpálení raket a úderů letectva a konečně záloha sil a prostředků vzdušného průzkumu ke vzletu na výzvu. Průzkumné letectvo pro přímý vzdušný průzkum objektů pro údery raketového vojska a letectva vede bojovou činnost v prvním sledu operační sestavy letecké armády, a to za letouny, které jsou určeny pro ničení nebo umlčování prostředků PVO a míst velení nepřítele. Další část průzkumného letectva vede činnost ve druhém sledu letecké armády v bojových sestavách úderného letectva.

Úkoly vzdušného průzkumu a přijaté opatření k zabezpečení prvního jaderného úderu zpracovávají se v samostatném plánu vzdušného průzkumu pro útočnou operaci. K přesnému splnění úkolů přímého vzdušného průzkumu objektů v tomto období a časovému sladění doručení výsledků zpracovává v případě nutnosti zpravodajský náčelník letecké armády se zpravodajskou správou a štábem RVD frontu grafický plán letů průzkumného letectva.

Plnění úkolů vzdušného průzkumu podle plánu letů průzkumného letectva se zahajuje na signál, vydaný štábem frontu. Zvláštní pozornost je nutné přitom věnovat rychlému přechodu průzkumných osádek do pohotovosti čís. 1 a jejich včasnému vzletu. Ke splnění úkolů přímého vzdušného průzkumu může část průzkumných osádek uskutečnit vzlet ještě před vydáním signálu a nachází se ve vzduchu v určených prostorech nad vlastním územím. Po obdržení signálu ihned zahajují plnění stanovených úkolů.

Velení průzkumným leteckým plukům a průzkumným osádkám jiných druhů letectva musí být v průběhu prvního jaderného úderu přísně centralizováno a uskutečňuje se z velitelského stanoviště letecké armády.

Po zahájení útoku vojsky frontu a splnění úkolů vzdušného průzkumu v prvním jaderném úderu usměrňují se síly a prostředky taktické vzdušného průzkumu na plnění úkolů ve prospěch vševojskových a tankových armád a v souladu s dříve zpracovaným plánem vzdušného průzkumu operace. K tomu se především využívají síly a prostředky stíhacích a stíhacích bombardovacích divízií a pluků, určených pro podporu těchto armád, ve prospěch vševojskových divízií především vojskové letectvo. K vedení vzdušného průzkumu na hlavním směru činnosti pozemních vojsk mohou být ve prospěch vše-

vojskové a tankové armády vyčleněny vzlety nebo jednotky frontového průzkumného letectva.

Po zahájení útočné operace frontu je požadován značný rozsah průzkumových zpráv. Proto se vzdušný průzkum v tomto období vede s maximálně možným bojovým úsilím. Lety se uskutečňují zpravidla podle předem zpracovaného plánu, méně již na výzvu. V průběhu útočné operace se plní úkoly vzdušného průzkumu převážně lety na výzvu.

Vzdušný průzkum má velký význam ve střetném sražení, kdy umožňuje ve velmi krátké době získat nutné údaje o nepříteli z celé hloubky jeho uskupení k provedení předstihujících úderů, k zabezpečení včasného rozvinování vlastních vojsk a k vedení aktivní a rozhodné činnosti. V tomto období je rozhodující včasné získání údajů a zpráv o rozmístění a sestavě hlavního uskupení nepřítele, o pohybu a rozvinování jeho vojsk. Hlavní úsilí bude proto položeno především na průzkum komunikací, terénu, přeprav přes vodní toky, horské přechody a průsmyky, na nepřetržité sledování pohybu zjištěných proudů nepřítelů, na přesné určení jejich složení, dosažených čar a odkrytých boků. Vzdušný průzkum ve střetném sražení organizuje štáb letecké armády podle nařízení štábu frontu a úkoly plní všechny síly a prostředky průzkumu letecké armády. Hloubka průzkumu se stanoví podle cílů střetného sražení, vývoje situace a požadavků na průzkum. Průzkum bude nutně vést pokud je to možné na největší vzdálenost od vlastních sil k zabezpečení včasného rozvinutí hlavních sil a jejich zasažení z chodu.

Vysoká pohyblivost a intenzita bojové činnosti, časté a rychlé změny situace vyžadují pružné velení. Výsledky průzkumu musí být doručeny štábům a vojskům v co nejkratší době, pokud ještě neztratily svou použitelnost. Zvláštní pozornost je nutné věnovat zabezpečení okamžitého vzletu průzkumných letounů na výzvu z velitelských stanovišť vševojskových (tankových) armád přes letecké operační skupiny. K plnění nových úkolů musí se udržívat dostatečně silná záloha sil a prostředků vzdušného průzkumu.

Řadu zvláštností má vzdušný průzkum v útočné operaci bez použití jaderných zbraní. Podstata těchto zvláštností tkví v tom, že existuje hrozba použití prostředků jaderného napadení nepřítelem a možnost okamžitého použití vlastních jaderných zbraní.

Stálá hrozba použití zbraní nepřítelem vyžaduje nepřetržitě vyhledávat a zjišťo-

vat tyto prostředky ve všech obdobích bojové činnosti ve dne i v noci. Tato povinnost zůstává hlavním úkolem osádek průzkumného letectva a k průzkumu cvičených osádek ostatních druhů frontového letectva. Jejich bojová činnost musí být v souladu s činností vlastního letectva a vojsk při okamžitém ničení jaderných zbraní ihned po zjištění s použitím klasických zbraní. Možnost vzniku situace, která může vynutit rozhodnutí k použití jaderných zbraní vyžaduje, aby průzkum trvale získával a upřeshňoval údaje o objektech, na které mohou být zahájeny vlastní jaderné úder. Vzdušný průzkum musí být proto připraven provést bezprostředně před jadernými údery přímý průzkum k upřesnění a ověření polohy objektů nepřítele, a to především těch, které jsou velmi pohyblivé.

Vzdušný průzkum v obranné operaci

Vzdušný průzkum v obranné operaci se organizuje a vede v souladu s úkoly, které plní vojska frontu a letecká armáda v období přechodu do obrany v průběhu útočné operace nebo v situaci, za které nelze pokračovat v útoku. Při organizaci a vedení vzdušného průzkumu v obranné operaci se vždy vychází z toho, že obrana je druhem bojové činnosti, jež je vynucena buď akcemi nepřítele, vlastnostmi terénu, vlastním zámyslem dalšího vedení operací nebo podmínkami týlového zabezpečení a má jen dočasný ráz. Proto při stanovení úkolů a přijímání opatření vzdušného průzkumu v obraně musí štáby předvídat i plnění úkolů k zabezpečení přechodu do útoku.

Při přechodu vojsk do obrany v průběhu útočné operace musí zpravodajské orgány frontu a letecké armády uskutečňovat všechna opatření v organizaci vzdušného průzkumu již v průběhu zaujímání obrany, kdy převážná většina sil a prostředků průzkumu bude již zasazena a pro plnění nových úkolů nebude dostatečná záloha. Proto bude nutné využívat k plnění průzkumu ve větší míře útvary a jednotky jiných druhů letectva, a pokud je to možné, přemístit průzkumné letecké útvary do nových prostorů k vytvoření výhodnějších podmínek k vedení vzdušného průzkumu.

Při zaujetí předem připravené obrany vojsky frontu mají zpravodajské orgány a letecké štáby více času na podrobnější organizaci vzdušného průzkumu. Největší pozornost při plánování se věnuje opatřením průzkumu ke zmaření útoku nepřítele a zničení jeho hlavního uskupení na vzdálených přístupech. Hlavní úsilí průzkumu

V útočné operaci bez použití jaderných zbraní se tedy rozsah úkolů vzdušného průzkumu zvýší, protože kromě úkolů k zabezpečení úderů klasickými prostředky a k vedení bojové činnosti pozemním vojskem a letectvem musí průzkum stále sledovat objekty pro použití jaderných zbraní, což bude značně vyčerpávat bojové úsilí všech sil a prostředků průzkumu letecké armády. Pozornost bude věnována objektům, které mohou velmi rychle měnit svoji polohu. Průzkumné osádky, vyčleněné k těmto úkolům, mohou plnit i jiné úkoly průzkumu tak, aby po vydání signálu mohli vést průzkum určených nebo upřesněných objektů. Jestliže je dostatek sil a prostředků průzkumu, jejich část se pro tyto úkoly udržuje v záloze na vzdálených, pokud je to možné pro nepřítele neznámých letišť.

ve prospěch všeojskových armád prvního sledu bude plnit stíhací bombardovací, po případě stíhací letectvo, průzkumný letecký pluk pro taktický průzkum na hlavním směru ve prospěch velení frontu a letecké armády.

Vzdušný průzkum ve prospěch všeojskové armády, která vede obrannou operaci, organizuje štáb stíhací bombardovací, popřípadě stíhací letecké divize, která plní bojové úkoly ve prospěch všeojskové armády, a to z počtu letů vyčleněných na vzdušný průzkum a podle úkolů všeojskové armády. Vyčlenění letů frontového průzkumného letectva bude výjimečné, a to jen k zabezpečení úkolů všeojskové armády, která vede obranu ve frontové obranné operaci na směru hlavního úderu nepřítele. Hlavní úsilí vzdušného průzkumu se zaměřuje na plnění úkolů v taktické hloubce. Projevilo se nutnost získat údaje o nepříteli z operační hloubky, předkládají se požadavky na vzdušný průzkum štábu letecké armády cestou štábu frontu. Údaje a zprávy vzdušného průzkumu získávají štáby všeojskových armád odposlechem zpráv vzdušného průzkumu, vysílaných osádkami z paluby letounů za letu, dále od štábů leteckých divizí, od leteckých operačních skupin, popřípadě od styčných důstojníků průzkumného letectva, pokud jsou vysílány na štáb všeojskové armády.

Důležité úkoly plní vzdušný průzkum i při odchodu vlastních vojsk, při vedení boje v obklíčení a vyjití z něho, při vedení protidůru a zejména při přechodu vojsk do protiútoků s důrazem na křídla protiútočících vojsk a při zjištění příznaků k odchodu nepřátelských vojsk.

NIEKOĽKO POZNATKOV Z PRÍPRAVY TERITORIÁLNYCH ORGÁNOV

Vo svojom článku chcem rozobrať niekoľko poznatkov z prípravy teritoriálnych orgánov a ukázať i na možný spôsob spracovania „časového a metodického plánu prevedenia teritoriálneho štábného nácviku“.

Už niekoľko rokov sa zaoberáme teritoriálnou problematikou u nášho veliteľstva. Previedli sme celý rad zamestnaní riadených MNO i našim okruhom v rámci štábu i s podriadenými štábmi.

Je treba povedať, že teritoriálna problematika je veľmi široká a preto i náročná pre riešenie jednotlivých úloh.

Príprava teritoriálnych orgánov musí byť zameraná na zvládnutie komplexných otázok obrany a ochrany teritória.

Teritoriálny štábný nácvik s ministerstvami a rezortami SSR v minulom roku ukázal ako je treba obdobné zamestnania prevádzať. Pri rozohre jednotlivých situácií bolo nutné zabezpečiť maximálnu súčinnosť. Zamestnanie bolo veľmi poučné a náročné, pretože na praktických úlohách boli riešené jednotlivé problémy a usmŕňované po stránke obsahovej i časovej. Jednotlivé ministerstvá i rezorty vysoko cenili, že Odbor obrany a bezpečnosti pri vláde SSR v súčinnosti s VVO takéto zamestnanie previedol. Obdobne i vedúci odboru Obrany a bezpečnosti sa presvedčil, že je nutné už v mieri pripravovať všetky ministerstvá a rezorty pre spoločný cieľ = zabezpečenie obrany a ochrany teritória.

Tiež vojnové hry na krajskom stupni boli veľkým prínosom, najmä preto, že v SSR boli jednotlivé kraje znovu vytvorené a krajský aparát je celý nový.

Vojnové hry boli dobrou prípravou pre plnenie jednotlivých úloh pre zabezpečenie brannej pohotovosti štábu. Ozbrojené zložky a jednotlivé odbory si pri tomto zamestnaní utvrdili kompetenciu i systém spracovania jednotlivých plánov i dokumentov, ktoré bude nutné realizovať v dobe ohrozenia štátu, i pri vedení vojny. Veľký klad bol i v tom, že jednotliví funkcionári sa osobne poznali, čo sa kladne odrazilo i pri zabezpečovaní úloh pri cvičení „ŠTÍT-72“.

Na základe týchto poznatkov chceme i ďalej pokračovať v príprave teritoriálnych štábov i orgánov. V tomto roku budú prevedené vojnové hry na krajskom a okresnom stupni s praktickou činnosťou. Tu chceme získať ďalšie poznatky z riešenia úloh obrany a ochrany teritoria ako na krajskom stupni, tak i na okresnom.

Chceme hlavne preveriť, ako sú jednotlivé opatrenia zakotvené v plánoch a ako jednotliví vykonávatelia i riadiace orgány ovládajú svoje povinnosti a sú schopní plniť úlohy. Ďalej pôjde o zladenie celkovej činnosti z hľadiska plnenia úloh pri ohrození štátu i za vojny.

Ďalej teritoriálny štáb v súčinnosti s Odborom obrany a bezpečnosti bude spolupracovať pri príprave materiálov pre jednotlivé ministerstvá SSR. Pri týchto zamestnaniach je počítaná účasť príslušníkov okruhu, ktorí bezprostredne budú riešiť spoločné úlohy. Nejasné úlohy budú riešené v Rade obrany SSR.

Prevedené zamestnania s jednotlivými ministerstvami pomôže vyjasniť a upresniť niektoré otázky, ktoré je treba plniť v prospech armády i celého národného hospodárstva počas vojny.

Mám za to, že jedine takýmto spôsobom môžeme splniť stanovené ciele vytýčené XIV. zjazdom KSČ a RMNO pri obranyschopnosti celej našej vlasti a zabezpečení nepretržitej bojovej a mobilizačnej pohotovosti.

Nechcem ďalej teoreticky rozoberať jednotlivé úlohy, ale chcel by som ukázať na možnú variantu prípravy teritoriálneho ŠN preto, že pre príslušníkov armády v súčasnej dobe je hlavná úloha = plné zvládnutie otázok bojovej a mobilizačnej pohotovosti na základe vydaných nových Smerníc pre uvádzanie vojsk do bojovej pohotovosti a tak splnenie rozkazu ministra národnej obrany. Preto je potrebné, aby teritoriálne štáby venovali otázkam zvládnutia bojovej pohotovosti maximálnu pozornosť.

Pre zovšeobecnenie poznatkov chcem sa podeliť s možnou formou riadenia teritoriálneho štábného nácviku a bol by som rád, keby čitatelia VM na môj článok reagovali a tak sme si vymenili navzájom zkušenosti.

VELITEESTVO :

Čj.:

SCHVALUJEM :

T A J N Ě

Výtlačok čís.:

Počet listov:

**ČASOVÝ A METODICKÝ PLÁN
PREVEDENIA ŠTÁBNEHO NÁCVIKU
DŇA.....**

I. T É M A :

„ČINNOSŤ VELITEĽSTVA A ŠTÁBU TERITORIÁLNEHO VELENIA PRI PLNENÍ ÚLOH ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI. PLNENIE ÚLOH PRI ČIASTOČNEJ SKRYTEJ MOBILIZÁCIÍ A ČINNOSŤ PRI PLNEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“.

II. DOBA A MIESTO PREVEDENIA:

Dňa 1973 — budova veliteľstva okruhu, praktická činnosť v teréne (zhromaždišti).

III. ÚČASTNÍCI CVIČENIA:

Vyčlenení funkcionári do teritoriálneho štábu (bez doplnenia zo škôl).
Pri praktickej činnosti prevádzkový prápor a zabezpečovacie jednotky.

IV. UČEBNÉ CIELE a ÚLOHY:

a) Precvičiť jednotlivé oddelenia a zložky veliteľstva VVO v praktickej činnosti pri vyhlásení „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ v duchu Smernice pre uvádzanie vojsk do bojovej a mobilizačnej pohotovosti.

b) Precvičiť a prakticky rozobrať úlohy pri „ČIASTOČNEJ SKRYTEJ MOBILIZÁCIÍ“ a spracovať rozkaz (nariadenie) veliteľa okruhu pre podriadené štáby a MVS.

c) Prakticky preveriť činnosť pri „ÚPLNEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ so zaujatím priestoru zhromaždišťa.

d) Preveriť spracované plány činnosti funkcionárov a metodiky práce štábu a oddelení a tieto upresniť časovo i obsahovo podľa konkrétnych podmienok.

V. HRUBÝ ČASOVÝ PRIEBEH:

..... 1973:

	— pohotovosť k zahájeniu teritoriálneho štábu alebo nácviku — hlásenie na informačnú skupinu
08,00	— vyhlásenie signálu „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“
09,00	— zhromaždenie náčelníkov na sále „A“ a upresnenie úloh — upresní náčelník štábu
09,00—13.00	— metodický rozbor plnenia úloh „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ na jednotlivých zložkách a oddeleniach
10,00	— vyhlásenie „ČIASTOČNEJ SKRYTEJ MOBILIZÁCIE“
13,00—09,00	— práca na oddeleniach
	— doklady na sále... a metodický rozbor jednotlivých úloh vyplývajúcich zo „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ a „ČIASTOČNEJ SKRYTEJ MOBILIZÁCIE“

..... 1973:

0,500	— vyhlásenie bojového poplachu u veliteľstva VVO a zabezpečovacích jednotiek
05,30—09,00	— zaujatie priestoru zhromaždišťa, upresnenie úloh a návrat do posádky a zaujatie jednotlivých pracovísk v budove

- 09,00—13,00 — metodický rozbor plnenia úloh na zložkách
 13,00—16,00 — práca na oddeleniach
 — **doklady** na sále, metodický rozbor plnenia úloh vyplývajúcich z „PLNEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“, časové upresnenie jednotlivých plánov činnosti náčelníkov oddelení a zložiek
 16,00—16,30 — **rozbor** štábného nácviku.

VI. METODIKA PREVEDENIA:

Pri riešení jednotlivých situácií pracovať na dokumentácii spracovanej pre bojovú a mobilizačnú pohotovosť na záložné priestory.

..... 1973:

- 07,00 — zaujatie jednotlivých pracovísk podľa predurčenia a prevere-
 nie spojenia
 07,15 — hlásenie pohotovosti jednotlivých oddelení a zložiek infor-
 mačnej skupine
 07,45 — hlásenie náčelníkovi štábu a dosiahnutí pohotovosti oddelení
 a zložiek
 08,00 — vyhlásenie „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“
 — rozbor vyrozumienia na jednotlivých oddeleniach a zložkách
 s dôrazom na zabezpečenie vyrozumienia vojakov z povolania,
 ktorí nemajú signalizačné zariadenie a ktorí bývajú mimo po-
 sádky — prevedú náčelníci oddelení a zložiek
 09,00 — zhromaždenie náčelníkov na sále „A“, upresnenie úloh vyplý-
 vajúcich z „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ — vydá
 pokyny NŠ

= náčelník oper. oddelenia

- preverí preniknutie signálov všetkým útvarom a zariadeniam na teri-
 tóriu;
- zabezpečí opatrenia k sprísneniu ochrany a obrany budov veliteľstva
 okruhu i zabezpečovacích jednotiek;
- pripraví priestory pre ukrytie živej sily;
- v súčinnosti s náč. spojenia zabezpečí povolanie všetkých vojakov z pov.,
 ktorí sa nachádzajú na služobných cestách a dovolenkách;
- upresní bojové rozdelenie;
- vydá dokumentáciu hlavným funkcionárom k prestudovaniu;
- preverí záložné priestory a hlavné priestory veliteľského stanovišťa
 okruhu;
- návrh na kontrolné skupiny.

= náčelník org. mob. oddelenia

- prekontroluje a upresní MP;
- vydá mobilizačnú dokumentáciu k štúdiu hlavným funkcionárom a zlož-
 kám;
- vydá rozkazy pre „ČSM“ zväzkom a MVS;
- preverí opatrenia na úseku mob. priprav u zväzkov, KVS a MsVS;
- preverí nadviazanie súčinnosti KVS (MsVS) s dopl. vojskami;

- preverí mob. prípravu u zabezpečovacích jednotiek;
- organizuje met. prípravu príslušníkov OMO pre mobilizačnú činnosť (zistí u KVS — MsVS počty povolanej techniky a osôb);

= náčelník tank. a aut. oddelenia

- vyhodnotí technický stav vozidiel u zabezpečovacích jednotiek a podriadených vojsk;
- zabezpečí rýchle prevedenie opráv na nepojazdnej technike;
- pripraví techniku a materiál k rýchlemu vyvezeniu u podriadených vojsk,
- zabezpečí, aby u podriadených vojsk boli prijaté opatrenia k vykonaniu deformačných náterov;
- v súčinnosti s OMO zabezpečí dodanie techniky z NH náhradou za techniku, ktorá vyžaduje stredné a generálne opravy;

= náčelník spojenia

- zabezpečí aktivovanie akcie OP-24 s dôrazom na miesta velenia okruhu, zväzkov a KVS;
- v súčinnosti s oper. oddelením preverí spojenie k hlavnému a záložnému VS;

= náčelníci druhov vojsk a služieb

- preveria opatrenia vyplývajúce zo „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ podľa odbornosti podriadených vojsk a hlásia mi, ako sú plnené jednotlivé úlohy i úlohy vyplývajúce z „ČSM“;

= všetci náčelníci

- zabezpečia rozdelenie dokumentácie k vyvezeniu a k likvidácii;
- musia mať neustály prehľad o podriadených;

- 09,00—13,00 — metodický rozbor plnenia úloh „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ na zložkách a oddeleniach podľa spracovaných plánov a metodík práce — vykonávajú náčelníci oddelení a zložiek;
- 09,30 — vydanie šifrovky náčelníka GŠ ČSLA k zabezpečeniu úloh vyplývajúcich zo „ZVÝŠENEJ BOJOVEJ POHOTOVOSTI“ a „ČSM“ — (viz príloha 6);
- vydanie šifrovky k zabezpečeniu a vykonaniu „ČSM“
- 10,30—13,00 — práca na oddeleniach, príprava jednotlivých podkladov pre náčelníkov oddelení a pre podriadené vojská;
- 13,00—14,00 — vysvetlenie zásad a ustanovení smerníc

= náčelník operačného oddelenia

- rozbor hlavných úloh, ktoré je treba splniť pri „ZvBoPo“ smerom k vlastnému štábu i k podriadeným štábom a vojskám;

= náčelník org. mob. oddelenia

- hlavné zásady činnosti u vojsk, MVS a na štábe VVO pri ZvBoPo v oblasti mob. a pri vyhlásení „ČSM“ a príprave dokladu VVO pre ROŠ;
- 14,00—16,00 — doklady na sále podľa spracovaných plánov činnosti pri ZvBoPo a v ČSM a časové zladenie úloh.

PORADIE: NOPS, NKO, NOO, NOMO, NOBP-ZV, NTAO, NSO, NŽV, NCHV,
NSprav., NVzO, NVPVO, NT-ZV

— d o k l a d y

= náčelník OPS

- morálne politický stav u vojsk a obyvateľstva;
- prijaté opatrenia k vysvetľovaniu medzinárodnej situácie; súčinnosť so straníckymi orgánmi;

= náčelník kádrového oddelenia

- kádrová situácia u vojsk, MVS a zariadení;

= náčelník oper. oddelenia

- ako prenikol signál „ZvBoPo“ k podriadeným zväzkom, útvarom a zariadeniam na teritóriu okruhu;
- ako bola zabezpečená výmena varianty pre signál „ZvBoPo“;
- návrh na zloženie kontrolnej komisie pre jednotlivé zväzky, útvary;
- ako bola doručená operačná dokumentácia a do ktorej doby sa vrátili kurieri;
- aký je stav záložných a hlavných priestorov veliteľských stanovišť u štábu „A“ a „O“ — systém spojenia;
- opatrenia k zvýšeniu účinnosti zabezpečenia bojovej činnosti;

= náčelník OMO

- aké opatrenia boli prevedené na VVO a u vojsk a MVS z hľadiska plnenia úloh „ZvBoPo“ s dôrazom na prípravu plnenia mobilizačných úloh;
- aké opatrenia boli vykonané po obdržaní nariadenia k „ČSM“;
- ako je zabezpečený informačný systém;

= náčelník OBP-ZV

- aká je situácia z hľadiska odvelenia jednotiek pre národné hospodárstvo a aké opatrenia boli prijaté pre ich stiahnutie;
- návrh na spôsob zamestnania podriadených útvarov;
- aké nariadenia boli vydané pre VVP;

= náčelník TAO

- aké opatrenia sú prevádzané pri príprave techniky (dekonzervácia dlhodobe uložených techník);
- stav bojovej a dopravnej techniky a vyhodnotenie nepoužiteľnej techniky, ako to ovplyvňuje bojaskopnosť a návrh na riešenie situácie;
- prijaté opatrenia pre rýchle zakončenie opráv kolovej a pásovej techniky;
- situácia u TZ

= náčelník spojovacieho oddelenia

- zabezpečenie aktivovania spojenia v rámci akcie OP-2A a doba aktivovania u jednotlivých štábov, zväzkov, útvarov a zariadení;

- zabezpečenie spojenia na jednotlivých miestach velenia u štábu „A“ a „O“;
- opatrenia prevedené u spoj. praporu, spoj. strediska, v spojovacom sklade;
- stav bojovej techniky a vyhodnotenie nepoužiteľnej techniky, ako to ovplyvňuje bojaschopnosť a návrh na riešenie situácie;

= náčelník ženíjného vojska

- aké opatrenia boli prevedené u žen. pluku, žen. skladu;
- aké úlohy sú plánované splniť z hľadiska ženíjného zabezpečenia u vlastného štábu i u podriadených vojsk;
- stav bojovej techniky a vyhodnotenie nepoužiteľnej techniky, ako to ovplyvňuje bojaschopnosť a návrh na riešenie situácie;

= náčelník chemického vojska

- stav TRHS, činnosť radiačného strediska;
- aké opatrenia boli prevedené z hľadiska OPZHN u podriadených štábov a vo vlastnom štábe;
- stav bojovej techniky a vyhodnotenie nepoužiteľnej techniky, ako to ovplyvňuje bojaschopnosť a návrh na riešenie situácie;

= náčelník výbrojného oddelenia

- aké opatrenia boli prevedené u VZ z hľadiska zabezpečenia delostreleckým materiálom;
- aké opatrenia boli prevedené u podriadených vojsk z hľadiska zabezpečenia muníciou s dôrazom na delostrelecké útvary;
- stav bojovej techniky a vyhodnotenie nepoužiteľnej techniky, ako to ovplyvňuje bojaschopnosť a návrh na riešenie situácie;

= náčelník VPVO

- ako je zabezpečené pozorovanie vzdušného priestoru (aktivovanie hlásiek a pozorovateľov vzdušného priestoru v jednotlivých posádkách);
- aké opatrenia boli vykonané z hľadiska PVO;
- stav bojovej techniky a vyhodnotenie nepoužiteľnej techniky, ako to ovplyvňuje bojaschopnosť a návrh na riešenie situácie;

= náčelník týlu

- prijaté opatrenia u týlových útvarov a zariadení;
- stav týlového a materiálneho zabezpečenia;
- situácia u vojenských nemocníc (z hľadiska uvoľnenia lôžkových kapacít);
- aký bude stav ubytovania jednotiek po prevedenej čiastočnej skrytej mobilizácii a čo je nutné riešiť;
- previerka zdrojov pitnej vody;
- hygienicko-epidemiologická situácia;

Na základe dokladov a konkrétnej situácie veliteľ, prípadne náčelník štábu upresní jednotlivé úlohy. Dôraz položí na časové i obsahové zladenie plánov činnosti jednotlivých náčelníkov.

..... 1973

- 05,00 — vyhlásenie bojového poplachu u veliteľstva VVO a zabezpečovacích jednotiek (viď prílohy 1, 2 a 3)
— operačný čas 05.00;
- 05,30—09,00 — upresnenie činnosti v priestore zhromaždišťa, kde hlavný dôraz položiť na vydanie úloh pre ďalšiu činnosť (upresnenie kontrolnej činnosti), prekontrolovanie otázok zabezpečenia bojovej činnosti, zabezpečenia spojenia;
— rozkaz pre ďalšiu činnosť (príloha 4);
- 09,00 — zaujatie jednotlivých pracovísk a hlásenie pohotovosti informačnej skupine;
- 09,00—12,00 — práce na oddeleniach a metodický rozbor plnenia úloh pri bojovom poplachu až do Č+13 hod.;
— príprava podkladov pre náčelníkov oddelení a zložiek na odpoľudňajší doklad;
— praktická kontrola plnenia úloh mobilizačných pracovísk u zabezpečovacích jednotiek; kontrolná skupina v zložení podľa návrhu NŠ [OMO-3, oper-1, TAO-2, týl-2]
- 13,00—16,00 — **doklady** na sále (v ruštině) a metodický rozbor jednotlivých úloh (podľa rozhodnutia veliteľa časť dokladov prijme NŠ na sále);
— spoj., žen., chem., VzO, PVO, NFO, služba vojsk;

= náčelník OPS

- morálne politický stav obyvateľstva;
- morálne politický stav mob. vojsk;
- súčinnosť s územnými straníckymi orgánmi;
- kultúrne politický aparát;
- prijaté opatrenia;

= náčelník OMO

- hlavné úlohy OMO; org. práce pri riadení mob.; informačný systém; situácia u vojsk a MVS;
- ako bolo zabezpečené vyrozumienie a povolanie mobilizačných záloh;
- % nastúpených záloh v P+12 hod.;
- priebeh mobilizácie — rozviesť podľa zväzkov a útvarov,
- aké kontrolné skupiny boli vyslané zo štábu okruhu;

= náčelník KO

- vyhodnotiť kvalitu veliteľského zboru (s dôrazom na zväzky);
- vyhodnotiť prebytky D+Pr

= náčelník oper. oddelenia

- úlohy vojsk okruhu po zmobilizovaní a zabezpečenie plnenia stanoveného úkolu;

= náčelník tank. a aut. oddelenia

- stav u TZ; počty vyvezenia tankov podľa jednotlivých doplnkov;
- technické zabezpečenie u podriadených zväzkov a útvarov;
- stav plnenia úloh v sklade;

= náčelník sprav. oddelenia

- najnovšie zprávy o nepriateľovi a jeho vplyv na plnenie úloh;
- situácia u prieskumných jednotiek;

= náčelník týlu

- priebeh plnenia úloh u týlových útvarov a zariadení;
- redislokácia vojenských nemocníc;
- spôsob výdaja a vývozu jednotlivých druhov materiálu;
- časové vymedzenie doby nakladania materiálu na dopravné prostriedky ab;
- materiálne a zdravotnícke zabezpečenie;

= náčelník OBP

- systém a spôsob prevádzania bojového stmelenia 1. etapy a aká pomoc bude poskytnutá zo strany okruhu k podriadeným štábam a vojskám;
- situácia u VVP;

= náčelník spojenia

- stav spojenia — linkové, rádiové;
- priebeh mobilizácie u priamo podriadených útvarov;

= náčelník ženijného vojska

- priebeh mobilizácie u ženijného pluku;
- stav prípravy plnenia úloh v sklade;
- návrh opatrení pre ženijné zabezpečenie teritória;

= náčelník chemického vojska

- stav TRHS a letiek vzdušného a radiačného prieskumu;
- % zmobilizovania;

= náčelník výbrojeného oddelenia

- stav zmobilizovania u výstrojnej základne a k plneniu úloh jednotlivých pobočiek;
- výdaj a vývoz munície;

= náčelník PVO

- vzdušná situácia — všeobecná;
- prostriedky protivzdušnej obrany;
- stav pripravenosti protiletadlových jednotiek;

= náčelník finančného oddelenia

- spôsob zabezpečenia a plnenia úloh finančnou službou;
- prechod z mierového finančného zabezpečenia na vojnové;

= skupina služby vojsk

- situácia v jednotlivých posádkach;
- ochrana a obrana dôležitých objektov a zabezpečenie strážnej a dozornej služby v jednotlivých posádkach — vrátane budovy okruhu.

Podľa potreby veliteľ, prípadne náčelník štábu nechá si doložiť stav od ostatných náčelníkov a skupín.

Prílohy:

1. NARIADENIE stálemu operačnému dozornému VVO pre vyhlásenie bojového poplachu
2. NARIADENIE dozornému kasáreň SNP pre vyhlásenie bojového poplachu
3. NARIADENIE dozornému spojovacej letky pre vyhlásenie bojového poplachu
4. NARIADENIE pre ukončenie činnosti v priestore zhromaždišťa
5. ŠIFROVKA náčelníka generálneho štábu ČSLA
6. ŠIFROVKA náčelníka generálneho štábu ČSLA
7. ŠIFROVKA náčelníka spravodajskej správy GŠ

NÁČELNÍK ŠTÁBU VÝCHODNÉHO VOJ. OKRUHU
generálmajor X. Y.

POUŽITÍ DĚLOSTŘELECTVA V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Bojové použití dělostřelectva za útoku v horském a zalesněném terénu je charakterizováno typickými zvláštnostmi. Na tyto zvláštnosti chci upozornit a rozebrat je na základě zkušeností ze cvičení.

1. Vliv horského a zalesněného terénu na bojové použití dělostřelectva

Každé hory mají na bojové použití dělostřelectva značný vliv. Důležitá je např. otázka komunikací, které obvykle vedou dolinami, údolími, přes úžlabiny i horské hřbety, mají většinou úzkou vozovku, velký počet začátků, zákrutů, spádů a stoupání. Sjízdnost komunikací se často mění a to v závislosti na roční době a na počasí. Omezený počet komunikací a jejich menší propustnost značně omezuje a snižuje možnosti manévru i rychlost přesunů dělostřelectva. Při přesunech jsou obsluhy děl a zvláště řidiči tahačů a muničních vozidel značně fyzicky vyčerpáváni. Přesuny dělostřelectva v horách si proto vyžadují doplňujících opatření, která mají spolehlivě zabezpečit plynulý přesun.

Značnou překážku pro přesuny a bojové použití dělostřelectva představují i horské řeky se svým prudkým proudem, s častou náhlou změnou stavu vody. Tyto řeky mají nerovná kamenitá dna a strmé břehy.

Ostře řezaný a rozeklaný terén omezuje nebo zcela vylučuje palebnou součin-

nost a vzájemnou palebnou podporu sousedních svazků nebo útvarů. Omezuje také manévry dělostřelectva podél frontu.

Také velké množství hluchých a nepozorovaných prostorů a skrytých přístupů, rozmístění cílů na odvrácených svazích a v hlubokých úžlabinách ztěžuje zastřelení i účinnou střelbu, vyžaduje použití velké počtu houfnic a omezuje ve značné míře použití děl k přímé střelbě.

Omezené množství prostorů k rozvinutí dělostřelectva nás nutí přesně a pečlivě plánovat rozmístění dělostřelectva. Někdy bude nutné rozmístit dělostřelectvo po sledech a do velké hloubky, podél komunikací, v dolinách i úžlabinách.

Omezené možnosti rozptýlit bojové sestavy zvyšují jejich zranitelnost při úderech protivníka a ztěžuje ochranu obsluh i bojové techniky před účinky nepřátelské palby. Několikanásobně se zvyšuje objem prací při odstraňování následků jaderného úderu nepřítel. Horský terén ztěžuje organizaci a udržování nepřetržitého řízení palby a manévru dělostřelectva.

Charakteristickou zvláštností horského terénu je dlouhá zima se silným sněhovým přikrovem a nízkými teplotami, častými mlhami a silnými větry. Horské vrcholy, hřbety a příkré skály jsou jako zástěny a clony pro šíření zvukových a rádiových vln, což ztěžuje zvukoměrný a radiotechnický průzkum, topografické práce a jejich organizaci.

Horské hřbety stíní a omezují přímé světelné záření i pronikavou radiaci a zmenšují jejich pásmo ničení. Horský terén má na použití dělostřelectva také svůj kladný vliv, např. velký počet zářezů v terénu představuje přirozený kryt, který můžeme využít pro ochranu obsluh děl, velitelských stanovišť, pozorovatelů i bojové techniky.

2. Příprava dělostřelectva k činnosti za útoku v horském a zalesněném terénu

Za útoku v horském a zalesněném terénu bude dělostřelectvo plnit tyto charakteristické úkoly:

- umlčování živé síly a palebných prostředků na odvrácených svazích, ale i na svazích přívrácených na stranu útočících vojsk;

- zabezpečení činnosti jednotek při obchvatu nebo obejití;

- boření odolných palebných krytů, vybudovaných s využitím terénních tvarů a celkového reliéfu terénu.

Základním druhem palby dělostřelectva, které působí ze zakrytých palebných postavení, je soustředění palby baterií a oddílů na jednotlivé a skupinové cíle. Přicházejí v úvahu též hromadné palby dělostřelectva s cílem zničit uskupení vojsk protivníka na směru hlavního úderu. Kromě toho budeme široce využívat přímou střelbu děl všude tam, kde to terén dovolí. Výhodně můžeme uplatnit bezzákluzová děla, protože mají malou hmotnost a rozměry. Proto je můžeme použít tam, kde jiné druhy děl nedostaneme. Přitom můžeme použít průpalného střeliva k ničení obrněných cílů a tříštivého střeliva k ničení a umlčování živé síly. Palba děl pro přímou střelbu je velmi efektivní a ekonomická, což má značný význam s těžkostmi při přísunu munice.

Při rozmisťování dělostřelectva v horském terénu vycházíme z objemu a charakteru úkolů dělostřelectva na začátku útočné činnosti vojsk na jednotlivých směrech, dále v průběhu útočné činnosti, z charakteru terénu z hlediska možnosti přesunu a rozmístění dělostřelectva na daném směru, z celkového charakteru terénu jak omezuje použití určitého druhu dělostřelectva, prostředků dělostřelectkého a vzdušného průzkumu, které zabezpečují efektivní činnost dělostřelectva.

Při útoku v horách armádní, frontové a v některých případech i divizní dělostřelectvo používáme decentralizovaně. Vševojskové armády většinu armádního a posilového dělostřelectva přidělují divizím prvního sledu, divize pak plukům a praporům prvního sledu popřípadě odřadům předurčeným k obchvatu.

Přidělené i organické dělostřelectvo a jednotky PTRS obvykle ponecháváme v podřízenosti velitelů divizí a pluků a používáme především k vytvoření protitankových záloh. Tyto vysouváme na zvlášť důležité tankové směry protivníka, kde zaujímají palebné čáry (čáry rozvínutí). Horský terén umožňuje rozmístit jednotky PTRS na malých plošinách, ze kterých mohou vést palbu na pozorované úseky komunikací.

Vzhledem k těžkosti manévru v horách je třeba počáteční uskupení dělostřelectva umístit tak, abychom je nemuseli v průběhu boje při plnění základních palebných úkolů znovu přeskupovat. Kanónové dělostřelectvo přidělujeme především těm útvarům, které útočí po náhorních rovinách nebo ve směru údolí. Houfnicové útvary (jednotky) přidělujeme útvarům, které útočí v silně členitém terénu a podél komunikací s omezenou propustností nebo s jízdností. Odřady určené pro obchvat posílujeme houfnicovými jednotkami a jednotkami PTRS, popřípadě bezzákluzových děl.

Složení dělostřelectkových skupin při útoku v horách se může značně lišit od složení při útoku v rovinatém terénu. Armádní dělostřelectkou skupinu budeme vytvářet tehdy, kdy terénní podmínky dovolují prolomit obranu protivníka křídly sousedících divizí prvního sledu. Jestliže nevytváříme armádní dělostřelectkou skupinu, pak dělostřelectké skupiny divizí vedou boj s taktickými prostředky jaderného napadení, s dělostřelectvem a ostatními důležitými cíli v taktické hloubce obrany protivníka. Do divizních dělostřelectkových skupin začleňujeme dělostřelectvo velkého dostřelu s prostředky dělostřelectkého průzkumu, které mohou zabezpečit jeho činnost (např. RM vz. 70, 100 mm K a 122 mm K).

Při útoku divize na několika směrech, kdy je obtížné nebo vůbec nemožné organizovat palebný styk mezi pluky prvního sledu divize, divizní skupinu nevytváříme. Pak si velitel divize nechává v dispozici jeden dělostřelectký nebo raketometný oddíl. U pluků, které útočí na hlavních směrech, musí být plukovní dělostřelectké skupiny dostatečně silné a způsobilé zabezpečit všechny palebné úkoly, včetně boje s nepřátelskými prostředky jaderného napadení i s jeho dělostřelectvem. V těchto případech budou PDS v síle 2—3 dělostřelectkových oddílů. Pluk, který útočí v těžko dostupném terénu nebo na vedlejších směrech, můžeme poslat jedním dělostřelectkým oddílem, nebo jej ponechat bez posilového dělostřelectva. Odřadům určeným k obchvatu, které budou obvykle v síle moto-

střeleckého praporu, přidělíme zpravidla houfnicovou baterii a jednotku bezzákluzových kanónů, nebo místo ní jednotku PTRS.

3. Plánování palby dělostřelectva

Při útoku v horském a zalesněném terénu plánujeme dělostřelecké palby zejména u divizí, neboť tam jsou možnosti vzít v úvahu konkrétní terénní a povětrnostní podmínky i úkoly útočících vojsk. Při průlomu opevněného prostoru (pásma) s hlavním úderem na styku dvou sousedních divizí, může štáb armády (oddělení RVD) nařídit strukturu i délku palebné přípravy.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že délka palebné přípravy za útoku v horském a zalesněném terénu se pohybuje ve velkých rozmezích. Např. při překonávání úseků v pohraničním pásmu bude délka palebné přípravy 15–20 minut. Průlom připravené obrany a zvláště opevněného prostoru (pásma) v horách bude vyžadovat delší palebnou přípravu. Tak podle zkušeností z velitelsko-štábních cvičení, ze cvičení „ŠTÍT-72“ a ze cvičení na téma „průlom opevněného pásma bez použití jaderných zbraní“ se délka palebné přípravy pohybovala mezi 50–70 minutami při hustotě 100–120 hlavních na 1 km frontu.

V průběhu palebné přípravy ničíme v první řadě opěrné body, umístěné poblíž komunikací a průsmyků, dále rakety, dělostřelecké a minometné baterie a velitelské stanoviště. Při útoku na několikavrstvou obranu umlčujeme živou sílu a palebné prostředky současně ve všech vrstvách, přičemž nejhustější palbu vedeme na nejdůležitější patra obrany.

Při plánování palebné přípravy bereme v úvahu nutnost zadýmování pozorovatelů a opěrných bodů, které jsou schopné vést palbu na křídla a do boků útočících vojsk, a dále na uzly obrany rozmístěné na těžkodostupných úsecích terénu. K zadýmování používáme dělostřelecké dymové granáty. Cíle na odvrácených svazích hor ničíme palbou houfnic s využitím strmé dráhy střel. Palbu vedeme tříštvími granáty a využíváme i možnost boční střelby. V průběhu palebné přípravy můžeme vést i přímou střelbu na předem stanovené cíle. Spotřebu střel vypočítáváme s přihlédnutím na úhel sklonu svahu, na kterém jsou cíle rozmístěny, a na směr střelby.

4. Palebná podpora útoku

Při palebné podpoře útoku půjde především o soustředění palby baterií a oddílů a o přímou střelbu doprovodného dělostřelectva. Metodu postupného soustře-

dování palby používáme při průlomu opevněného prostoru a v případech, kdy můžeme uskutečnit centralizovanou podporu útoku pěchoty a tanků.

Při stanovení požadavků na dělostřelecké zabezpečení útoku v horských podmínkách můžeme na základě zkušeností ze cvičení brát v úvahu tyto zásady a názory:

Obranné čáry a zákopy může protivník vybavit nejen obrannými zařízeními polního typu, ale i trvalými zařízeními, která jsou velmi odolná. K jejich ničení musíme použít velký počet těžkých děl ráže 152 mm. Vzdělání význam a potřeba palby vrchní skupinou úhlů. Vrstvové uspořádání obrany v horách umožňuje nepříteli zvětšit počet opěrných bodů na hektar, např. v rájónu obrany na úseku 4 km může být 30–40 objektů.

Při určování souřadnic cílů v horách a při topografických pracích se nám může často stát, že se dopustíme značných chyb. To pak vede k velké spotřebě střeliva a ke zvýšené potřebě dělostřeleckých jednotek.

V horách jsou vždy omezeny možnosti rozmístění, a proto je nutné pečlivě promyslet a prověřit rozdělení prostorů k rozmístění dělostřeleckých jednotek, sládit je s rozmístěním ostatních bojových jednotek divize a přesně stanovit postup přemísťování bojových sestav dělostřelectva po jednotlivých komunikacích.

Při určování komunikací pro přesun dělostřelectva bereme v úvahu jejich zaplněnost ostatními jednotkami, jejich terénní profil, možnost jejich ničení palbou protivníka a též jaké jsou možnosti objížďek. Je nanejvýš nutné, abychom byli připraveni k úpravě zničených komunikací.

Volba palebných postavení dělostřelectva v horách je složitá. Činnost dělostřelectva ztěžuje množství hluchých a nepozorovaných prostorů. Manévr palbou je značně ztěženo a to jak podél fronty, tak i do hloubky. Abychom vytvořili nejlepší podmínky pro palbu dělostřelectva, vybíráme palebná postavení za krytem hřbetů, na hřebenech hor, na předních nebo bočních svazích kopců, horských vrcholů, nebo v jejich zářezích. Při určování palebných postavení bereme v úvahu osvětlení a projekce stínů okolních hor v průběhu dne. Houfnicové dělostřelectvo obvykle rozmísťujeme na odvrácených svazích, ve stržích a roklich. V některých případech můžeme dělostřelecké baterie rozmísťovat na palebných postaveních po četách s odstupem ve výšce. Děla pro přímou střelbu můžeme rozmístit v terénu vrstvitě. Takové rozmístění je vhodné k ničení nepřátelských cílů ve všech jeho vrstvách

obranu. Děla je výhodné umísťovat na svazích přivrácených k nepříteli, na hřebenech hor a jejich vrcholcích. K tomu jsou zvlášť výhodné bezzákluzové kanóny a jednotky PTRS.

K vedení boční palby a k ničení protivníka za úkryty můžeme rozmístit část dělostřelectva v pásmu sousedů, nebo použít část jeho dělostřelectva. Volba palebných postavení je složitější v těžkodosupném terénu s omezeným počtem komunikací. V tomto terénu rozmísťujeme palebná postavení podél hlavních komunikací. To zase značně ztěžuje použití dělostřelectva. Palebná postavení dělostřelectva v horách budou ve větší vzdálenosti od bojové sestavy útočících vojsk ve srovnání s rovinným terénem. To způsobuje zkrácení hloubky ničení palbami dělostřelectva a ztěžuje organizaci součinnosti. Je ztěženo i vedení palby dělostřelectkých skupin při palebné podpoře útoku pěchoty a tanků na samostatných úsecích a směrech. Složitě je též plánování i uskutečnění manévru dělostřelectva po jedné ose v průběhu útoku. Tyto skutečnosti mohou usnadnit nepříteli průzkum a ničení na-

šeho dělostřelectva zejména proto, že naše dělostřelectvo je příliš vázáno k určeným komunikacím a úsekům terénu.

Zvlášť zodpovědnou úlohu bude mít pořádková služba a ženíjní zabezpečení. Při překonávání průsmyků a údolí se pořádková služba organizuje se značnými obtížemi, proto ji musíme organizovat velice pečlivě a odpovědně.

5. Řízení dělostřelectva

Řízení dělostřelectva má rovněž své zvláštnosti. Izolovanost jednotlivých směrů útoku vojsk a nedostatek rokádních komunikací (někdy chybí vůbec) značně ztěžuje a zmenšuje možnosti řízení manévru dělostřelectkých svazků a jednotek.

Typickou činností za útoku v horském a zalesněném terénu je podle získaných zkušeností ze cvičení centralizované řízení palby dělostřelectva na stupni divize a v mnoha případech i na stupni pluku (tvorění PDS). K zabezpečení nepřetržitosti a pevnosti velení dělostřelectvu je výhodné mít v těchto podmínkách dostatek rádiových stanic a prostředků linkového spojení.

Organizace dělostřelectkého průzkumu, topograficko-geodetického a povětrnostního zabezpečení dělostřelectva

Zvláštnosti organizace a vedení průzkumu pro potřeby dělostřelectva vyplývají ze specifických podmínek horského terénu, lesních masivů, častých mlh a náhlých změn viditelnosti. Při změně výšek je ztěženo pozorování z pozemních pozorovatelů, proto počet pozorovatelů bude zvýšen, budou umístěny ve vrstvách, nebo i v pásmu sousedů.

Činnost zvukoměrného a radiotechnického průzkumu je velmi omezena, neboť mu cloní štíty hor a skal. Proto bojovou sestavu jednotek zvukoměrného a radiotechnického průzkumu rozmísťujeme ve větší vzdálenosti od vrcholů hor a jiných překážek. Nejvýhodnějšími prostorami k rozmístění těchto jednotek jsou svahy obrácené k nepříteli a hřebeny hor rovnoběžné se svahy a hřebety, které obsadil nepřítel. K průzkumu cílů, které jsou na odvrácených svazích, v roklích a strážích, vysíláme zvláštní průzkumné skupiny. Ty mají kromě jiných úkolů i úkol řídit a opravovat palby dělostřelectva.

Pro horský terén je charakteristická decentralizace průzkumných prostředků. Při plánování průzkumu v horském a zalesněném terénu dělostřelectčí velitelé a štáby berou v úvahu i další zvláštnosti. Průzkum vedeme ve značně širších pás-

mech a hlavním úsilí soustřeďujeme na hlavních směrech, podél komunikací, údolí a horských hřbetů.

Při rozdělování průzkumných sil a prostředků bereme v úvahu samostatnost v činnosti dělostřelectkých svazků a jednotek. Je naprosto nutné přesně domluvit rozdělení čar mezi jednotlivými druhy a prostředky dělostřelectkého průzkumu s cílem zmenšit počet hluchých a nepozorovaných prostorů v útočném pásmu vojsk a na jeho křídlech. Čas k rozvinutí prostředků dělostřelectkého průzkumu se zvětší o 2–3 hodiny v těžkopřístupném terénu pro obtížnost orientace a pro nedostatečné rozvinutí topogeodetické sítě. Letecké snímky požíváme jen z prostorů, které jsou dostupné pro činnost vojsk. Při používání leteckých snímků pro měřičské práce v době topogeodetického připojování bojových sestav nebo při určování souřadnic cílů je nutné počítat s opravou na převýšení terénu.

V horském a zalesněném terénu je menší hustota pevných bodů opěrné sítě. Je rovněž málo předmětů a konturních bodů, které se dají používat pro topogeodetické připojení. Přesuny topogeodetických jednotek jsou ztěženy a to vše prodlužuje čas potřebný k topogeodetickému připojení

prvků bojových sestav dělostřelectva. Vzhledem k omezené viditelnosti mezi jednotlivými body při topogeodetické přípravě na geodetickém podkladu budeme široce používat polygonální pořad. Přímo a zpětnou geodetickou úlohu budeme používat jen zřídka. Základním způsobem topografického připojení bojové sestavy dělostřelectva bude použití topografického připojovače. Proto k zvýšení přesnosti si již dříve určíme koeficient opravy vzdálenosti na takových úsecích terénu, které jsou podobny těm, ve kterých máme topografické připojování uskutečnit.

Značně obtížné bude i určování nadmořské výšky různých bodů terénu. Určení výšky z mapy bude obtížné a někdy i nemožné. Proto je třeba počítat s použitím výškoměru.

Je nutné předem určit opravy buzol pro prostory, ve kterých předpokládáme rozmístění dělostřeleckých jednotek, abychom nedělali velké chyby v orientaci přístrojů v důsledku prudkých výkyvů magnetických deklinací v různých horských oblastech. Široce budeme používat astronomické a

gyroskopické způsoby určení azimutů orientačních směrů pro zvýšení jejich přesnosti a spolehlivosti.

Povětrnostní zabezpečení bojového použití dělostřelectva je spojeno rovněž s těžkostmi, které vyplývají z rozdílů nadmořských výšek palebných postavení a stanovišť povětrnostních stanic, z velké rychlosti větru, častých změn středního větru a z náhlých a prudkých změn teploty vzduchu. Rozdíly od středních teplot vzduchu jsou obvykle 1,5–2krát větší než v rovinatém terénu. Je ztíženo též sondování atmosféry. Doby platnosti povětrnostní zprávy se zkracují.

Samostatné směry útoku vyžadují, abychom použili i jiné povětrnostní jednotky. Na směru útoku několika svazků můžeme povětrnostní zabezpečení uskutečnit prostředky svazků, které se rozvinou uprostřed útočných sestav a pásem těchto svazků. Budou působit podle zvláštního grafikonu činnosti, který zpracuje štáb dělostřelectva armády. Divizím, které budou útočit na samostatných směrech, je třeba přidělit povětrnostní stanice.

Zabezpečení dělostřelectva municí

Při organizaci zabezpečení dělostřelectva municí bereme v úvahu omezený počet komunikací (zvláště rokádních), jejich malou propustnost a těžkosti při překonávání průsmýků a roklin. To vše značně zmenšuje rychlost pohybu muničních vozidel a zvětšuje tak dobu pro dopravu munice k dělostřeleckým jednotkám. Proto má zvlášť velký význam vhodné rozmístění dělostřeleckých skladů, volba komunikací k přemístění skladů a možná pochodová rychlost muničních vozidel.

V jednotkách i u divizí vytváříme vel-

ké zásoby munice, abychom zabezpečili palebnou činnost dělostřelectva na jeden až dva dny boje. Velký efekt přináší použití vzdušné přepravy munice, zvláště použití vrtulníků. Přesto v horách musíme brát v úvahu všechny možné způsoby dopravy munice, včetně nosičů.

Muniční sklady rozmísťujeme blízko palebných postavení dělostřeleckých jednotek, u komunikací pro přísun a odsun, v údolích, úžlabinách a roklích. Při jejich rozmísťování plně využíváme přirozené úkryty v terénu.

Závěrem chci podtrhnout, že zvláštnosti horského a zalesněného terénu mají značný vliv na bojové použití dělostřelectva, vytvářejí řadu těžkostí a vyžadují přijmout doplňující organizační i další opatření, aby dělostřelectvo bylo způsobilé plnit všechny stanovené palebné úkoly.

Toto vše zvyšuje požadavky na přípravu dělostřeleckých velitelů a štábů všech stupňů, kteří musí získat zvláštní znalosti a praktické návyky, velkou rozhodnost, ale i obrazovost s vynalézavostí při organizaci a řízení a manévru dělostřelectva za útoku v horském a zalesněném terénu.

Naše jihozápadní státní hranice nám dává dostatek možností, aby naši dělostřeleční velitelé a štáby získali při různých cvičeních v tomto terénu dostatek zkušeností a návyků a byli tak připraveni splnit všechny úkoly, které jsou na dělostřelectvo při útoku v horském a zalesněném terénu kladeny.

MOSTY Z VÝPOMOCNÉHO MATERIÁLU

Zhodnocení nutnosti náhrady normovaných mostů a stanovení potřeby nízko- vodních mostů

ČSLA má výkonné přepravní prostředky a je schopna překonávat vodní překážky v tempu, které odpovídá soudobým požadavkům útočného boje. Předpoklady k tomu vytváří hlavně nová bojová technika.

Jde jednak o obojživelná vozidla a moderní tanky, umožňující motostřeleckým a tankovým jednotkám zabezpečit převážně vlastními silami plavidlovou, brodovou a podvodní přepravu, a jednak o normované přepravní prostředky ženijního vojska, které mohou ve velmi krátkých časových lhůtách zřizovat výkonná mostová a přívozová přepraviště.

Přesto i v současných podmínkách počítáme s včasným nahrazováním normovaných mostových souprav z výpomocného materiálu. Abychom zdůvodnili nutnost a reálně zhodnotili potřebný rozsah této záměny v rámci útočné operace armády a frontu, je třeba vyjít:

- z četnosti výskytu vodních překážek na našem předpokládaném válčišti a z jejich šířky,
- z počtu mostů, kterými chceme jednotlivé překážky přemostit,
- z množství normovaných mostových souprav,
- z možnosti jejich opakovaného použití.

Vycházíme-li z předpisu Oper-1-1 o předpokládaném rozmachu útočných operací a z průměrné četnosti výskytu řek na západoevropském válčišti, dojdeme k závěru, že vševojsková armáda může v průběhu jedné útočné operace překonávat tyto počty vodních překážek:¹⁾

¹⁾ Dílčí závěr kandidátské disertační práce pplk. ing. S. Těšínského, CSc. z roku 1970.

8—10	o šířce	10—20 m,
4—5	o šířce	20—40 m,
2	o šířce	40—80 m,
1	o šířce	80—160 m

a s padesátiprocentní pravděpodobností jednu řeku o šířce 160 až 320 m.

Na stupni front bude nutné během jedné útočné operace překonat:¹⁾

16—20	říček	o šířce	10—20 m,
8—10	řek	o šířce	20—40 m,
4—	řeky	o šířce	80—160 m,
1	řeku	o šířce	160—320 m

a s padesátiprocentní pravděpodobností i jednu řeku o šířce 320 až 460 m.

Z této kalkulace vyplývá, že na jedné ose bude zapotřebí průměrně asi 150 bm mostů v průběhu armádní útočné operace a 1500 bm mostů ve frontové operaci.

Uvažujeme-li pouze vodní překážky širší než 20 m, jejichž přemostění budou zpravidla zabezpečovat divizní, armádní a frontové ženijní útvary, dostaneme průměrnou potřebu mostů na jedné ose cca 500 bm v armádní a 1000 bm ve frontové útočné operaci.

Předpokládáme-li, že tato potřeba bude z padesáti procent kryta zachováním stálých mostů a zřízením brodů, bude nutné na jedné ose postavit zhruba 250 bm mostů z materiálu normovaných souprav v rámci útočné operace armády a 500 bm těchto mostů v rámci útočné operace frontu.

Při celkové kalkulaci potřeby mostů můžeme v souladu s ustanoveními předpisu Oper-1-1 vyjít dále z předpokladu, že:

- útočící front je složen z pěti armád, z nichž jsou tři v prvním sledu;
- armády mají pět divizí, přičemž každá prvosledová armáda má zasazeny tři divize v prvním sledu;
- pro každou prvosledovou divizi je třeba počítat se dvěma osami a tedy se dvěma mosty přes každou řeku.

Za těchto předpokladů bude tedy v rámci armády zapotřebí 9 os, na nichž bude třeba postavit 2250 bm mostů a na stupni front 27 postupových os, na nichž bude třeba postavit 13500 bm mostů.

Z normovaných souprav divizí, armád a frontu je k dispozici celkem

- v rámci armády (včetně souprav divizí) 1281 bm mostů;
- v rámci frontu 7735 bm mostů.

Bude tedy nutné počítat s dvojnásobným až trojnásobným použitím každé soupravy v průběhu jedné útočné operace armády i frontu.

Vzhledem k mnohdy malým vzdálenostem od jedné vodní překážky k další, nebude zpravidla možné zasadit stejnou soupravu na dvě po sobě jdoucí vodní překážky, a to ani tehdy, bude-li most využit pouze po dobu přepravy divize prvního sledu. Rovněž dvojí použití stejné soupravy v průběhu jediného dne není reálné.

Uvedené skutečnosti potvrzuje příklad hrubé časové kalkulace možného zasazení materiálu soupravy PMS:

Bude-li průměrná vzdálenost (vzdušnou čarou) dvou řek, na nichž má být použito materiálu PMS, 80 km, je reálné uvažovat délku os pro přesun soupra-

vy asi 110—130 km. I při vysokých kvalitách vozidel můžeme počítat s průměrnou rychlostí přesunu jen 25 km/hod.

Vyjdeme-li z daných předpokladů, můžeme počítat:

— na podrobný ženíjní průzkum pro zřízení mostového přepraviště	1—2 hod.
— na stavbu mostu	1 hod.
— na přesun vojsk po mostě	4—6 hod.
— na očištění mostu, rozebrání a naložení materiálu a sestavení pochodového proudu	2 hod.
— na manévr do prostoru nového zasazení	4—6 hod.
— na časovou zálohu	3 hod.
Celkem 15—20 hod.	

Časová záloha zahrnuje dobu potřebnou na případné manévry mostu po vodě, na řešení nepředvídaných situací při přesunech či při zřizování nebo likvidaci přepraviště za ztížených podmínek, eventuálně na likvidaci následků po nepřátelském napadení přepraviště nebo pochodového proudu soupravy za přesunu.

Do doby cyklu zasazení PMS je ovšem nutné započítat i čas potřebný na ošetření a opravy vozidel (pokud k tomu nestačila doba, kdy most byl v provozu), k drobným opravám provozem poškozených dílů soupravy, k výdeji stravy a odpočinku, takže celková minimální délka cyklu zasazení PMS dosáhne zhruba 24 hodin.

U soupravy MS uvažujeme v podstatě stejnou délku cyklu zasazení jako u PMS, neboť poněkud delší doba, potřebná pro stavbu mostu se vykompenzuje větší rychlostí manévru po souši, vzhledem k malému počtu vozidel soupravy.

Při stanovení potřeby nízkovodních mostů v průběhu útočné operace můžeme vyjít z požadavku zřídit pro každou armádu prvního sledu dvě cesty a nahradit na nich postavené normované mosty nízkovodními mosty z výpomocného materiálu. U frontu s třemi armádami v prvním sledu půjde tedy zhruba o 500 bm (2×250) nízkovodních mostů v rámci útočné operace armády a 3000 bm (6×500) mostů v rámci útočné operace frontu, neuvažujeme-li vodní překážky, široké do 20 m.

Současné možnosti náhrady normovaných mostů nízkovodními mosty

Nový předpis „Vojenské nízkovodní mosty“ (Žen-3-2) vydaný v roce 1970, předpokládá stavbu nízkovodních mostů ze dřeva, nebo s dřevěnými podpěrami a mostovkou a ocelovými hlavními nosníky, přičemž se počítá se získáním dřeva i oceli z místních zdrojů.

Zde uvažují stavbu nízkovodních mostů ze dřeva, vytěženého v polních podmínkách a opracovaného v polních dřevařských závodech. Použití ocelových nosníků a hotového řeziva z místních zdrojů rozbíráme dále.

Při hodnocení možností pro zřizování nízkovodních mostů vycházíme:

- z počtu techniky pro zpracování dřeva a stavbu mostů na jednotlivých stupních velení a z možností této techniky;
- z možností dopravy hotových mostních prvků na místo stavby mostu;

- z kapacity polních dřevařských závodů a možností jejich zasazení v průběhu útočné operace;
- z doby potřebné pro náhradu normovaných mostů nízkovodními mosty.

Rozhodující technikou pro zpracování dřeva v ČSLA jsou okružní pily a těžké rámové pily, pro stavbu mostů pak beranidlové soupravy.

Průměrný, prakticky ověřený výkon okružní pily je 2,9–3,5 m³ a u rámové 2–3,5 m³ řeziva za hodinu. Při potřebě 2 m³ řeziva na 1 bm mostu zpracuje tedy každá z pil za 10 hodin dřevo na 15 bm mostu.

Při použití 2/3 beranidlové soupravy je reálné kalkulovat zaberanění 1 pilotové bárky o čtyřech pilotách pro most únosnosti 60 t průměrně za 20 až 25 minut.

Vzhledem k soudobým požadavkům na rychlost přepravy prvosledových svazků nelze počítat s náhradou normovaných mostů nízkovodními mosty prostředky divize. Vybavení divizního žpr postačuje pouze pro náhradu zničené části plovacího mostu v délce zhruba do 15–20 bm, ale v poměrně velkých časových lhůtách.

Chybí-li k uzavření mostu pouze materiál na zmíněnou délku, je výhodnější použít zkráceného pohyblivého mostu. Takový most z materiálu PMS, kývající přes vodní překážku na způsob kyvadlového přívozu, má poměrně značnou kapacitu, přičemž může být na něm zahájen provoz již za několik minut po zničení části původního plovacího mostu.

Na stupni armáda můžeme zřídít pro zpracování dřeva dva polní dřevařské závody, každý vybavený jednou okružní a jednou rámovou pilou. Vzhledem k již uvedeným výkonům těchto prostředků může jeden dřevařský závod nařezat za 20 hodin dřevo na 60 bm jednoproudového mostu únosnosti 60 t, což zhruba stačí na záměnu mostu z jedné čtvrtiny PMS.

Pro dopravu materiálu z polního dřevařského závodu na místo stavby mostu lze použít prázdných vozidel mostové soupravy, z níž byl postaven nahrazovaný normovaný most.

Dřevěné prvky na 60 bm mostu váží zhruba 72 t a k jejich přepravě stačí prázdná vozidla soupravy, z níž je postaven pontonový most téže délky.

Nedostatkem však je, že pontonové automobily zpravidla nejsou pro upevnění a přepravu materiálu pro stavbu nízkovodních mostů vhodně upraveny, což nepříznivě ovlivní hlavně dobu, potřebnou pro jejich naložení; naproti tomu mají výhodu v tom, že lze využít jejich výložníků pro nakládání, takže není třeba jeřábů.

Při kalkulaci kapacity a možností rozvinutí polních dřevařských závodů v průběhu armádní útočné operace můžeme uvažovat dvě varianty.

První varianta předpokládá

- rozvinutí dřevařského závodu v pokud možno co nejmenší vzdálenosti od čáry dotyku s nepřítelem,
- těžbu a zpracování dřeva na 60 bm nízkovodního dřevěného mostu únosnosti 60 t za 20 hodin (bez změny pracoviště),
- dopravu materiálu na místo stavby mostu prázdnými vozidly normované soupravy.

Druhá varianta předpokládá rozvinutí polního dřevařského závodu poblíž místa stavby nízkovodního mostu. Ostatní předpoklady jsou stejné jako u první varianty.

Za těchto předpokladů může vypadat cyklus použití dřevařského závodu v obou případech takto:

— průzkum prostoru rozvinutí a prostoru těžby dřeva	2 hodiny,
— rozvinutí dřevařského závodu	4 hodiny,
— výroba prvků pro 60 bm mostu	20 hodin,
— likvidace dřevařského závodu a příprava na přesun	2 hodiny,
— přesun na vzdálenost cca 160 km až 200 km	8 hodin,
— údržba techniky a odpočinek	12 hodin,
Celkem	48 hodin.

Délka cyklu jednoho použití polního dřevařského závodu je sice u obou variant stejná, ale čas, potřebný pro záměnu mostů, se značně liší.

Při první variantě může záměna mostů probíhat takto (jako příklad uvažují záměnu pontonového mostu délky 60 bm postaveného z materiálu PMS):

— složení materiálu soupravy PMS a příprava prázdných vozidel k přesunu	1 hodina,
— přesun prázdných vozidel soupravy do polního dřevařského závodu (vzdálenost 80—90 km vzdušnou čarou, tj. asi 100—120 km po cestě)	4,5 hodiny,
— naložení materiálu	3 hodiny,
— přesun k místu stavby mostu	4,5 hodiny,
— stavba nízkovodního mostu délky 60 bm	4 hodiny,
Celkem	17 hodin.

V kalkulaci uvedená vzdálenost dřezozávodu od místa stavby mostu (80 až 90 km) vyplývá ze skutečnosti, že v průběhu útočné operace se předpokládá průměrné denní tempo postupu 50—60 km (Oper-1-1, čl. 87). Je-li tedy dřezozávod rozvíjen ve vzdálenosti asi 30 km od čáry dotyku, posune se za dobu jeho rozvinutí a nařezání materiálu na 60 bm mostu (celkem 26 hodin) čára dotyku s nepřítelem v průměru o již zmíněných 50—60 km a je od dřezozávodu vzdálena asi 80—90 km vzdušnou čarou. Vzhledem k tomu, že stavba pontonového mostu se zahajuje již po znemožnění přímé palby nepřítele na řeku, je tato vzdálenost zhruba totožná se vzdáleností místa stavby mostu od polního dřevařského závodu.

V první variantě bude tedy most změněn v optimálním případě za 17 hodin po zahájení stavby pontonového mostu.

Při druhé variantě může být dřevařský závod rozvinut do vzdálenosti asi 20 km od místa stavby mostu (vyskytuje-li se v této vzdálenosti vhodný prostor pro těžbu dřeva); ostatní podmínky budou opět stejné jako v první variantě.

Označíme-li dobu zahájení stavby pontonového mostu jako čas „H“, potom bude zahájena výroba prvků v polním dřevařském závodě přibližně v $H + 4$ a poslední prvky budou dovezeny na místo stavby nízkovodního mostu v $H + 25$. Vzhledem ke skutečnosti, že stavba mostu může být v tomto případě zahájena již v průběhu práce v dřevařském závodě, můžeme počítat, že záměna mostu bude ukončena v $H + 26$ hodin.

Při výrobě prvků pro delší mosty je nutné počítat po každých dvaceti hodinách práce polního dřevařského závodu alespoň s deseti hodinami odpočinku pro všechny jeho pracovníky.

Uvažujeme-li tedy např. záměnu mostu z jedné poloviny PMS (cca 120 bm), bude zapotřebí na výrobu prvků 56 hodin (2 hod. průzkum, 4 hodiny rozvinutí dřevozávodu, 20 hodin výroba prvků pro 60 bm mostu, 10 hodin odpočinek 20 hodin výroba prvků pro druhých 60 bm mostu), přičemž v případě rozvinutí dřevozávodu poblíž čáry dotyku s nepřítelem zvětší se značně vzdálenost místa stavby mostu od dřevařského závodu a dosáhne při dodržení předpokládaného tempa postupu vlastních vojsk (50–60 km denně) 140–150 km; to odpovídá délce přísunové trasy cca 160–200 km. K záměně mostů dojde pak v optimálním případě za 30 hodin po zahájení stavby pontonového mostu.

Je-li polní dřevařský závod rozvinován poblíž místa stavby mostu, dojde k náhradě pontonového mostu nejdříve za 62 hodin.

Z rozboru je patrné, že můžeme počítat v průměru s dvojnásobkem až trojnásobkem rozvinutím každého polního dřevařského závodu a zhotovením prvků zhruba na 180 bm nízkovodního mostu v průběhu armádní či frontové útočné operace.

Počítáme-li s tím, že na 160 bm nízkovodního mostu bude moci každá armáda prvního sledu frontu dovést materiál, zhotovený už v době přípravy útočné operace, případně již v míru, dojdeme k dílčímu závěru, že armáda, zasazená při zahájení útočné operace v prvním sledu frontu, je schopna nahradit normované mosty nízkovodními mosty na dvou osách (500 bm mostu).

Jelikož nízkovodní mosty musí zpravidla postavit příslušníci útvaru (jednotky), kteří stavěli nahrazovaný pontonový most, dojde na této ose ke značnému prodloužení cyklu zasazení normovaných mostových souprav (viz 1. část článku). Toto prodloužení bude tím větší, čím delší je nahrazovaný most.

Bude-li nahrazován normovaný most délky 60 bm materiálem, vyrobeným v polním dřevařském závodě, rozvinutém ve vzdálenosti cca 70–80 km od místa stavby mostu (viz první varianta), bude cyklus použití materiálu PMS vypadat takto:

— podrobný ženíjní průzkum pro zřízení mostového přepraviště 1–2 hodiny,	
— stavba pontonového mostu a příprava prázdných vozidel soupravy k přesunu	1 hodina,
— přesun prázdných vozidel do polního dřevařského závodu (cca 100–130 km)	4–5 hodiny,*)
— naložení materiálu	3 hodiny,*)
— přesun k místu stavby nízkovodního mostu	4–5 hodiny,*)
— stavba nízkovodního mostu	4 hodiny,*)
— očištění a naložení, sestavení pochodového proudu	2 hodiny,
— manévr do prostoru nového zasazení (délka přesunu asi 150 až 200 km)	6–8 hodin,
— ošetření a opravy soupravy včetně vozidel, výdej stravy, odpočinek a časová záloha	14 hodin,
Celkem	40–43 hodin.

*) Při současném zabezpečení provozu na pontonovém mostě

Bude-li na nízkovodní most použito materiálu z polního dřevařského závodu, rozvinutého poblíž místa stavby (viz druhá varianta), bude cyklus použití PMS tento:

— podrobný ženíjný průzkum pro zřízení mostového přepraviště	1—2 hodiny,
— stavba pontonového mostu, zabezpečení provozu na něm, doprava prvků z dřevařského závodu, stavba nízkovodního mostu	22 hodin,
— očištění pontonového mostu, jeho rozebrání a naložení, sestavení pochodového proudu soupravy	2 hodiny,
— manévr do prostoru nového zasazení (délka přesunu asi 150 až 200 km)	6—8 hodin,
— ošetření a opravy soupravy včetně vozidel, výdej stravy, odpodčinek a časová záloha	14 hodin,
Celkem	45—48 hodin.

Vidíme, že již při náhradě šedesátimetrového mostu prodlouží se minimální délka cyklu zasazení materiálu PMS z 24 hodin na 40—43 hodiny u první varianty a na 45 až 48 hodin u druhé varianty. I tak je však možné kalkulovat s dvojím až trojím zasazením normovaných mostových souprav v průběhu armádní útočné operace.

Vydeme-li z dosavadních dílčích závěrů ze stupně armáda, můžeme zhodnotit možnosti záměny mostů prostředky ženijního vojska v rámci útočné operace frontu.

Podle složení uvedeném v první části článku může mít front k dispozici strojní vybavení pro 14 polních dřevařských závodů (každý s jednou pilou okružní a jednou rámovou).

Vyrobí-li každý dřevařský závod v průběhu frontové útočné operace prvky pro 180 bm nízkovodního mostu, může celkem vyrobit materiál zhruba na 2520 bm nízkovodního mostu (14 dřevěných závodů po 180 bm). Dále můžeme počítat s materiálem na 480 bm mostu, který zhotoví armáda prvního sledu již v době přípravy útočné operace (tři armády po 160 bm). Celkem bude tedy k dispozici materiál na 3000 bm mostu (2520 + 480).

Požadavek náhrady 3000 bm mostů, zdůvodněný na konci první části článku, může tedy prostředky ženijního vojska frontu pokrýt za předpokladu, že mosty budou nahrazovány u překážek širších než 20 m, a že celková potřeba bude z 50 % kryta zachováním stálých mostů a zřízením brodů.

Možnost využití řeziva a ocelových nosníků z místních zdrojů pro stavbu nízkovodních mostů

V předchozí části článku jsem nepočítal pro stavbu nízkovodních mostů s řezivem, nebo ocelovými nosníky, získanými z místních zdrojů.

Hotové řezivo bude získáváno hlavně z civilních dřevařských závodů. V našem zájmovém prostoru na západoevropském válečném území je průměrně jeden takový závod s alespoň 5 zaměstnanci na ploše 150 km²,¹⁾ což je výskyt skutečně hojný. Je však třeba počítat s tím, že vzhledem k velmi snadné zničitelnosti dřeva (stačí zapálit) bude případ zachvácení dřevařského závodu s použitelným řezivem spíš výjimkou než pravidlem. Důležitou roli zde hraje i skutečnost, že přes značný průměrný výskyt civilních dřevařských závodů na válečném území, nemusí se v blízkosti místa stavby mostu nacházet ani jediný.

Použití dřeva z rozbořených staveb nelze prakticky pro stavbu mostů uvažovat pro vysoké požadavky na neporušenost a kvalitu, které musí toto dřevo splňovat.

Zdrojem válcových nosníků pro výrobu ocelových bloků nosné konstrukce nízkovodních mostů budou zejména sklady stavebnin; kolejnice bude možné získat z železničních skladů nebo z tratí s jejichž uvedením do provozu se nepočítá.

Konstrukce nízkovodních mostů se skládá:

- z podpěr (ve velké většině případů pilotovaných),
- z hlavních nosníků,
- z mostovky.

Jako pilot lze výhodně použít dřevěných telegrafních sloupů, kterých bývá všude dostatek. Jako hlavní nosníky můžeme použít válcovaných ocelových profilů I nebo J, či kolejnic. Použití řeziva z civilních dřevařských závodů na hlavní nosníky nebude zpravidla možné bez patřičných úprav, neboť nebudou k dispozici potřebné profily a bude nutné zhotovit složené nebo roštové nosníky.

Materiálu na mostovku bude zpravidla v civilních dřevařských závodech dostatek a budeme jej moci použít bez zvláštních úprav.

Při použití řeziva z místních zdrojů bude výhodné zhotovit jednotlivé prvky pro stavbu mostu přímo v místě odběru tohoto materiálu a odtud je potom dopravit k vodní překážce prázdnými vozidly normované mostové soupravy. Většinou bude volena bloková nosná konstrukce nízkovodních mostů. Nosná konstrukce z jednotlivých prvků připadá v úvahu jen výjimečně.

Hrubý časový průběh náhrady pontonového mostu délky 60 m nízkovodním dřevěným mostem při použití řeziva z civilního dřevozávodu vzdáleného do 30 km od místa stavby mostu, může být za celkově příznivých podmínek — viz tab. 1.

Tabulka 1

Činnost	Čas v hodinách							
	2	4	6	8	10	12	14	16
Průzkum místních zdrojů	■							
Průzkum pro stavbu pontonového mostu	■							
Stavba pontonového mostu	■							
Provoz na pontonovém mostě		■	■	■	■	■	■	■
Výroba prvků nosné konstrukce a podpěr			■	■	■	■	■	■
Doprava materiálu k překážce				■	■	■	■	■
Stavba nízkovodního mostu					■	■	■	■

Můžeme tedy konstatovat, že záměna pontonového mostu nízkovodním mostem bude trvat nejméně 14—18 hodin. Limitující je zde doba potřebná na úpravu prvků nosné konstrukce a podpěr, která je závislá na sortimentu řeziva z civilního dřevozávodu neb z jiného místa.

Při použití ocelových válcových profilů nebo kolejnic jako hlavních nosníků nízkovodního mostu je nutné při jinak stejných podmínkách jako v minulém případě uvažovat jen na výrobu bloků nosné konstrukce nejméně 30 až 40 hodin, což není únosné. Proto můžeme počítat s ocelovými hlavními nosníky při stavbě nízkovodních mostů, nahrazujících normované skládací mosty, jen zcela výjimečně.

Jejich použití je však výhodné, jde-li o výrobu mostního materiálu v době přípravy operace, popřípadě ještě v době míru, s nímž se počítá pro záměnu mostů na prvních překážkách po zahájení operace; zde nehraje čas potřebný pro výrobu tak velkou roli. Nezřídka můžeme využít i civilních výrobních kapacit.

PŘEPRAVNÍK MOSTU

55 (PM-55)

Ve výzbroji ČSLA je československý mostní tank MT-55 A, který nahrazuje postupně dosavadní mostní tank MT-34.

Náhradní most mostního tanku MT-34 je dopravován na přepravniku PM-34, který plnil v podstatě dopravní funkci. Po spuštění mostu na terén mohl jej převzít podvozek MT-34 a pokračovat v manévru k plnění úkolu, tzn. k přemostění protitankové překážky o šířce do 15–17 m (podle podmínek břehů) i v přímém dotyku s nepřítelem. Přepravník PM-34 není schopen sejmut most s překážky a samostatně si jej naložit. To nutí využít další mechanizační prostředek (např. automo-

bilní jeřáb nebo vyprošťovače odpovídajících parametrů) k složení mostu po stažení s překážky. Složený most je schopen přepravník PM-34 naložit při využití navijáku tahače TATRA T-141. Proto přichází do výzbroje ČSLA nový typ přepravníku PM-55 a PM-34 je vyřazován souběžně s mostním tankem MT-34.

Přepravník mostu 55 (PM-55) s náhradním mostem vytváří spolu s mostním tankem MT-55 A významný ženíjný mostní mechanizovaný komplet (významnou ženíjnou mechanizovanou soupravu) pro zabezpečení manévru především provodových tankových jednotek.

Popis a operačně taktické parametry PM-55

Konstrukční řešení přepravníku PM-55 využívá automobilního čtyřnápravového podvozku TATRA T-813 s děleným rámem. Podvozek je vybaven buldozerovým zařízením BZ/T-813 k dílčím úpravám postupové osy v průběhu přesunu, k případným úpravám břehů přemostované překážky a rovněž k možnosti samozahloubení z hlediska OPZH.

Nástavbová konstrukce s dopravně mechanizační funkcí je upravena jako samostatný celek na podvozku T-813. Spoje jsou rozebíratelné.

Přepravník PM-55 (viz obr. 1) je určen k plnění variabilních funkcí. První z nich je naložení, doprava a složení (spuštění) sevřeného mostu. Druhou je sejmutí s překážky, jeho sevření (viz obr. 2) a naložení na přepravník pro dopravu. Sevřením

naložený most (viz obr. 3) má příliš velkou dopravní výšku, proto jej musíme nejdříve překlápat na terén a pak (po sklopení mechanizačního výložníku) mechanicky pomocí lana mechanizační nástavby vytáhnout na podvozkovou ložnou nástavbu. Třetí funkcí je schopnost PM-55 samostatně přemostit překážku. Most se z přepravníku spustí na terén a naloží překlápním (viz obr. 4) na ložnou nástavbu, pak se překlápěním a rozevíráním most položí přes překážku. Třetí funkce je v podstatě pomocná a záložní pro případ poškození či zničení podvozku mostního tanku MT-55 A nebo jeho dopravně mechanizační nástavby.

Osádku pro dopravu a funkční obsluhu přepravníku PM-55 tvoří dva muži. Dopravu (přesun) a složení mostu je schopen zvládnout jeden muž — řidič. Složení

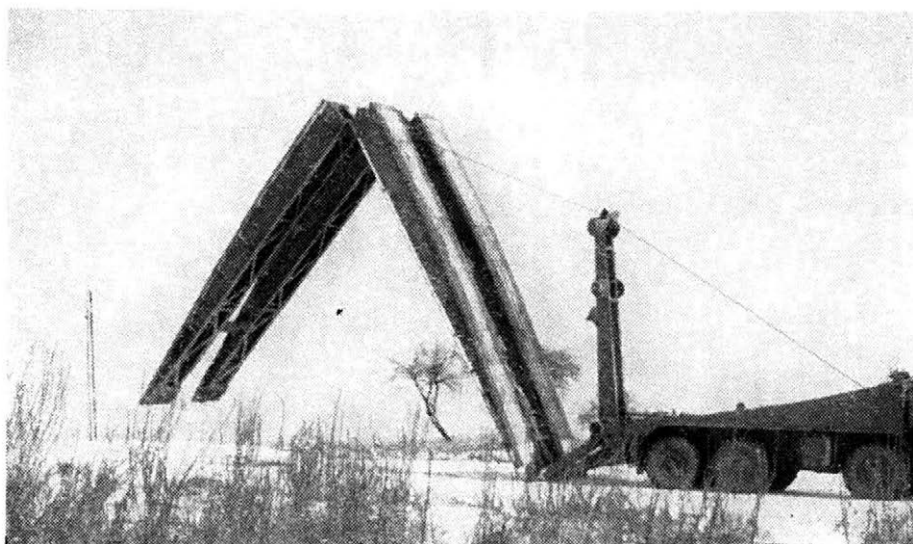

Obr. 1: Dopravní sestavení PM-55 s buldozerovým zařízením při terénní úpravě

sevěřeného mostu na terén je proveditelné bez vystoupení z vozidla (což má význam v zamořeném terénu) do 1 minuty, naložení sevřeného mostu je možné do 5 minut. Sejmutí mostu s překážky včetně jeho naložení do dopravního sestavení trvá

20 minut. PM-55 může přemostit překážku za 15–20 minut. Ovládání pracovních cyklů je řešeno z přenosného panelu dálkově, eventuálně i z kabiny podvozku.

Se sevřeným mostem můžeme manipulovat v nerovném terénu při podélném

Obr. 2: Překlápění mostu s rozevíráním pro přemostění překážky

Obr. 3: Naložený sevřený most na přepravníku PM-55

sklonu do $\pm 15^\circ$ a příčném sklonu do 6° . Komplexní manipulace s rozevíráním či svíráním mostu je možná v nerovném terénu s podélným sklonem do $\pm 8^\circ$ a příčným sklonem do 3° .

Přepravník PM-55 dosahuje na silnici

maximální rychlosti do 80 km/hod. a v terénu do 40 km/hod.

Celkové rozměry s naloženým mostem — délka 12 m, šířka 3,3 m, výška 3,4 m. Celková hmotnost s naloženým mostem činí 27 tun.

Obr. 4: Překlápění mostu v počáteční fázi přemostování překážky

Porovnání přepravníků náhradních mostů pro mostní tanky

Základní porovnání — viz tabulka 1.

Unikátním vybavením přepravníku PM-55 je buldozerové zařízení, rádiová stanice a hovorové zařízení, filtroventilační zařízení a ochrana proti sekundárnímu radioaktivnímu záření. Unikátní jsou rovněž funkční vlastnosti významné z hlediska operačně taktického, jde o schopnost přepravníku snímat most a samostatně přemostit překážku.

Progresivita přepravníku PM-55 v porovnání s dosavadním přepravníkem PM-34 viz tabulku 2. Unikátem je schopnost přejíždět po kolejovém mostě, tzn. i po vlastním mostě mostního tanku a tím rovněž schopnost komplexní přímé bezprostřední funkční vazby v celkových opakovaných cyklech použití na překážkách (bez nut-

nosti objezdu přes mosty s plnou vozovkou) v kombinaci s mostním tankem MT-55 A prvosledového typu a určení. Patnáctinásobné zvýšení rychlosti PM-55 při složení mostu (spuštění mostu na terén) podtrhuje pohotovost mostního tanku bezprostředně naložit náhradní most a doprovázet prvosledové tankové jednotky. Významná je rovněž i dvojnásobná rychlost přesunu PM-55 po silnicích a takřka trojnásobné zvýšení přesunu po cestách, popřípadě málo členitým terénem. Podstatnou důležitost má i zvýšená manévrovací schopnost samostatného vozidla T-813 (PM-55) oproti tahači T-141 s převáhem PM-34. Nevýhodou bude však vyšší pořizovací cena. Přesto progresivita přepravníku PM-55 je zcela jednoznačná.

Operačně taktické aspekty

Jedním ze základních hledisek při posuzování bojové a zabezpečující techniky je, jak je pohotová k manévru na válčišti za všech podmínek bojové, terénní i meteorologické situace.

Mostní tank MT-55 A a přepravník náhradního mostu PM-55 vyhovují svými jízdními vlastnostmi všem základním podmínkám schopnosti doprovodu prvosledových bojových jednotek a útvarů. Komplexní manévr organické ženijně přepravní dvojice MT-55 A a PM-55 určené pro přemostění tzv. úzkých překážek do 16 až 20 m (ev. i 30 m při položení dvou mostů za sebou) můžeme klasifikovat jako optimální řešení útočné ženijní přepravní techniky.

Mostní tank MT-55 A za útoku položí most přes překážku v taktickém čase do 2–3 minut. Za sestavou prvosledových tanků přijede v parciálním druhém sledu přepravník PM-55 s náhradním mostem, který spustí vedle postupové osy na terén v sevřeném stavu (do 1 minuty) k možnosti jeho převzetí uvolněným podvozkem MT-55 A (do 6 minut). Mostní tank MT-55 A s druhým (náhradním) mostem pokračuje v manévru za prvosledovými bojovými tanky; vzhledem k jízdním vlastnostem můžeme počítat s časově relativně krátkým dostižením bojových tanků. Přepravník vyčká u prvního mostu položeného přes protitankovou překážku do doby skončení jeho ženijně přepravní funkce. Pak PM-55 přejede po mostě na protilehlý břeh, stáhne most a naloží jej (do 20 minut). Tím je připraven k přesunu za svým mostním tankem. Vzhledem k dvou- až tří- násobné jízdní rychlosti terénem v po-

rovnání s tanky je přepravník schopen dosáhnout v krátké době prvosledové tanky a po přemostění druhé protitankové překážky mostním tankem MT-55 A může převzít uvolněný podvozek MT-55 A první most z přepravníku PM-55, čímž začíná druhý pracovní cyklus MT-55 A a PM-55. Opakovatelnost těchto pracovních cyklů je možná až do poškození či zničení buď jednoho z mostů nebo jednoho z dopravně mechanizačních podvozků.

Pro MT-55 A a PM-55 jsou kauzálními překážky o šířce 10–20 m, jež jsou 4. kategorií překážek (n-4) ideálního systému překážek válčiště (viz VM 7/1989 článek „Systém přepravních překážek“). Typickou překážku pro most MT-55 A a tím i PM-55 můžeme stanovit vzorcem (IV), který je formulován pro specifikaci maximální šířky překážky n-té kategorie

$$B_n = 2,5 \cdot 2^{n-1} \text{ (v metrech)}$$

$$B_4 = 2,5 \cdot 2^{4-1} = 20 \text{ m} \dots \text{ (to jsme dokázali)}$$

Průměrná vzájemná vzdálenost přepravních překážek 4. kategorie vyplývá ze vzorce (Va)

$$D_n = 2,5 \cdot B_n \cdot 10^3 \text{ (v metrech)}$$

$$D_4 = 2,5 \cdot B_4 \cdot 10^3 = 2,5 \cdot 20 \cdot 10^3 = 50\,000 \text{ m} = 50 \text{ km, tzn., že dosahuje hodnoty } 50 \text{ km.}$$

Další nejbližší vyšší 5. kategorie šířky překážek (n-5) má maximální šířku

$$B_5 = 2,5 \cdot 2^{5-1} = 40 \text{ m}$$

a v přímé souvislosti podle vzorce Va vzájemnou vzdálenost jednotlivých překážek uvažované 5. kategorie

$$D_5 = 2,5 \cdot B_5 \cdot 10^3 = 2,5 \cdot 40 \cdot 10^3 = 100\,000 \text{ m} = 100 \text{ km}$$

Porovnávací tabulka přepravníků náhradních mostů pro mostní tanky

Stát		ČSSR			USA
Typ		PM-55	PM-34	P-32 za T-141	Přepravník
Podvozek		T-813 s děleným rámem	Dvounápravový přívěs za tahačem T-141	Podvalník nosnosti 32 t za tahačem T-141	Přívěs dvounápravový za tahačem
Nástavba		dopravně mechanizační jako samostatný celek připevněný na sériovém podvozku T-813	je součástí speciálního přívěsu sestávajícího ze 2 samostatných jednoosých podvozků spřažených za sebou	bez speciální normalizované nástavby	je součástí speciálního přívěsu
Funkční vlastnosti	skládání sevřeného mostu	je možné bezprostředně bez vystoupení osádky z kabiny	je možné s nutnou předchozí přípravou	je možné, avšak jeřábem či podvozkiem mostního tanku (v případě MT-55 A)	je možné, avšak podvozkiem mostního tanku nebo jeřábem
	nakládání sevřeného mostu	je možné vlastním zařízením	je možné lanem od navijáku tahače	je možné, avšak jeřábem či podvozkiem mostního tanku (v případě MT-55 A)	je možné, avšak podvozkiem mostního tanku nebo jeřábem
	snímání mostu s překážky	je možné vlastním zařízením	neumožňuje	neumožňuje	neumožňuje
	přemostování překážky	je možné vlastním zařízením	neumožňuje	neumožňuje	neumožňuje
Vybavení přepravníku	buldozerové zařízení	realizováno	nemá	nemá	nemá
	radiostanice	je ve výstroji	nemá	nemá	nemá
	hovorové zařízení	je ve výstroji	nemá	nemá	nemá
	filtroventilační zařízení	realizováno	nemá	nemá	nemá
	ochrana proti sekundárnímu radioaktivnímu záření	realizována	nemá	nemá	mená

Porovnací tabulka hlavních parametrů PM-55 a PM-34

Parametr	PM-55	PM-34	Poměrový ukazatel progresivity
Čas na složení (spuštění) mostu	1 minuta	15 minut	15
Maximální rychlost přesunu - po silnici - po cestách - terénem	80 km/h 40 km/h až 40 km/h	40 km/h 15 km/h až 15 km/h	2 2,6 (2,6)
Počet vozidel v dopravním sestavění	1 (T-813)	2 (1 tahač T-141 + + 1 přívěs PM-34)	2
Přejezd po kolejovém mostě	je možný	není možný	~

Jestliže má 5. kategorie šířky překážek rozmezí 20–40 m, můžeme předpokládat, že překážka o šířce 30 m se vyskytne cca v 50 % případů, tj. obvykle po 200 km. Tato skutečnost dává tedy předpoklad, že poměr překážek, které lze přemostit jedním mostem MT-55 A, a překážek přemostitelných dvěma mosty MT-55 A položenými za sebou, je 4:1. Tzn., že na 4 překážky šířky do 20 m (10–20 m) připadá jedna překážka šířky do 30 m (20–30 m).

V průběhu armádní útočné operace na válčišti do hloubky 400–500 km budou vojska překonávat průměrně 8–10 překážek o šířce do cca 20 m (10–20 m) a 2–3 překážky do cca 30 m (20–30 m). Při tempu operace 50–60 km/den tzn. přemostit 10–13 překážek na jedné postupové ose během 6–8 dnů, tj. průměrně 2 překážky denně a každý třetí den jednu překážku širokou cca 30 m, kterou můžeme přemostit položením 2 mostů MT-55 A za sebou.

Opakované zasazení mostního tanku MT-55 A a současně i přepravníku náhradního mostu PM-55 přichází v úvahu na jedné postupové ose v průměru ob 12 hodin; v každém pátém případě (ob 60 h) můžeme uvažovat s položením dvou mostů za sebou. Doba přemostění bude trvat cca 10–12 minut, tzn. 2–3 minuty na položení prvního mostu za souběžného spuštění druhého mostu s přepravníkem PM-55 na terén, cca 6 minut na naložení druhého mostu na podvozek mostního tanku MT-55 A, konečně pak cca 2–3 minuty na položení druhého mostu přes překážku. Za ztížených podmínek (nájezd) můžeme počítat s prodloužením doby na přemostění 30 m široké překážky dvěma mosty MT-55 A (tzv. V systémem) na 15–20 minut.

Z dvanáctihodinového cyklu opakovaného zasazení MT-55 A a PM-55 připadají minimálně 3–4 hodiny na přesun k překonání vzdušné vzdálenosti 50 km, což představuje 70–90 km jízdy terénem (včetně objížděk). Na funkční zasazení mostu na překážce zbývá 8–9 hodin. To představuje dostatečnou časovou zálohu, poněvadž první bojový sled tanků se obvykle přepraví do 1 hodiny. Další sledy budeme přepravovat zpravidla po mostech s plnou vozovkou (např. Mostovou soupravou MS), budeme-li počítat s přepravou druhosledových jednotek, útvarů a svazků na dané ose.

V případě možné 50% minusové tolerance ve vzájemné vzdálenosti překážek 4. kategorie (10–20 m) v porovnání s ideálním systémem přepravních překážek válčiště [tj. vzdálenost překážek do 25 km), sníží se cyklus opakovaného zasazení na 6 hodin. Z toho připadne 1,5–2 hodiny na manévr k další překážce a 4–4,5 hodiny na funkční využití mostu MT-55 A na překážce, přitom máme minimálně čtyřnásobnou časovou zálohu pro údržbu, opravy a odpočinek osádek.

K plnému využití opakovaného cyklu zasazení MT-55 A a PM-55 by došlo při cca dvouhodinovém opakovaném cyklu, tj. při vzdálenosti překážek cca 4–6 km. Tato vzdálenost překážek 4. kategorie je sice možná, ale její opakovatelnost nebude kontinuální.

V průběhu operace můžeme tedy počítat s dostatečnou časovou zálohou na potřebnou údržbu MT-55 A a PM-55, na menší opravy, na časové ztráty při předjíždění postupujících jednotek, změnu směru postupu a také na nutný odpočinek obsluh.

V útočné operaci počítáme též se ztrátami ženíjní přepravní techniky, a to 50 % i více. Tzn., že útočnou operaci ukončí buď jeden mostní tank MT-55 A bez PM-55, nebo naopak. Bude nutné počítat s organickým začleněním vyššího počtu kompletů MT-55 A na nejnižších stupních velení, nebo s posilováním prvosledových jednotek podle konkrétní situace a ztrát z vyššího stupně velení.

Obecně můžeme počítat pro každou praporní postupovou osu s jedním kompletem MT-55 A a PM-55.

Zvláštním problémem pro MT-55 A i PM-55 bude odsunová a opravářská služba. Nejběžnější havarijní situací, zvláště za nepříznivého počasí (námraza, bláto) bude

pád bojového tanku s vozovky, který bude v nejlepším případě obvykle končit dosednutím korby tanku na jednu z mostních kolejí. I tato relativně nejlehčí havárie bude však v podstatě znamenat poměrně náročné vyprošťování a tím i zablokování mostu pro další provoz.

Zvláštní otázkou bude rovněž operativní velení kompletu MT-55 A a PM-55.

Z hlediska operačně taktického má velký význam komplexnost funkce přepravníku PM-55. Ten je schopen nejen spouštět a nakládat sevřený most, ale i stahovat jej z překážky a naložit do přepravního sestavení, položit most přes překážku zcela samostatně, i když v delším čase, než mostní tank MT-55 A.

Závěrem chci zdůraznit, že nový československý přepravník mostu PM-55 vytváří spolu s používaným již československým mostním tankem MT-55 A komplexní útočný přepravní komplet světové úrovně. Z hlediska operačně taktického i technického má progresivní parametry. Samotný přepravník mostu PM-55 je unikátním řešením ve světovém měřítku a zvyšuje i dosavadní progresivitu mostního tanku MT-55 A.

Komplexní úspěšné vyřešení československého přepravníku mostu PM-55 jako koncepční optimální zdvojení funkčního rozsahu československého mostního tanku MT-55 A je významným příspěvkem ženíjního vojska ČSLA k soustavnému zvyšování bojovosti armád socialistických států v jedné z rozhodujících kategorií ženíjní přepravní techniky, do níž se řadí útočné mosty a soupravy útočných mostů.

Obrana včera a dnes

Teorie obrany, tak jako celé vojenské umění, se neustále zdokonaluje v souladu s dalším rozvojem prostředků ozbrojeného zápasu. Ke zvlášť velkým změnám došlo v poválečných letech. To vyplývá především ze

- vzniku jaderných zbraní a raketové techniky,

- zvýšené úlohy tanků a obrněných transportérů při vedení bojové činnosti,
- zavedení protitankových řízených střel do výzbroje,

- zdokonalení dělostřelectva a ostatní bojové techniky.

Cílem tohoto článku je na základě analýzy hlavních zásad řádů, názorů velení a názorů některých zahraničních armád ukázat některé tendence rozvoje obrany v poválečném období a ty změny, ke kterým došlo v této oblasti ve srovnání s obdobím druhé světové války.

Změnily se především názory na možný rozmach obrany. Ve druhé světové válce, zejména ve Velké vlastenecké

ké válce, byla obrana široce používána nejen v operačním, ale i ve strategickém měřítku jak na samostatných strategických směrech, tak i na hlavních válčích.

V soudobých podmínkách zkoumáme použití obrany především v operačním a taktickém měřítku. Důvodem je to, že dnes i sebekratší ztráta strategické iniciativy na hlavních válčích, a to je charakteristické pro obranu, může mít vážné následky a negativně ovlivnit celý další průběh války. Velení NATO předpokládá, že základem strategie „pružné reakce“ musí být útočná činnost. Zejména k řešení útočných úkolů mají ozbrojené síly NATO velké zásoby jaderných zbraní, silná pozemní vojska a letectvo. To ovšem nevylučuje, že v důsledku náhlých změn situace a vzniklého nevhodného poměru v silách a prostředcích, na samostatných operačních směrech budou vojska přinucena přecházet k obranné činnosti.

V poválečném období došlo ke změně názorů na podmínky přechodu do obrany. Ve Velké vlastenecké válce byl nejtypičtější přechod do obrany v podmínkách přímého dotyku s nepřítelem. O tom svědčí příklady mnoha armád.

K přechodu do obrany docházelo většinou ve složitých podmínkách. Protiv-

ník se snažil nedopustit organizované zaujetí a vybudování obranných čar do doby dokončení rozvinutí svých úderných uskupení. K tomuto cíli široce používal palby dělostřelectva a údery letectva, organizoval mnohohočetné zteče silami pěchoty a tanků. Působení nepřítele byly vystaveny zejména vojska, která byla

v hranicích dosahu jeho dělostřelectva, tj. svazky prvního sledu. Za hranicemi dálky palby dělostřelectva protivník nebyl s to rozhodným způsobem zabránit soustředování záloh, přípravě obranných čar, přísunu zásob materiálních prostředků a uskutečnění dalších opatření k vybudování obrany. To vyplývalo z nedostatečného množství a nevelké účinnosti letectva, kromě toho z omezených možností průzkumu hloubky obrany, zejména v noci a v podmínkách omezené viditelnosti. Na přípravu výchozího prostoru a rozvinutí úderného uskupení vojsk v něm potřeboval protivník několik dní. Vojska, která přecházela do obrany, dokázala za tuto dobu stabilizovat čaru dotyku, uskutečnit potřebná přeskupení, určitý objem prací k ženijnímu vybudování terénu, doplnit zásoby a organizovanost řadu jiných opatření.

V současné době, na rozdíl od období druhé světové války, je možné jadernými zbraněmi ve spojení s palbou konvenčních zbraní a údery letectva způsobit rozhodnou porážku uskupení vojsk, která přešla do obrany, do celé hloubky jejich sestavy. Plná motorizace svazků a útvarů umožňuje zahájit útok z chodu, bez zaujetí vyčkávacího prostoru a přesunovat úderná uskupení vojsk z hloubky v krátké době. Proto vojska, která přecházejí do obrany, budou mít na vybudování obrany k dispozici podstatně kratší čas, než v minulé válce. V omezených lhůtách je velmi těžké uskutečnit i ta nejnnutnější opatření k organizaci obrany, např. upevnění výhodných čar, vytvoření nutného uskupení sil a prostředků, palběného systému, ženijních zátarasů, spojení a velení. Kromě toho i ženijní práce k vybudování zaujatých postavení. To vše budou plnit v podmínkách aktivního působení útočnicka do celé hloubky obrany, současného odstraňování následků jeho jaderných úderů, odrážení ztečí, za velmi nestálé čary dotyku. Problém získání času na vybudování obrany při přechodu do ní v podmínkách přímého dotyku s nepřítelem v současné době nabývá prvořadého významu.

Obránce má při řešení tohoto problému vždycky mnohem větší možnosti než v minulé válce, především díky dokonalším prostředkům průzkumu a ničení, kromě toho i širokému zavedení různorodé ženijní techniky do vojsk. Omezené možnosti průzkumu ke zjištění objektů protivníka v operační hloubce ve druhé světové válce, zvláště v případech že tyto byly pečlivě maskovány a přesunovaly se v noci a v podmínkách omezené viditelnosti, ztěžovaly zjišťování záloh. Kromě toho omezená dálka a poměrně nevelká

mohutnost prostředků ničení neumožňovaly zabránit přesunu záloh za hranice-mi bojiště na delší dobu.

Soudobé prostředky průzkumu umožňují získávat více nebo méně hodnověrné údaje o úderném uskupení útočnicka již v období jeho soustředování v hloubce a neustále je sledovat v průběhu přesunu a rozvinování. To umožňuje účinně ničit zálohy nepřítelů jadernými zbraněmi jak v prostorech soustředění, tak i při jejich přesunu. Dovedné používání jaderných zbraní, zvláště v době průchodu záloh průsmyky, soutěskami, přes vodní překážky a jiná podobná místa, umožňuje nejen způsobit jim ztráty, ale i zdržet je jejich přesun a získat čas na vybudování obrany.

Důležitý význam v této spojitosti má rovněž předvídání vývoje dalších událostí a včasné přijetí opatření nadřazeného velitelského stupně k přechodu do obrany části podřízených vojsk, a to ne tehdy kdy úderné uskupení útočnicka se rozvíjí a zahajuje úder, ale již v období zahájení jeho přesunu nebo dokonce v období dokončování soustředění v hloubce. Podřízená vojska po obdržení včasného úkolu budou mít k dispozici dostatek času k vybudování obrany. V takových případech může obránce včas zvolit a zaujmout prostor obrany a rovněž přinutit útočnicka působit na směru výhodném pro obránce.

Dodatečné získání času na organizování obrany, podle zkušeností Velké vlastenecké války, se dosahovalo častěji při budování zabezpečovacího pásma. Např. jedna armáda při přechodu do obrany v roce 1942 vyslala předsunuté odřady v hodnotě zesílených střeleckých pluků z druhých sledů divizí na vzdálenost do 60 km. Předsunuté odřady vedly boj s nepřítelem v zabezpečovacím pásmu a zdržely jeho příchod k hlavnímu pásmu o 5–6 dní; přitom umožnily vojskům v obraně získat čas, zesílit jejich postavení a upravit uskupení a směr hlavního úderu protivníka.

V poválečném období věnuje se zabezpečovacímu pásmu stále větší pozornost. Např. v armádě USA při organizaci jak mobilní obrany, tak prostoru mimo přímý dotyk s protivníkem předpokládá se budování zabezpečovacího pásma, jehož hloubka může dosahovat 25 i více km. Velení NATO již nyní uskutečňuje řadu opatření k vybudování tzv. „jaderného minového pásu“ podél státních hranic se zeměmi socialistického společenství, který zahrnuje zabezpečovací pásmo se systémem jaderných minových a jiných zátarasů. Vybudování za-

bezpečovacího pásma a vyčlenění krycích vojsk je jedním z principů uspořádání obrany v soudobých podmínkách.

Existence zabezpečovacího pásma umožňuje rozmístit hlavní síly vojsk přecházejících do obrany za hranicemi dosahu taktických prostředků jaderného napadení útočníka, ukryt je před jeho pozemními prostředky průzkumu, zabezpečuje výhodné podmínky k uskutečnění nezbytného přeskupení a účinného použití prostředků mechanizace ženijních prací nejen v hloubce budované obrany, ale i bezprostředně na předním okraji, ulehčuje zjištění sestavy a zámyslu protivníka do doby jeho příchodu k hlavnímu pásmu.

Vzhledem k většímu významu zabezpečovacího pásma pro obranu v současné

době, předpokládá se vyčlenit k jeho obraně značně větší síly než dříve. V období Velké vlastenecké války se vysílaly do zabezpečovacího pásma předem odřady od divizí prvního sledu v hodnotě zesílených praporů a pluků. Podle soudobých názorů vojenského vedení USA, k činnosti v zabezpečovacím pásmu na nejdůležitějších směrech mohou být vyslány jako krycí vojska obrněná nebo mechanizovaná divize ze sestavy sboru, na podřadných směrech nebo při nevelké hloubce zabezpečovacího pásma vysílá se od divizí prvního sledu brigáda nebo praporeční taktická skupina. Z toho je zřejmé, že takové zabezpečovací pásmo, zvláště zahrnuje-li jaderné minové zátarasy, je vážnou překážkou pro útočníka.

Ke změnám došlo i v názorech na rozptýlení vojsk v obraně. Ze zkušeností válek vyplývá, že ke snížení ztrát rozhodovala se vojska neustále pro rozptýlení. Jeho principy a stupeň se přitom měnily v závislosti na rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu. Do vzniku jaderných zbraní závisel stupeň rozptýlení na hodnotě poměru ničení jednotlivých střel, min a pum. K rozptýlení se rozhodovali i velitelé nižších jednotek s cílem zabezpečit ochranu před kulometnou a dělostřeleckou palbou prakticky každého jednotlivce. V obraně tedy mělo prakticky rozhodující význam. Obrana byla budována na souvislé frontě.

V současné době se situace změnila. Ve spojitosti s ohromnou ničivou silou jaderných zbraní a neustálým nebezpečím jejich použití, jednotky, útvary a dokonce i svazky k maximálnímu snížení ztrát musí být rozptýleny jak do šířky, tak i do hloubky — ovšem aniž by byla snížena odolnost obrany. Šířky pásem, úseků a rajónů obrany se zvětšily přibližně 2—3krát do šířky i do hloubky; tomu ve mnohém napomohlo i ztrátové zvýšení bojových možností vojsk. Jestliže šířka pásma obrany divize se pohybovala v rozmezí 6—8 km a pluku 2—3 km, pak nyní např. v armádách zemí účastníků NATO je pásmo obrany divize stanoveno do 20—30 km, brigády do 6—10 km i více; hloubka jejich obrany byla dříve 6—8 a 3—4 km a nyní může dosahovat 30 km a 6—8 km.

Změnilo se rovněž učenění pásem a úseků obrany. I když jejich základem zůstaly, tak jako dříve, postavení s vybudovanými zákopy, obrana se začala budovat systémem praporečních rajónů a

v některých případech rotních opěrných bodů připravených pro kruhovou obranu, s mezerami ke snížení ztrát způsobenými jadernými údery. Podle údajů zahraničního tisku je předpoklad, že mezery mezi rotními opěrnými body do 500—1000 m a mezi prapory do 1—2 km vytvoří nejen nezbytný stupeň rozptýlení do šířky, ale zabezpečí i palebný styk mezi jednotkami, což je nezbytné k uchování monolitní obrany. Hloubka obrany v celku odpovídá zájmům ochrany vojsk před zbraněmi hromadného ničení, zabezpečuje uskutečnění širokého manévru a podporu taktické součinnosti mezi prvními a druhými sledy. Hlavní úsilí je nyní zaměřeno na udržení jak prvních, tak i dalších postavení. To mělo vliv na změny v uskupení sil a prostředků a vyžádalo si vytvoření silnějších druhých sledů. Kromě toho vznikla v soudobých podmínkách tendence vyčleňovat větší část sil do sestavy druhých sledů. To je podmíněno řadou faktorů, z nichž hlavní jsou existence jaderných prostředků, zvýšení specifické váhy tanků a ostatních obrněných vozidel u vojsk, zvýšení možnosti průzkumu útočníka.

Zkušenosti minulé války ukázaly, že objekty rozmístěné na předním okraji obrany a bezprostředně za ním protivník zjišťoval lépe a rychleji než vojska, která se nacházela v hloubce. Hlavní síly palby soustřeďoval na zničení právě těchto objektů. Ženijně dobře připravená a vojsky hustě obsazená postavení (včetně prvního postavení) jsou vcelku odolná před palbou konvenčních zbraní. Kromě toho útvary a jednotky rozmístěné v hloubce vzhledem k nízkému stupni manévrovosti ve většině případech neuspě-

ly včas vyjít na plánované čáry k aktivní činnosti proti proniknávším uskupením. Proto na udržení předního okraje obrany (přesněji prvního postavení) ve značné míře závisela odolnost obrany v celku. To vše v podstatě si vynucovalo vyčlenit do sestavy prvního sledu větší část sil a prostředků.

V současné době, kdyby postavení prvního sledu obrany nebylo dobře připraveno, prakticky není s to odolat jaderným úderům. Vezmeme-li kromě toho v úvahu, že druhé sledy je možné nejen lépe skrýt před průzkumem, ale i s širokým využitím ženijní techniky uchránit vojska rozmístěná v hloubce před jadernými údery, pak je pochopitelná snaha vyčleňovat větší část sil a prostředků do sestavy druhých sledů. První sled zahrnuje jen minimálně potřebné síly, schopné odrazit počáteční úder předsunutých útvarů útočníka z chodu a udržet nejdůležitější prostory terénu na pravděpodobných směrech útoku. To je jedna stránka věci.

Na druhé straně se bude útočník snažit vytvořit jadernými zbraněmi trhliny v bojových sestavách vojsk prvního sledu a využít výsledků tohoto působení k průlomu do hloubky obrany především uskupeními tanků a motopěchoty na samostatných směrech a rovněž k vysazení vzdušných výsadků na těchto směrech. K zacelení trhin, vzniklých po jaderných úderech, k boji se vzdušnými výsadky a k rozhodnému zničení vklínivších se uskupení s využitím jaderných zbraní je nutné mít silné druhé sledy složené z vysoce manévrových, především tankových vojsk.

Potvrzení této tendence, tj. vyčlenění větší části sil do sestavy druhých sledů, plně nachází svůj výraz na Západě, zejména v americké armádě, v teorii tzv. mobilní obrany. Podle názoru velení NATO taková obrana více než kterýkoli jiný její druh (např. obrana prostoru) odpovídá požadavkům vedení bojové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní. Umožňuje maximálně využívat vysoké pohyblivosti a úderné síly soudobých vojsk a v průběhu boje rychle soustřeďovat síly v převaze na rozhodujících směrech. Pásmo takové obrany divize obvykle zahrnuje přední prostor a prostor rozmístění záloh (druhého sledu).

Přední prostor, jehož hloubka nepřevyšuje 6–8 km, brání divize americké divize jen hodnotou 4–5 praporů (z celkového počtu 10–11 praporů), převážně motopěších, zesílených nevelkým množstvím tanků. Jejich úkolem je způsobit velké ztráty hlavnímu uskupení útočníka, dezorganizovat a zdržet je, donutit protivníka zaujmout postavení, výhodného

k provedení jaderných úderů a k dokončení jeho zničení protiztečemi. Větší část praporů (6–7), především tankových, je včleněno do sestavy zálohy (druhého sledu) s cílem uskutečnit hlavní protizteče. Takovou obranně útočnou činnost se zabezpečuje aktivita, rozhodnost a manévrový charakter obrany.

V bojové činnosti bez použití jaderných zbraní budou vojska často organizovat obranu prostoru, kdy k jeho obraně se vyčleňuje tak jako dříve větší část sil a prostředků do prvního sledu; to znamená do předního prostoru obrany k udržení z taktického hlediska výhodných úseků obrany s převládajícími poziciemi formami boje.

Nebezpečí napadení obránce jadernými údery útočníka nutí nevytvářet hustá uskupení vojsk na směrech soustředění hlavního úsílí, jak bylo pravidlem v minulé válce. V armádách USA, NSR a jiných zemí účastníků NATO bude obrana jednotek organizována obdobně jako na jiných úsecích. Soustředění hlavního úsílí v soudobé obraně na těchto směrech bude dosahováno především použitím hlavní části jaderných zbraní na zvolených směrech, vytvořením větší hustoty palby a záta-ras, širokým manévrem záloh různého určení a vojsk z druhořadých úseků fronty jak k zesílení těchto směrů, tak i k provedení rozhodných protiztečí a protiúderů.

Ve spojitosti s neustálým zdokonalováním prostředků vzdušného napadení vzrůstá úloha protivzdušné obrany k dosažení cílů soudobé obrany.

Dovedné použití letectva již ve Velké vlastenecké válce umožňovalo útočícím vojskům účinně působit ve vzduchu jak ke snížení odolnosti obrany protivníka, tak i ke zničení uskupení jeho vojsk. V současné době možnosti úderu ze vzduchu se podstatně zvýšily, neboť letectvo, kromě konvenčních pum, může široce používat jaderné zbraně a napalm.

Vzhledem k tomu je věnována velká pozornost organizaci protivzdušné obrany s využitím nejen protiletadlového dělostřelectva a stíhacích letounů, ale i raket země–vzduch, dále prostředků k aktivnímu elektromagnetickému rušení radioelektronických přístrojů protivníka.

Při použití těchto soudobých prostředků může obránce vytvořit vcelku účinný systém protivzdušné obrany, v němž rozhodující úloha náleží protiletadlovým raketám. Podle zkušeností cvičení v poslední době konaných na Západě se předpokládá, že k ochraně pásma bojové činnosti armádního sboru je třeba dva pluky protiletadlových raket doplněných lehkým protiletadlovým dělostřelectvem.

V obraně se vždy věnovala a nyní i uděluje velká pozornost boji s tanky. To vyplývá z neustálého zvyšování úlohy obrněných bojových vozidel v boji a pochopitelně i z jejich kvalitativního a kvantitativního růstu. Úloha tanků se ještě více zvýšila po vzniku jaderných zbraní; kromě toho z obrněných transporterů jako přepravního prostředku, stávají se bojové prostředky. Tanky a obrněné transportéry (bojová vozidla pěchoty) mají možnost nejlépe využívat výsledků použití jaderných zbraní. Proto jejich specifická váha ve vojenských soudobých armádách nesmírně vzrostla: např. v armádách kapitalistických států v současné době dosahuje množství tanků v obrněné a pěší (motopěší) divizi počtu až 364 a 130–200. Vzdělání a množství obrněných transporterů. V každé mechanizované nebo obrněné divizi je nyní 500–700 kusů.

Pokud se týče kvalitativní stránky tanků, která je charakterizována silou pancéře, výzbrojí a manévrovostí, můžeme ji hodnotit podle těchto ukazatelů. Od druhé světové války do současné doby zvýšila se síla pancéře z 75 až 105 na 150 až 200 mm; ráže děl a PTRS ze 75 až 88 mm na 105–155 mm; rychlosti přesunu z 26 až 40 na 65 až 70 km/hod.

Současně s rozvojem tanků jako mohutného útočného prostředku vzrostl význam protitankové obrany. Již ve Velké vlastenecké válce zahrnoval systém protitankové obrany rotní opěrné body, které byly součástí praporečnických protitankových uzlů, protitankové rajóny útvarů a svazků, dělostřelecké protitankové zálohy, pohyblivé odřady zatárasování. Protitanková palba měla rozhodující úlohu v obraně. Pro přímou střelbu na tanky, kromě protitankových prostředků, se používalo i houfnicové a kanónové dělostřelectvo, dále tanky. Taková palba na přístupech k přednímu okraji obrany byla zesilována střelbou dělostřelectva ze zakrytých postavení a údery bitvního letectva.

Úloha protitankové obrany v soudobých podmínkách ještě více vzrostla. Např. řád armády NSR hovoří o tom, že obrana je v první řadě boj s tanky. V současné době, tak jako dříve, k boji s tanky a obrněnými transportéry se používají všechny prostředky, které jsou schopny je ničit. Nyní ovšem tyto prostředky, zvláště prostředky obecného určení jako např. raketové vojsko a letectvo, které používají jadernou municii, dále tanky a speciální protitankové prostředky co do mohutnosti úderů, účinnosti a množství značně převyšují všechno, co bylo v obraně do vzniku jaderných zbraní.

Bez ohledu na dvou až trojnásobné zvětšení šířky pásem a úseků obrany, hustota protitankových prostředků a tanků, ve srovnání s tím jako byla v období Velké vlastenecké války, podstatně se zvýšila. Základ těchto prostředků tvoří protitankové řízené střely, jejichž délka střelby převyšuje délku přímého výstřelu kanónové výzbroje soudobých tanků. Kromě toho mají velkou přesnost zásahu. Podle údajů zahraničního tisku probíhá jejich kumulativní střela pancéř o síle do 400 až 600 mm na vzdálenost 3 až 4 km i více.

Systém protitankové obrany v soudobých podmínkách splýnul s celkovým systémem obrany, stal se jejím základem; přitom boj s tanky musí vést nejen bojové jednotky, ale i jednotky speciálních vojsk a týlu. Např. západoněmecké řády a předpisy zdůrazňují, že jednotky speciálních druhů vojsk a týlu organizují protitankovou obranu vlastními silami a prostředky k boji s tanky, které vnikly do prostoru jejich rozmístění. Nejde přitom o boj zblízka s tanky nepříteli s využitím min, svazků granátů a jiných podobných prostředků, ale o boj palbou, který vedou soudobé prostředky. To se týká všech útvarů a jednotek jak v postaveních, tak v prostorech rozmístění a dále obsluh skladů, základů a jiných týlových objektů. Je z toho zřejmé, že organizace protitankové obrany je úkolem nejen vševojskových velitelů a velitelů protitankových útvarů a jednotek, ale i důstojníků všech druhů vojsk.

Rozhodnou porážku tankových uskupení v současné obraně, díky existenci jaderných zbraní, můžeme uskutečnit již na přístupech k jejich přednímu okraji jednotlivými, skupinovými a hromadnými údery. V jejich důsledku může být značně oslabeno úderné uskupení, které se přesunuje nebo připravuje k útoku. Podle požadavků řádu armády USA je veden hlavní úder na tanky protivníka v prostorech jejich soustředění.

Vzhledem k tomu, že v obraně jsou používány jaderné zbraně zpravidla na hlavní uskupení útočníka, na jeho nejdůležitější objekty na přístupech k obraně, ničení obrněných vozidel protivníka před předními okraji, v první řadě odrazení zteče tanků a obrněných transporterů a jejich zničení v hloubce obrany dosahujeme maximálním využitím konvenčních zbraní, zvláště přímou střelbou, jejíž úloha se nesnižuje, ale naopak vzrůstá.

Protože útočník může jadernými údery udělat trhliny v obraně a tím narušit celistvost systému protitankové obrany, nabývá na větším významu manévr palbou,

tanky a protitankovými prostředky. Zejména díky včasnému manévru palbou, silami a prostředky můžeme dosáhnout její obnovení; to zabezpečí odolnost obrany v boji s tanky a obrněnými transportéry [bojo-

vými vozidly pěchoty]. Např. západoněmečtí odborníci předpokládají, že samohybné protitankové kanóny a tanky v protitankové obraně mohou plně využít svých palebných možností jen díky manévru.

Snahou obrany bylo vždy dosáhnout stanovených cílů nejen pasívním odrážením úderů ze zaujatých postavení, ale podle možnosti spojovat úporné držení důležitých rájů terénu s aktivní a rozhodnou činností. Se zvýšením dálky a mohutnosti prostředků ničení, růstem palebných a manévrových možností vojsk vzrostla úloha aktivní útočné činnosti k dosažení cílů obrany. Již v letech Velké vlastenecké války byla charakteristická pro obranné operace našich vojsk snaha aktivně působit na protivníka již na dalekých přístupech k obraně úderem letectva. V období soustřeďování hlavního uskupení protivníka ve výchozím položení pro útok v bezprostřední blízkosti bránících se vojsk bylo snahou zmařit nebo alespoň značně oslabit jeho úder provedením protipřípravy. V důsledku nedostatečné mohutnosti prostředků ničení však protipříprava stanovené cíle nespĺnila. V nejlepším případě zabezpečila jen zdržení zteče o několik hodin.

Protože obránce neměl možnost způsobit rozhodující porážku nepříteli na přístupech k obraně, byl nucen plnit úkoly ničení útočníka postupně v průběhu dlouhého obranného sražení, v němž velmi důležitou úlohu mělo udržení připravených čar, především prvního (hlavního) pásma obrany. Obranné čáry, ženijně připravené a hustě zaujaté vojsky, byly velmi odolné proti působení palbou konvenčních zbraní; proto je mohl obránce udržet dlouhou dobu a způsobit útočníkovi velké ztráty.

V případě, že nepřítel prolomil zaujatá postavení vojsk v obraně, bylo velmi těžké nejen obnovit ztracená postavení, ale i stabilizovat čáru fronty. Manévr, zejména střeleckými svazky k vytvoření protíúderných uskupení nebo k zesílení obrany na ohrožených směrech, byl velmi ztížen v důsledku nízkých manévrových možností vojsk. Protizteče a protiúder byly úspěšné jen tehdy, kdy jejich cílem bylo zastavit útočníka, způsobit mu značné ztráty a donutit ho zasadit zálohy. Protizteče a protiúder proti protivníkovi, který nebyl zastaven a uchoval si své útočné možnosti, silami pěchoty s omezeným množstvím tanků, za slabé účinnosti dělostřelecké podpory často nevedlo k rozhodným výsledkům. Proto jak v taktické, tak

i v operační hloubce, převládaly poziční formy boje.

Při vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní v soudobých podmínkách není obránce rovněž s to zmařit připravovaný útok protivníka. Má ovšem větší možnosti uskutečnění manévru a vytvoření odolné obrany na výhodných čarách v kratších lhůtách než tomu bylo v letech druhé světové války.

Jestliže účinnost konvenčních zbraní k umlčení a zničení objektů na bojišti v současné době se zvýšila jen velmi málo, pak charakter většiny objektů obrany, které musí útočník ničit, podstatně kvalitativně se změnil. Hlavními objekty ničení v obraně v minulé válce byla pěchota v zákopech nebo v jiných úkrytech, dále dělostřelectvo v zakrytých a otevřených palebných postaveních. Vzhledem k nedostatku prostředků mechanizace ženijních prací bylo budování postavení pro pěchotu a dělostřelectvo velmi pracným procesem a bylo spjato se ztrátou velkého množství času. Pokud se týče tanků, pak jejich hustoty v obraně byly velmi nízké; jiná obrněná vozidla měla vojska ve výjimečných případech.

V současné době se situace zásadně změnila. Soudobá obrana je nasycena velkým množstvím tanků, obrněných transportérů, samohybného obrněného dělostřelectva a jiných obrněných vozidel. Např. v pásmu obrany mechanizované divize americké armády a motopěší divize NSR může být více jak 1000 takových obrněných vozidel při střední hustotě 30–50 na 1 km fronty. Návěsná buldožerová zařízení a jiné prostředky mechanizace ženijních prací umožňují v krátkých lhůtách ukrýt všechny obrněné objekty a změnit každý z nich v tzv. trvalý palebný objekt, velmi odolný nejen před působením palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, ale i přímou střelbou. Je proto velmi obtížné zdolávat taková postavení s použitím jen konvenčních zbraní.

Plná motorizace vojsk a vybavení svazků a útvarů velkým množstvím tanků umožňují rychle posilovat vojska na ohrožených směrech, zaujímat obranu na výhodných čarách v hloubce s cílem zabránit dalšímu rozšíření vltomu protivníka a vy-

tvářet v krátkých lhůtách protiúderná uskupení. Úloha manévru v obraně s použitím jen konvenčních zbraní podstatně vzrostla.

V podmínkách použití jaderných zbraní může obránce i zmařit připravovaný útok protivníka. Vojska, která přicházejí do obrany, musí mít k dispozici potřebné množství jaderné munice a prostředků jejich použití, dokázat včas zjistit hlavní uskupení protivníka a uskutečnit na ně účinné údery již v období jeho přesunu a rozvinování.

Při přechodu do obrany však budou mít vojska velký nedostatek jaderných zbraní. Proto ne vždy se jim podaří dosáhnout rozhodných cílů zničení protivníka již na přístupech k obraně. Obrana může dosáhnout svých cílů jen v průběhu obranného sražení, kdy předem oslabí přesunované úderné uskupení protivníka jadernými údery.

V obranných sraženích jaderné války ztrácí svou rozhodující úlohu pozici formy boje. Hlavní úlohu při dosažení cílů soudobé obrany budou mít jaderné zbraně a aktivní útočná činnost vojsk. Podle oficiálních názorů velení armády USA má útočná činnost velký význam pro

všechny druhy obrany, zejména při vedení mobilní obrany. Útočné činnosti bude používáno k využití výsledků úderů jaderných a ostatních úderů, ke zničení protivníka ve výhodném čase i prostoru pro obránce, k uskutečnění překvapivých úderů na protivníka a dosažení rozhodných výsledků, nebo k poskytnutí pomoci vojskům při jejich vyjití z boje. Pokud se týče udržení důležitých rájónů a čar, pak je nutné v jeho průběhu zmást protivníka, zpomalit tempo útoku, donutit ho vytvořit velká uskupení v omezených prostorech a tím zabezpečit výhodné podmínky k účinnému použití jaderných zbraní a k aktivní útočné činnosti vojsk.

Jaderné údery, protizteče a protiúderné podporované hromadnou palbou konvenčních zbraní jsou hlavním způsobem dosažení úspěchu v obraně. Uskutečňují se obvykle s rozhodnými cíli ke zničení útočícího protivníka a k získání iniciativy. Není vyloučena možnost vedení protiztečí a protiúderů s vyjitím vojsk za přední okraj obrany ke zničení určité části sil protivníka, dezorganizaci jeho bojových sestav a obsazení určitého území s cílem vytvořit podmínky k následnému přechodu do útoku.

— • —

To jsou některé tendence rozvoje obrany v poválečném období, které jsou podmíněny vybavením vojsk jadernými zbra-

němi a dalším zdokonalením konvenčních zbraní.

Upraveno ze sovětského tisku

Některé problémy průběžného doplňování velkých ztrát osob

Doplňování osob ve válce a náhrada ztrát jsou praktickými zásadními otázkami při soustavném objasňování, jak tento úkol uskutečňovat. Podle toho, jak se to doposud řeší na cvičeních, a to především zhruba od roku 1965, důležité místo zaujímá nejen organizační stránka odborné služby, ale i vlastní práce štábů. K tomuto bylo nutné zkoumat podstatu věci a po rozborové práci ze širokého hlediska bylo vydáno v roce 1967 ustanovení a nařízení pro ozbrojené síly o doplňovací službě v době války. Současná cvičení a zkušenosti potvrzují správné zásady, které se nadále zdokonalují. Již v roce 1968, na cvičení LAVINA bylo řešeno několik problémů, kterým dříve nebyla věnována patřičná pozornost.

Na zkušebních cvičeních v letech 1969 až 1971 jsme se snažili použít vševojskovou zálohu svazku k tomu, abychom přezkoušeli prakticky směrnici pro doplňování při vzniku velkých ztrát za použití zbraní hromadného ničení a tak vyřešili podstatu některých otázek. V roce 1971 se v Maďarské lidové armádě poprvé v historii její existence vyskytuje příležitost k tomu, aby bezprostředně v prostorech

cvičení ministerstvo vyzkoušelo a vytvořilo si představu o vševojskových zálohách osob vyšších jednotek a o jejich vzájemné součinnosti v několika prostorech současně. Ze sledovaných otázek byla zvláštní pozornost věnována těmto problémům:

- zabezpečit použití vševojskové zálohy svazku, která musí umožnit doplňování současně u více jednotek;

- ministerstvo národní obrany, oddělení pro výcvik záloh k přípravě vševojskové zálohy pro vyšší jednotky a pro přípravu a příjem velkého počtu záloh musí vytvořit pro to podmínky a organizačně zabezpečit;

- sledovat otázku stavu, příjem a přebírání osob prakticky procvičovat.

Při vyhodnocování praktické činnosti bylo zjištěno a zdůvodněno, že zkouškami, procvičováním a studiem těchto otázek byly získány zkušenosti a poznatky, které bude třeba v dalším využívat a okruh odborných otázek a poznatků dále rozšiřovat.

V dalším chci se zabývat a rozebrat zkušenosti kolem tří skupin hlavních otázek.

Určení stavu a průběžné organizace při doplňování velkých ztrát osob

Podle zásad a strategie pravděpodobného nepřítel, jakož i podle názorů na doplňování, pro počáteční rozhodnutí je třeba počítat s tím a vycházet z toho, že nepřítel použije zbraní hromadného ničení v prvním hromadném úderu a že po tomto úderu dojde k použití vševojskové

zálohy současně u třech až čtyřech vyšších jednotek a k tomu je nutné zabezpečit řádově několikatisícovou zálohu osob. Podle platných směrnic a nařízení u jednotek, které utrpěly ztráty při doplňování, mohou se vyskytnout tyto možnosti:

- doplňování úplnými podskupinami;

- se stejným stavem skupin, ale s různými odbornostmi pohyblivých rot a se záchrannými podskupinami;
- se stavem smíšených skupin pohyblivých rot;
- jednotlivými důstojníky nebo skupinou důstojníků;
- úplnými štáby a řídicími skupinami;
- nebo vzájemnou kombinací uvedených možností.

K řešení předpokládaných ztrát a vytvoření podmínek v období války za použití zbraní hromadného ničení bude pravidlem, že na jednu vyšší jednotku s úplnými podskupinami, pohyblivými smíšenými podskupinami, důstojnickými skupinami a štáby, bude nutné zabezpečit skupinu v síle 3–4 osob, která poskytne možnost doplňování. Při kombinovaném způsobu doplňování stavu v menším rozsahu se může vyskytnout případ, že u různých zbraní a odborností budou i různé požadavky. Musíme vycházet z toho, že dnes není možné přijmout zásadu řešit otázku doplňování ztrát u jednotlivých druhů zbraní (např. motostřelecký pluk, tankový pluk atd.) tak, aby tyto jednotky vysílaly samostatně svoje určené skupiny na určené styčné body nebo na jednotlivá přebírací stanoviště. Naopak klademe požadavek a uznáváme za správnou zásadu, aby doplňování vyšší jednotky probíhalo současně ve více prostorech tak, aby předurčené početní stavy byly přebírány v naprostém pořádku. Velitel vševojskové zálohy může úspěšně splnit tento požadavek tehdy, jestliže před zahájením činnosti v určeném prostoru předem zřídí a připraví pro každou jednotku přijímací službu. Vezme-li v úvahu, že velitel vševojskové zálohy má k dispozici až 10 podřízených skupin, které jsou schopné přijímat a organizovat přijímání záloh, potom to znamená značnou pomoc. Po převzetí vševojskové zálohy v určeném prostoru před jejím rozdělením a odesláním k útvarům musíme určit pochodovou osu, po které se jednotka přesune do prostoru soustředění pod velením velitele pochodového proudu. Stanovení a organizaci jednotlivých pochodových proudů zabezpečuje na rozkaz velitele svazku jeho štáb. Na základě doplňujících údajů a předem známých úkolů štáb musí určit:

- prostory pro sestavení pochodových proudů. Při jejich určování se musí brát

do úvahy počet přijímaných osob a podle toho řešit jeho velikost. Prostor se určuje poblíž toho velitele, který je odpovědný za sestavení pochodového proudu. Přitom se musí prozkoumat příjezdové a odjezdové cesty;

- odpovědného velitele za regulaci a sestavení pochodových proudů do výchozího místa. Zpravidla bude velitelem ten, pro kterého se do výchozího místa přisunuje největší počet záloh;

- velitele jednotlivých pochodových proudů. Je výhodné určit za velitele pochodového proudu důstojníka s největší funkcí a hodností, který přijde do podřízenosti i s jednotkou;

- dobu příchodu do prostoru pro sestavení pochodového proudu, dobu na organizování jednotky v určeném prostoru a dobu pohotovosti k pochodu;

- složení, stav a počty jednotek;

- zabezpečit regulační službu v prostoru soustředění a stanovit příjezdové a odjezdové cesty mezi jednotlivými prostory;

- výchozí místa pro jednotlivé pochodové proudy, dobu zahájení pochodu, dobu průchodu, bojové zabezpečení za pochodu, spojení a jiné důležité okolnosti. Tento nový způsob činnosti a plánování znázorňuje schéma 1 a tabulka 1.

Schéma i tabulka znázorňují určitý obsah zjednodušené varianty. Ve skutečnosti se mohou vyskytnout situace daleko složitější, např. to, že se bude doplňovat 8 až 10 jednotek současně.

Podle počtu směrů odeslání záloh se určuje i počet prostorů pro sestavení pochodových proudů. Celkové řešení úkolů bude ovšem záviset na konkrétní situaci. Plán přesunu a sestavení pochodových proudů zpracuje štáb svazku na pracovní mapě a velitel svazku na základě obdrženého úkolu pro doplnění vydá úkoly pro podřízené. Tento plán nemusí být zpracován jen ve štábu svazku, ale mohou jej zpracovat i štáby podřízených jednotek. Způsob zpracování může být totožný s tím rozdílem, že obsah bude zahrnovat jen otázky týkající se jednotek. Shrňme-li doposud uvedené zásady, potom se jeví jako nutné mít pro případ války připraven plán doplňování osob, jakož i připravené prostory; to je třeba zakotvit ve směrnicích.

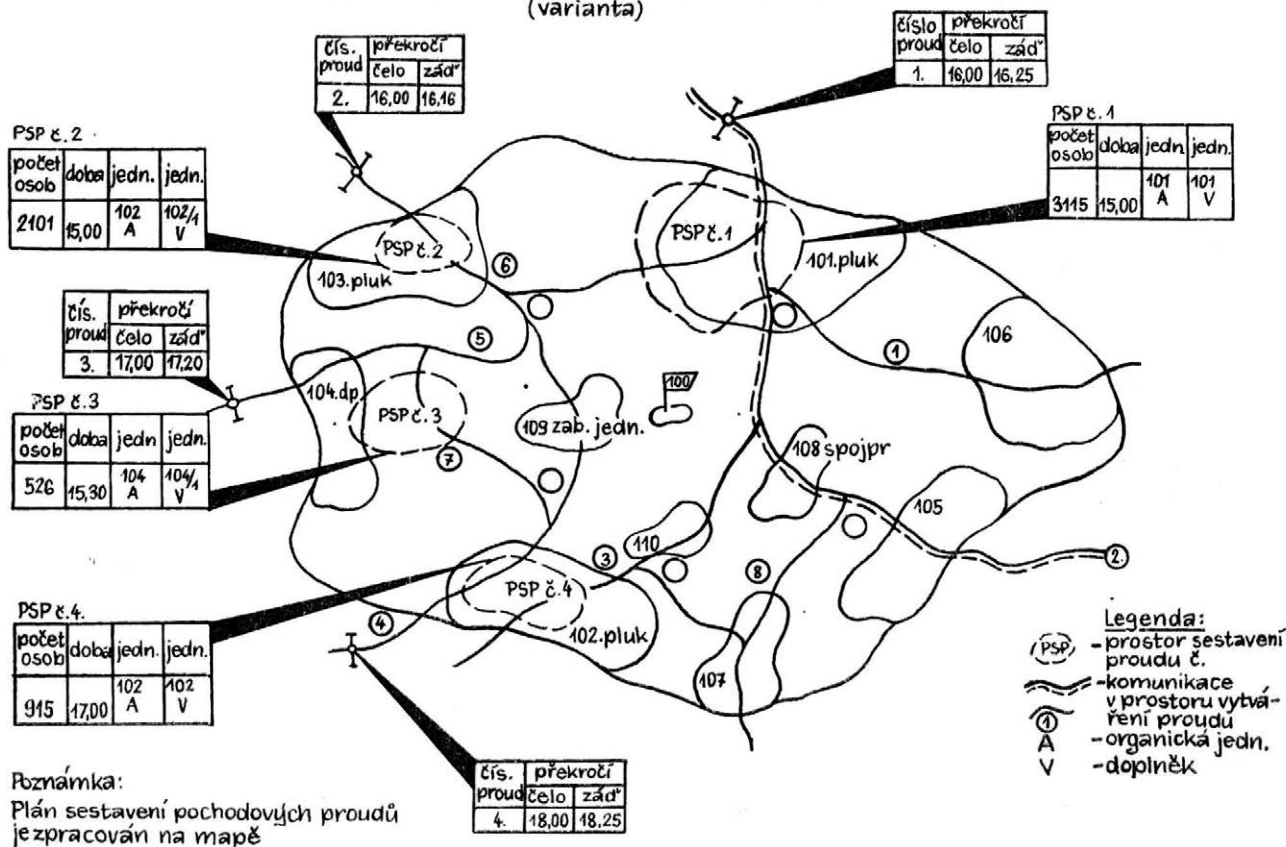
Organizace a příjem přicházejících skupin na doplnění početních stavů

V platné směrnici o doplňování je zakotveno, že vojsková záloha svazku nebude dříve nebo častěji použita než za 5 dní.

Podle předpokládaných a očekávaných ztrát osob a podle početních stavů vševojskové zálohy se ukazuje reálná mož-

PLÁN SESTAVENÍ POCHODOVÝCH PROUDŮ (varianta)

Schéma 1

Tabulka složení pochodových proudů

Název útvaru	proud č. 1				proud č. 2				proud č. 3				proud č. 4.			
	jednotky		Číslo poch. osy	doba průchodu	jednotky		Číslo poch. osy	doba průchodu	jednotky		Číslo poch. osy	doba průchodu	jednotky		Číslo poch. osy	doba průchodu
	název	počet osob			název	počet osob			název	počet osob			název	počet osob		
101. pluk	organ. pluk	1810	4	13,00												
102. pluk	1 rota spoj. prapor	120 140	2 3	13,30	2 prapory 1 baterie 1 rota	690 76 140	4	13,00	velitel. rota	58	7	13,15	vel. a štáb 1 prapor 1 baterie	87 345 42	7	13,40
103. pluk	vel. rota 1 prapor	80 420	6	13,30	5 rot	520	4	13,00					1 prapor	140	4	14,30
104. dp	1 do 2 ptp rota	235 140 78	5 6	13,00	3 roty	210	5	13,15								

nost zabezpečit náhrady vzniklých ztrát. V některých případech mohou nastat určité odchylky, a to především:

- nepoužívá-li nepřítel v průběhu bojové činnosti vojsk zbraní hromadného ničení; v tom případě použití vševojskové zálohy osob bude méně časté a předpokládá se až po splnění úkolů a ukončení vojskové operace;

- v případě použití zbraní hromadného ničení nepřítelem v prvním hromadném úderu, tzn. první den zahájení operace; pak vzniknou značné ztráty již na začátku, které musí být doplněné a nahrazené z početního stavu vševojskové zálohy svazku; je možné, že doplnění bude nutné uskutečnit v průběhu dvou až tří dní.

- nedojde-li v počátečním období bojové operace vojsk k použití zbraní hromadného ničení, např. až do splnění bližšího úkolu, v tom případě není nutné počítat s odesláním záloh k nahrazování ztrát.

Z toho vyplývá, že vševojsková záloha svazku může být v různých časových intervalech odesílána k doplnění do určených prostorů v počtu až 10 000 osob. Převzetí a odeslání tak velkého počtu osob v poměrně krátkém čase je obzvláště náročné na řízení a vyžaduje vysokou organizovanost. Přebírání uskutečňuje přebírající komise. V průběhu plánování je třeba věnovat zvláštní pozornost těmto otázkám:

- sestavit odpovědně a v potřebném množství přebírající komisi;
- zřídit a zabezpečit prostory odevzdávání a přebírání;

- organizovat přímé zajištění a strážní službu;

- organizovat proviantní zabezpečení;
- zabezpečit a organizovat regulační službu;

- organizovat spojení;
- zabezpečit organizaci pochodu z prostoru přebírání do prostoru soustředění.

Základní podmínkou snižování času na odevzdání a přebírání je nutnost vytvořit dostatek přebírajících komisí a podkomisí v potřebném složení a počtu. Při vytváření těchto skupin na základě rozkazu velitele svazku je třeba zhodnotit:

- počet přicházejících doplňků a jejich složení (zda jsou kompletní čety, roty, důstojnické skupiny atd.);

- způsob přepravy od nástupu až do prostoru odevzdání a přebírání (ke styčnému bodu, vykládací nebo nakládací stanici);

- předpokládané intervaly příjezdů cílů pochodových proudů.

Na základě zkušeností můžeme předpokládat, že přicházející náhrada k doplnění zachová své složení i během přepravy a

že může být v tomto složení zařazena do vševojskové zálohy svazku. Je třeba počítat i s tím, že různé převozy (pochodové proudy) mohou docházet na určená místa přibližně ve stejném čase. Jako optimální je řešení, kdy přebírání bude organizovat jedna řídicí skupina, které budou pomáhat určené podskupiny. Řídicí skupinu je výhodné určit ze štábu vševojskové zálohy svazku; přitom jednotlivé podskupiny budou vytvářené ze stálého počtu podřízených jednotek. Zpravidla se vytváří tolik podskupin, kolik se má postavit záložních jednotek. Do nich se rozdělí přicházející doplňky. Při tomto způsobu řešení přebírání a odevzdání se nám podstatně zjednoduší administrativa a evidence. Úkolem řídicí skupiny je koordinovat práci podkomisí a vytvářet podmínky pro organizátorskou práci v prostorech odevzdání a přebírání, dále zabezpečit přímé zajištění a strážní službu a řídit pochod jednotek do prostoru soustředění. Možné složení řídicí skupiny:

- velitelem je velitel svazku nebo jeho náčelník štábu;

- dále jsou ve skupině: důstojník pro evidenci, náčelník organizačního oddělení, 2—3 operační důstojníci, náčelník spojení (spojovací důstojník), náčelník týlu s jedním až dvěma důstojníky týlové služby, zástupce pro technické věci;

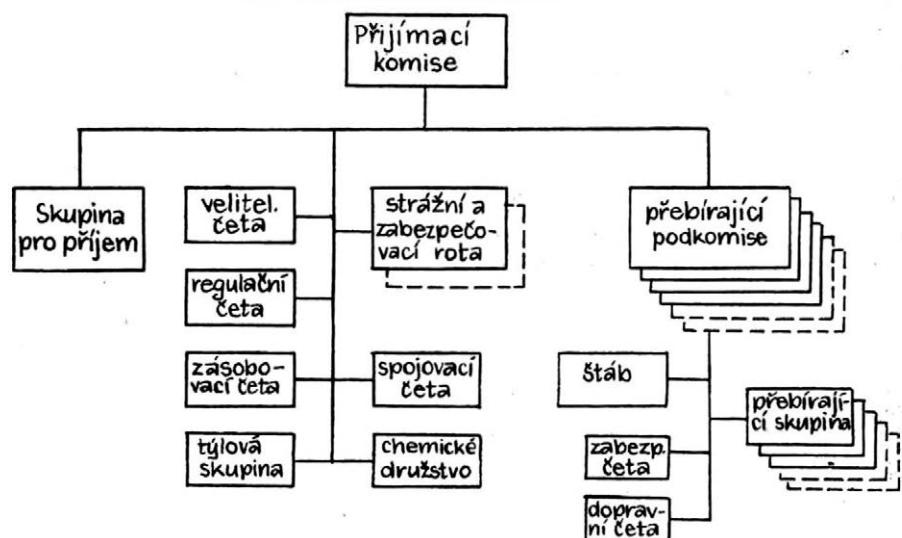
- nutný počet písařů, kresličů, vojáků a poddůstojníků.

Úkolem přebírajících podkomisí je, aby samostatně podle plánu převzaly stanovené počty osob, zorganizovaly a uskutečnily pochod do prostoru soustředění jednotek. Řízením činnosti a velitelem podskupiny bude zpravidla pověřen velitel útvaru. Ve skupině bude mít jednoho operačního důstojníka, evidenčního důstojníka, jednoho důstojníka týlové služby. Velitel útvaru si vytvoří tolik přebírajících skupin, kolik má praporů. Možné složení těchto skupin: 1—2 důstojníci (praporčíci) a 2—3 písaři. Mimoto sem patří zabezpečovací a zásobovací jednotka a dopravní četa, která zabezpečuje odsun osob.

—☆—

Prostor přebírání a odevzdání zpravidla určuje nadřízený velitel. Vlastní průzkum i jeho vyznačení a ohraničení, jakož i stanovení prostoru pro jednotlivé přebírající podkomise je povinností štábu svazku. K tomu, aby přebírání v jednotlivých prostorech probíhalo organizovaně, musí být vytvořeny tyto podmínky:

- určení místa činnosti pro skupinu, která řídí přebírání a vytvoření nejnütnejších pracovních podmínek pro její činnost;

— určit prostory přebírání pro jednotlivé podkomise tak, aby tyto prostory rozlohou odpovídaly počtu a poskytovaly možnost skrytého rozčlenění a rozmístění přepravních jednotek;

— zabezpečit možnost organizovat spojení, přímé zajištění, strážní službu, proviantní zabezpečení a organizovat regulační službu;

— vedení chemického a radiačního průzkumu;

— zabezpečit manévr a pohyb, jakož i označení cest uvnitř prostoru;

— zabezpečit místa první pomoci;

— vyznačení míst vodních zdrojů;

— vyznačení vhodných míst pro stravu a odpočinek.

Ke splnění těchto úkolů je nutné včas odeslat v potřebném složení průzkumnou a zabezpečovací skupinu. V zájmu toho, aby průběžně byla zajištěna činnost přebírajících skupin v co nejkratším čase, je nutné do této skupiny zařadit po jednom důstojníkovi od každé zainteresované skupiny a část zajišťovacích jednotek a služeb.

—☆—

Prostor pro příjem a odevzdání doplňků se bude zpravidla určovat ve vlastním týlu. Vzhledem k tomu se nemusí vždy počítat s bezprostředním vzdušným útokem nepřítel. Naproti tomu ale nesmíme opome-

nout obranu a přímé zajištění vzhledem k možnosti použití nepřátelského výsadku a diverzních skupin. V závislosti na úkolu a prostředcích, které máme k dispozici, musíme zabezpečit prostor alespoň strážními hlídkami a připravenými opěrnými body čet v nejvýhodnějších prostorech. Mimo to bezprostřední ochranu organizují přebírající podkomise z vlastních sil a prostředků. Do příchodu doplňků to budou zpravidla řidiči. Později je možnost organizovat zabezpečení z došlých doplňků. Protivzdušnou ochranu organizuje a zabezpečuje náčelník protivzdušné obrany svazku. K zabezpečení informační a regulační služby je nutné určit informátora prostoru ze štábu svazku, který vyčleněnými silami a prostředky bude zabezpečovat přijímací prostor, vykládací stanici a pohyb pochodových proudů. Tento úkol řeší pohyblivými spojkami, informátory na vykládacích stanicích a příslušníky pořádkové služby na silnicích a křižovatkách, kteří řídí pohyb pochodových proudů do určených prostorů.

—☆—

Spojení přijímacího prostoru musí splňovat tyto požadavky:

— zabezpečit spojení mezi řídící přijímací skupinou a podskupinami v celém prostoru;

— spojení informátora a prostoru s vykládacími stanicemi;

— spojení řídicí skupiny se všemi zabezpečovacími skupinami.

Činnost v přijímacích prostorech bude vyžadovat poměrně dlouhou dobu — 8 až 10 hodin nebo ještě větší. Proto je možné rozhodnout se pro organizaci a zabezpečení linkového spojení. Mimo to je možné organizovat i rádiové spojení v požadovaném rozsahu. K plynulosti a zjednodušení spojení je možné v plném rozsahu využívat kurýry, spojky a trvale platné signály. Spojení mezi podkomisemi a přijímacími skupinami organizují velitelé útvarů. Ostatní spojení zabezpečuje a organizuje náčelník spojení svazku.

Příchod a přijímání doplňků probíhá současně ve více prostorech přibližně ve stejném čase. Přitom je třeba zabezpečit, aby přijaté osoby se dostaly co nejrychleji do prostoru soustředění. Organizace pochodu bude náročná z těchto důvodů:

— není možné zabezpečit pro každou

přijímací podkomisi samostatnou pochodovou osu; můžeme počítat všeobecně se dvěma, v optimálním případě se třemi pochodovými osami;

— plán nemůžeme předem rozpracovat do všech detailů, a to především proto, že není známá doba příchodu jednotlivých doplňků a ani doba přijímání; na základě určitých předpokladů a zkušeností velitel svazku musí však uskutečňovat určitá opatření ještě před přijímáním: určit pochodové osy a regulační čáry, stanovit pravidla při zabezpečení pochodu, vyřešit regulaci pochodu a spojení.

Řídicí skupina pro příjem pak přesně stanoví dobu pohotovosti a jednotlivé doby průchodu. Proto je hlavním úkolem přijímacích podkomisí, aby pravidelně informovaly o stavu přijímání a včas hlásily ukončení. Na základě splnění úkolů a podle hlášení a ukončení příjmu řídicí přijímací komise rozhodne, která jednotka kdy zahájí pochod, a to prostřednictvím informátora prostoru, který zabezpečí i poučení regulační služby.

Přebírání osob přicházejících k doplnění

Považuji za nutné tyto otázky rozebrat jednak proto, že žádný předpis tuto otázku neřeší podrobně, jednak že v tomto není dostatek praktických zkušeností. Zdánlivě jednoduchý úkol skrývá v sobě řadu nejasných otázek.

Základní podmínkou odevzdání — přijímání je, že příjemce na základě předložených dokumentů musí zjistit, kolik osob má převzít, jejich složení, stupeň vycvičenosti, vojenskou odbornost, morálně politický stav, bojové zkušenosti a výzbroj. Příjemce musí od odevzdávajícího dostat tři základní dokumenty, na základě kterých se zakládá evidence o výzbroji a výstroji pro daný početní stav. Hlavní problém je v tom, že dnes v naší armádě nemáme evidenční doklad, který by byl jednoduchý a přitom by obsahoval všechny důležité a nutné údaje. Podle současných poznatků k tomu, aby přijímání mohlo být uskutečněno, musíme zhotovit a odevzdat 8 osobních a 8 kolektivních (tj. dohromady 16) dokladů. Z toho vyplývá, že u doplňku v počtu až 10 000 je činnost velice obtížná. Na podrobnou kontrolu velkého množství dokladů při přijímání není čas, pro-

tože by se značně prodlužovala celková doba. Současná praxe proto není přijatelná, protože jednak nedává úplný přehled o početních stavech, jednak proto, že jsou početní stavy jen povrchní a mohou zapříčinit mnoho chyb a nedorozumění. Řešení může přinést zavedení určitého osobního dokladu vojáka, který by obsahoval všechny nutné údaje při předávání a odevzdávání.

V současné době rozeznáváme dva způsoby přibírání. Buď jde o organickou kompletní jednotku, nebo o doplněk. V případě organické jednotky kontrolujeme jen 15—20 % vojáků, doplněk 100 % vojáků. Nejvíce času se ztratí při přebírání dokladů. Nedostatkem obou forem je, že nedávají ucelený obraz o celkovém početním stavu až po další administrativní činnosti. Při řešení tohoto úkolu musíme vycházet z toho, kolik máme času na jeho splnění. Vlastní organizace a přebírání bude do určité míry závislá i na tom, kolik vojáků z povolání můžeme zařadit do jednotlivých skupin.

Upraveno z maďarského tisku

Zabezpečení operačních přesunů

Zabezpečení operačních přesunů vojsk a jejich pravidelné zásobování z hlubokého týlu je hlavním úkolem teritoriálního systému.

Vojska jsou sice schopna se zásobovat sama, ale je výhodné, aby za přesunu přes teritorium jsme je zásobovali z místních zdrojů a maximum zásob si uchovala až do doby zasazení do boje.

Na teritoriu se přesunují jednotky různého složení, a to jak taktické svazky, které jsou schopny samostatné bojové činnosti, tak týlové a zásobovací útvary, které nejsou schopny této činnosti. Proto systém řízení a zabezpečení přesunů musí být všestranný na celém teritoriu.

Hlavní řídicí středisko se zaměřuje na hlavní přesuny v rozhodujících údobích. Má totiž omezené možnosti řešit dílčí havarijní situace, které si vyžadují okamžitého řešení. V tomto směru je dobré mít správně rozdělenou kompetenci mezi jednotlivé řídicí prvky (velitele pásem, velitele okruhu a teritoriální štáby).

Při hodnocení teritoria z hlediska zabezpečení přesunů operačních vojsk je výhodné rozdělit teritorium na pásma ve směru poledníkovém. Pro centrální řízení se ukazují tři důležitá pásma, a to východní (překládkové), povodí Visly a pak Odry. Šířka pásem musí zahrnovat přístupy k řece (příjezd a odjezd na bezpečnou

vzdálenost). Půjde tedy o prostor okolo 70 až 100 km před a 100 až 150 m podél překážky (řeky), středně tudíž prostor 14 000 až 30 000 km². Podle konkrétního vyhodnocení můžeme stanovit ve východním prostoru 2 až 3 pásma, v prostoru Visly 3 pásma a na Odře 2 pásma. Celkově pro centrální řízení by to byl terén v rozmezí od 98 000 do 210 000 km². Mimo tento prostor by zůstalo od 77 000 do 165 000 km², tj. $\frac{1}{4}$ až $\frac{1}{2}$. Na stupni vojenských okruhů by poměr těchto prostorů byl různý. Centrální systém řízení by tak spolu se okruhovými orgány vytvářel optimální podmínky v nejdůležitějších prostorech.

Mimo tato pásma protíná teritorium celá síť menších řek a kanálů, které mohou značně ztížit přesuny vojsk, zejména při přívalech vod. Musíme brát v úvahu zejména střední toky, jako je San, Bug, Narev, Pilica, Varta a Nisa Lužická, charakter toků a dolin těchto řek, příjezdy k nim a výjezdy při zničení stálých mostů. Bereme v úvahu též síť železnic a křižování se silnicemi a na jihu pásmo hor, kde je omezená síť silnic a přechodů.

Proto je nutné, abychom komplexně řešili zabezpečení přesunů operačních vojsk a jejich zásobování z týlu. Je třeba upřesnit úkoly jednotlivým stupňům braného systému na teritoriu, protože, jak se

ukazuje, nemáme méně důležitých prostorů na teritoriu. Všechny jsou důležité, i když v různém směru.

Zabezpečení nejdůležitějších pásem bere na sebe centrální stupeň. Organizuje pásma kontroly a řízení přesunu vojsk, přičemž vojenské okruhy se na tom podílejí. Okruhové štáby a teritoriální štáby musí soustředit úsilí na prostory, které nejsou zahrnuty do centrálního řízení. Musí si stanovit důležitost jednotlivých čar a na nich jednotlivých přechodů a svou činnost koordinovat s úkoly centrálního řízení.

Do hlavních úkolů komplexního zabezpečení přeskupení vojsk na teritoriu zahrnujeme:

- regulaci přesunů v městech, větších osadách a neplánovaných objezdech;
- technickou úpravu komunikací, tj. sjízdnost cest, přípravu objездů, údržbu, opravu a budování přeprav, udržování průjezdnosti železnic a komunikačních uzlů;
- opravy techniky ve stálých dílnách umístěných podél os přesunu a pomoc při evakuaci vozidel do oprav;
- materiálně technické zásobování (v rámci plánovaného zásobování) a zásobování vodou;
- poskytnutí zdravotnické pomoci;
- obranu proti diverzi zejména zranitelných objektů a komunikačních uzlů;
- stálou informaci vojsk o situaci na silnicích, objezdech, o epidemiologické situaci, nebezpečí desantů a diverzantů.

Důležitým úkolem je též částečná pomoc vojskům po napadení JZ a plná pomoc týlovým a zásobovacím jednotkám.

Hlavním koordinátorem při realizaci všech úkolů by měl být štáb vojenského okruhu, který v pásmu centrálního řízení usměrňuje činnost podle nařízení generálního štábu. Přitom nařízení generálního štábu by mělo dát možnost samostatně se rozhodnout k použití sil a prostředků i nižším stupňům (též změnit pořadí přesunů) v havarijních případech.

Jak budou tedy jednotlivé stupně plnit své úkoly?

Regulaci přesunů zabezpečují na celém teritoriu, v městech i osadách, jakož i na neplánovaných objezdech, síly CO v souladu s mezisektorovými dohodami. V prostorech řízených pásem se množství stanovišť pořádkové služby a důstojnických stanovišť zvětšuje silami pořádkových praporů a na přepravách silami jednotek, které přepravy zřizují. V některých případech bude nutné, aby si vojska doplňovala systémem pořádkových stanovišť svými silami.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že

1. Pořádková stanoviště (i důstojnická) musí plnit úkoly komplexně, tj. regulovat přesun, informovat o situaci velitele os a teritoriální štáby, velitele proudů o stavu cest, narušení, o epidemiologické situaci, poměru obyvatelstva k vojskům, rozmístění nemocnic, zdrojů vody, rozmístění opraven, nebezpečí diverze apod.

2. Pořádkový prapor nemá dostatek sil k plnění všech úkolů v pásmu s průměrnou hustotou cest. Bude proto třeba buď veliteli pásma přidat síly, nebo diferencovat hustotu pořádkových stanovišť — více ponechat u vodních překážek a méně na ostatním terénu. Určité omezení je dáno též dosahem rádiových stanic, i když spojení s hlavním střediskem mohou zprostředkovat rádiové stanice blíže položené. Důstojnická pořádková stanoviště musí mít přímé a stálé spojení s velitelstvím pásma. Z tohoto hlediska musíme volit místa pro jejich stanoviště.

3. Pořádková stanoviště musí informovat vojska o zamoření terénu. Proto musí mít dozimetry. Mohou být též zapojena do systému průzkumu zamořených prostorů. Pak ale musí dostávat pravidelné informace ze stanovišť krajské HS. Nutné informace by mohla dostávat v síti velitelů os. Nezávisle na tom v mnoha případech budou přesunující se vojskům podávat informace i teritoriální štáby.

Technická úprava komunikací zahrnuje údržbu komunikací v pojízdném stavu a přípravu nutných objездů. Tento úkol plní zmobilizované speciální jednotky a speciální jednotky frontu, které v určitých případech mohou být použity na teritoriu.

Budování přeprav je povinností jak teritoriálních pontonových mostových jednotek, tak operačních vojsk. Využití jednotek operačních vojsk je tu nasnadě. Jiná věc je s použitím teritoriálních jednotek. Ty jsou určeny k údržbě komunikací v celkovém smyslu, tj. zabezpečení přeprav pro národní hospodářství. Přednostní použití je však pro vojska. Někdy však bude těžké se rozhodovat, komu dřív. Teritoriálními štábům bude těžké určit, co je v dané chvíli důležitější. Proto je nutné určit, kdo je povinen rozhodnout a v jakém rozsahu. V zásadních případech by měl rozhodnout generální štáb (centrální orgán). Zato v dílčích činnostech při použití na krátký čas a daleko od fronty (bojové činnosti) v určitém místě na teritoriu by měl rozhodovat velitel okruhu, velitelé pořádkových prostorů a velitelé os — jako podřízení velitelé okruhu.

Technické zabezpečení přeskupení vojsk zahrnuje celý souhrn opatření, mezi něž patří

- oprava poškozených vozidel ve stálých dílnách, které mají určité technické vybavení, dostatek pracovních sil a náhradních dílů;

- opravy vozidel ve speciálních opravárnách, kam si vojska dodávají náhradní díly;

- evakuace poškozených vozidel do určených dílen nebo míst sběru poškozených vozidel.

První řešení je ideální, ale nebude vždy ekonomicky možné. Bylo by totiž třeba včas shromáždit v určených opravárnách zálohu náhradních dílů všech druhů přepravních prostředků. Zůstává reálný druhý způsob, a to využít technické základny teritoria i vojsk. Teritoriální štáby musí vyznačit příjezdy do těchto oprav.

Při plánování technického zabezpečení bereme v úvahu

- pravděpodobné opravy podle průměrných norem poškození vozidel za přesunu a z bojové činnosti nepřítele,

- možnosti technických prostředků, které jsou u vojsk,

- předvídanou úhrozu napadení.

Rozsah technického zabezpečení bude proto různý. Na průměrných komunikacích můžeme počítat s exploatační údržbou. Případné opravy jsou schopna vojska si zabezpečit sama. Pomoc teritoriálních prostředků bude sporadická a nahodilá. Jinak tomu bude v prostorech silného ohrožení, v prostorech soustředění a delších odpočinků, velkých komunikačních uzlů a hospodářských průmyslových center, v prostoru řek (mostech), průsmyků, cest mezi jezerami apod. Zde můžeme počítat s většími ztrátami, protože nepřítel může je napadnout jadernými zbraněmi. Zde pomoc teritoriálních sil bude nutná. Poblíž bude třeba připravit více manévrových a odsunových prostředků, větší množství oprav, připravit zálohu náhradních dílů a počítat s využitím místních specialistů.

Teritoriální štáby by měly počítat i s materiální a technickou pomocí (palivo a strava) pro jednotlivé vozy nebo skupiny poškozených vozidel, které se odtrhly od vlastních vojsk, aby co nejdříve se mohly připojit k vojskům. Jde též o zásobování vodou. Studny by měly být označeny a chráněny. Teritoriální štáby a pořádková stanoviště by měly o nich vojska informovat. V plánovaných prostorech denních odpočinků je třeba nalézt více vodních zřídél.

Zdravotnickou pomoc budou poskytovat civilní i vojenské stanice umístěné podél os přesunu. Raněné a nemocní si vojska do nich přivážejí sama. Počet vydělených nemocnic a lůžek závisí na stupni úhrozy. Za to odpovídá centrální a okružová zdravotnická služba, ale teritoriální štáby musí mít přehled o množství rezervovaných lůžek v nemocnicích a označovat včas cesty do těch nemocnic, co mají ještě volná lůžka. V prostorech silné úhrozy je třeba včas plánovat odsun raněných i prostředky civilní zdravotnické služby a v prostorech napadení JZ počítat s použitím civilní dopravy. Teritoriální štáby poskytují okružové zdravotnické službě údaje o volných lůžkách v nemocnicích.

Obranu proti diverzi si plánuje okruh, kraj i okres. V plánech předvídají hlavní

úsilí soustředit na zvlášť ohrožená místa a objekty. Jde o střežení, obranu objektů a o ničení diverzantů. Na stupni kraje a okresu organizují tuto činnost komise obrany svými silami. Teritoriální štáby organizují součinnost mezi kraji a okresy podle pokynů vojenského okruhu. Obrany důležitých komunikačních uzlů se mohou zúčastnit i vojskové jednotky. Zde si pak organizují i protivzdušnou obranu a hláskou službu. Sledují též zamoření terénu. Aktivní jednotky proti diverzantům jsou připraveny tam, kde geografické podmínky jsou neobyčejně příznivé pro jejich činnost, jako průsmyky, úžlabiny, přepravy apod. V plánech je třeba počítat s manévrem na tato místa. Taktéž musíme počítat s pomocí při odblokování cest, odstranění min, lesních závalů apod. zvláště v horském a zalesněném terénu. Proto v plánech musíme citlivě zvážit lehce zranitelné objekty a učinit opatření k jejich ochraně.

Štáb okruhu a teritoriální štáby počítají v plánech s dvojitým druhem pomoci zasaženým vojskům po jaderných úderech, a to

- poskytují pomoc bojovým jednotkám v organizaci a likvidaci následků jaderného napadení v různém rozsahu v závislosti na čase, stupni napadení a umístění svazků;

- samostatně organizují pomoc týlovým a zásobovacím jednotkám, které se přesunují daleko od svazků.

Všechny otázky zabezpečení operačních přesunů můžeme zahrnout do dvou skupin problémů:

- první skupina zahrnuje problémy řízení přesunů v celkovém smyslu. Hlavní úlohu zde hrají velitelé jednotlivých centrálně řízených pásem a mimo centrální systém teritoriální štáby a velitelství okruhu, které jsou podřízeny generálnímu štábu;

- druhá skupina se týká zabezpečení přesunů. Tu hlavní funkce plní štáby centrálního řízení ve stanovených pásmech a na ostatním teritoriu teritoriální štáby. Řízení obstarává vojenský okruh. Ten zpracovává plány zabezpečení, organizuje a školí připravované síly, rozvíjí systém zabezpečení, řídí činnost velitelů pořádkových prostorů a os, teritoriálních štábů a podřízených sil a prostředků, koordinuje činnost všech stupňů v souladu s nařízením generálního štábu a obnovuje zničené prvky systému zabezpečení.

O řízení přesunu vojsk rozhoduje příslušný velitel a centrální stupně velení. Zásah teritoriálních činitelů nebudou brát v úvahu s výjimkou v kritických situacích, kdy velitel okruhu může navrhnout změnu pořadí přesunu, změnu úseků cest, ovšem bez zásadních změn v rozhodnutích velitelů vševojskových svazků.

Opatření teritoriálních orgánů jsou prvkem pomocným, který má ulehčit průjezd městy, osadami, komunikačními uzly apod.

V druhé skupině je třeba ponechat větší pravomoc teritoriálním štábům, které odpovídají za vytvoření nejvýhodnějších podmínek pro rychlé přeskupení vojsk.

Upraveno z polského tisku

různé

TAK ZAČÍNALA VÁLKA

V posledních letech máme možnost v mnohem větším rozsahu než dříve seznamovat se s řadou knih memoárové literatury, týkající se průběhu Velké vlastenecké války.

Jednou z posledních prací tohoto druhu je vynikající kniha maršála Sovětského svazu I. Ch. Bagramjana.*)

Autor se ve svých vzpomínkách zaměřil na poměrně krátké období, začínající rokem 1940, tedy těsně před zahájením Velké vlastenecké války a končící v prosinci roku 1941. Základ knihy tvoří popis a rozbor událostí na počátku války a v průběhu léta 1941 při bojích Sovětské armády s německými vetřelci na Ukrajině.

Maršál Sovětského svazu I. Ch. Bagramjan byl ustanoven koncem roku 1940 jako plukovník do funkce náčelníka operačního oddělení Kyjevského zvláštního vojenského okruhu, ze kterého byl při zahájení války vytvořen štáb Jihozápadního frontu. V této funkci, jak sám autor v úvodu knihy připomíná, měl možnost osobně se podílet na vypracování operačních plánů okruhu před vypuknutím války a na řízení bojové činnosti, která probíhala na Ukrajině v létě 1941.

Kniha je rozdělena do čtyř částí, které zahrnují přípravy okruhu k válce a končí protiútokem Rudé armády v prosinci 1941 u Moskvy.

Z celkového počtu 1418 dní Velké vlastenecké války autor v knize rozebírá jen prvních 178 dní. Přitom ukazuje objektivní nedostatky a příčiny neúspěchů Rudé armády na začátku války, ale současně i skutečnost, že od samého začátku války vojska Rudé armády bojovala velmi aktivně a úporně s útočníkem, což vytvářelo podmínky k pozdějšímu přechodu k útočné bojové činnosti a ke konečnému zničení nepřítele.

Velmi podrobně v knize ukazuje situaci Rudé armády při bojích v prostoru Kyjev, který velmi dlouho hrdinsky bránila proti fašistické přesile.

V poslední části své knihy I. Ch. Bagramjan popisuje dosud málo známou ak-

*J) Maršál Sovětského svazu I. Ch. Bagramjan „Tak začínala válka“, vydalo Naše vojsko Praha ve spolupráci s nakladatelstvím Tatran Bratislava v roce 1972.

ktivní bojovou činnost Rudé armády, kterou vedla v podzimních měsících roku 1941. Bylo to v období, kdy se hitlerovská vojska pokoušela ovládnout Moskvu a v té době Rudá armáda uskutečnila slavný úder u Rostova na Donu, který představoval jednu z prvních velkých útočných operací Rudé armády na začátku Velké vlastenecké války. Na tuto činnost navazuje autor podrobným popisem útoku vojsk pravého křídla Jihozápadního frontu u Jelce, který byl součástí bitvy u Moskvy na konci roku 1941.

V první hlavě knihy I. Ch. Bagramjan popisuje svůj příchod a zahájení práce ve funkci náčelníka operačního oddělení armády, ze které byl po několika měsících vyzvednut na funkci náčelníka operačního oddělení štábu Kyjevského zvláštního vojenského okruhu. K tomuto okruhu přešel na vlastní žádost z Moskvy, kde pracoval jako odborný asistent v akademii generálního štábu.

Pro pracovníky našich štábů bude jistě velmi zajímavé sledovat tehdejší činnost autora knihy při zpracování plánu ochrany státních hranic a při jeho výjezdech k vojskům, která pokrývala státní hranice.

V dřívějších letech jsme se často setkávali s názory, že generální štáb Rudé armády v předvečer války s hitlerovským Německem podcenil možnost nenadálého napadení fašistickými útočníky a neorganizoval dostatečné přípravy k odražení operace. I. Ch. Bagramjan ve své knize naopak ukazuje, jaká obrovská práce byla řešena v jarních měsících roku 1941 k posílení vojsk pohraničních okruhů. Tak např. vojska Severokavkazského vojenského okruhu, kterému tenkrát před začátkem války velel nám známý maršál I. S. Koněv, byla přesunována již na jaře 1941 k západní hranici Sovětského svazu.

Na druhé straně autor knihy otevřeně poukazuje na nedostatky v početních stavěch pohraničních svazků a v jejich vybavení bojovou technikou.

Těsně před zahájením nepřátelského útoku nařídil náčelník generálního štábu veliteli Kyjevského vojenského okruhu vytvořit velitelství frontu a přemístit se do 22. června 1941 z Kyjeva do Tarnopolu. Při plnění tohoto úkolu autor knihy ukazuje na tu skutečnost, že se operační oddělení nepřemísťovalo společně se štábem okruhu vlakem na nové velitelské stanoviště, nýbrž samostatně auty. I. Ch. Bagramjan uvádí, že při obdržení tohoto rozkazu vyjádřil podiv nad tím, že velení okruhu odjíždí bez operačního oddělení a v případě boje nebude schopno řídit vojska, poněvadž nebudou k dispozici ani

operační důstojníci, ani odborníci pro utajení spojení, kteří tenkrát byli organizačně začleněni do operačního oddělení.

Druhá hlava knihy začíná rozbořením situace po zahájení nepřátelské agrese ráno 22. června 1941, kdy se autor knihy se svým operačním oddělením přesunoval za štábem frontu do Tarnopolu a během přesunu byla jeho automobilní kolona několikrát napadena nepřátelskými letci.

Tam ukazuje na velmi vážnou otázku spojení, na které závisí velení a řízení vojsk.

Popisuje, že v prvních hodinách války fašisté přerušili veškeré spojení, takže štáb Jihozápadního frontu neměl spolehlivé spojení s některými štáby armád, které ztratily rovněž spojení se svými divizemi. V důsledku tohoto stavu autor uvádí, že „z ojedinělých, útržkovitých a mnohdy i protichůdných zpráv, jež přišly od podřízených štábů, bylo i nadále obtížné udělat si přesnou představu o nepřátelském uskupení, jež vtrhlo na území sovětské Ukrajiny a o operačním záměru fašistického velení. Bylo nutné vycházet z předpokladů a dohadů“.

V důsledku této situace, kdy velení frontu neznalo vývoj situace na frontě první den nepřátelského útoku, nebylo možné objektivně informovat o situaci ani generální štáb. I. Ch. Bagramjan vzpomíná, že v 15 hodin 22. června 1941 měl zpracovat první hlášení do Moskvy a uvádí, že to „byla snad nejtěžší zpráva, kterou jsem kdy jako štábní pracovník psal“. Je pochopitelné, že na základě těchto neúplných a nejasných hlášení podřízených frontů bylo možné velmi těžko připravovat v Generálním štábu odpovídající řešení.

Na tuto skutečnost ukazuje autor knihy, který rozebírá situaci večer první den války, kdy operační směrnice lidového komisaře obrany ukládala velitelům frontu přejít do útoku, obklíčit a zničit nepřátelské uskupení a do večera 24. června dosáhnout prostor Lublín na území Polska.

Skutečné možnosti frontu ke splnění tohoto úkolu analyzuje autor velmi podrobně a na základě tehdejšího poměru sil ukazuje, že tento úkol nebyl reálný.

V této kapitole se I. Ch. Bagramjan vrací časově zpět k událostem, které probíhaly těsně před zahájením nepřátelského napadení. Uvádí, že se později dozvěděl, že úkol ke zvýšení bojové pohotovosti vojsk a k jejich přípravě k odražení nepřátelské agrese vydal generální štáb v noci z 21. na 22. června 1941. I. Ch. Bagramjan o tom píše: „Dne 22. června 1941 25 minut po půlnoci začal okruhový spo-

jovací uzel v Tarnopolu přijímat telegram z Moskvy. Byl adresován velitelům všech západních okruhů. Lidový komisař a náčelník generálního štábu upozorňovali, že „ve dnech 22.—23. června 1941 je možný nenadálý útok Němců, a žádali uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti, aby mohla odrazit nenadálý útok Němců a jejich spojenců.“

Nechci zde rozebírat tuto situaci, ale cituji výňatek z autorovy knihy pouze proto, abych ukázal na časové možnosti, které byly k dispozici pro uvedení vojsk pohraničních okruhů a armád do bojové pohotovosti v období těsně před napadením.

Velkou pozornost věnuje autor ve své knize otázkám vedení obranných bojů Rudé armády. Nejprve byl plánovitě veden ústup vojsk ke starým opevněným prostorům, které byly vybudovány na původní státní hranici Sovětského svazu s buržoazním Polskem.

I. Ch. Bagramjan o této problematice hovoří velmi podrobně a ukazuje i na chyby v přípravě štábů a vojsk před válkou, kdy procvičování obrany se nedocínilo.

K těmto otázkám uvádí: „Člověku, který není ve vojenství dostatečně zvěhlý, zdá se ústup jednodušší záležitostí než útok. Ale to ani zdaleka neodpovídá pravdě. Ustupující je vždy v nevýhodě. Ústup nepříznivě doléhá na vojáka, neboť není nic horšího než vědomí, že se nepřítel tentokrát ukázal silnější, že již šlape po jeho rodné půdě, ale prozatím tomu nelze udělat přítrž. Útočící voják má úplné jinou náladu: je úspěšným vývojem událostí povzbuzen, probíjí se kupředu a každý krok ho posiluje.“

Z vojenského hlediska je ústup velmi složitý manévr. Je třeba přelstít nepřítele a přímo zpod nosu mu odvést vojska s minimálními ztrátami, aby byly zachovány a postupně ještě rozmnoženy síly pro nový úder. To všechno se odehrává v situaci, kdy iniciativu má nepřítel a kdy lze těžko odhadnout, kde připravuje další úder, kde se chystá připravit past. Neskrýváme, že jsme se před válkou učili hlavně útočit a takové důležité formě boje, jako je obrana, jsme nepřikládali náležitý význam. Teď jsme na to dopláceli.“

Z tohoto hodnocení zkušeného vojévce, které má trvalou platnost i v dnešní době, bychom měli vyvozovat i v naší přípravě energičtější závěry.

Ve třetí kapitole knihy, nazvané „Hrdinský Kyjev“, autor velmi podrobně ukazuje na nezměrné hrdinství a obětavost příslušníků Rudé armády i všeho obyvatelstva města Kyjeva při obraně tohoto města.

V této části autor uvádí i přímé rozhovory, které vedl J. V. Stalin v tomto období s velitelem Jihozápadního frontu generálem M. P. Kirponosem.

Obdobně velmi zajímavé pro podrobné studium průběhu tehdejších bojů jsou i záznamy autora o rozhovorech, které vedl s velením frontu náčelník generálního štábu a i někteří další představitelé generálního štábu.

Rovněž pozornost čtenáře upoutá i popis činnosti velitele Jihozápadního směru maršála Sovětského svazu S. K. Timošenka, se kterým I. Ch. Bagramjan velmi úzce spolupracoval v podzimních a zimních měsících roku 1941.

Z tohoto období je zvláště pozoruhodné sledovat činnost velení Jihozápadního směru při řízení útočné činnosti směřující k osvobození Rostova a ke zničení Kleistovy tankové armády. V důsledku neúspěchů, které v tomto prostoru utrpěla fašistická vojska, uskutečnil Hitler řadu kádrových změn ve velení fašistických vojsk, bojujících v tomto prostoru.

Tato aktivní činnost Rudé armády odlehčila situaci vojsk, bránících v listopadu Moskvu před pokusy fašistických útočníků o její ovládnutí.

Do útočné činnosti Rudé armády v bojích o Moskvu spadá i aktivní bojová činnost vojsk v prostoru Jelce, na jejímž řízení se velmi úzce podílel sám autor knihy. V rámci této jelecké útočné operace byla zničena 2. tanková armáda známého fašistického generála Guderiana.

Popisem této útočné operace, která byla součástí protiútoků Rudé armády u Moskvy, končí I. Ch. Bagramjan svoji knihu a ukazuje, že v této době byl pohřben hitlerovský plán blitzkriegu na rychlé poražení Sovětského svazu a že byla rozbita legenda o neporazitelnosti hitlerovské armády.

Autor se v této knize nezaměřuje úzce jen na bojovou činnost v prvních měsících války, ale seznamuje čtenáře v některých obdobích s celkovou vojenskopolitickou situací. Je škoda, že oproti originálu vydaného v Moskvě v roce 1971 nejsou v českém vydání této knihy otištěny též fotografie řady vynikajících představitelů Rudé armády na počátku Velké vlastenecké války a spolupracovníků I. Ch. Bagramjana. Rovněž přílohy — schémata se situací vojsk Jihozápadního frontu v prvních válečných měsících jsou v českém vydání knihy založena v příloze, zatím co v originálu jsou začleněna přímo u příslušného textu, týkajícího se dané situace. Toto uspořádání umožňuje lépe sledovat průběh popisovaných bojů a operací.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат общественных наук, подполковник Алойс Михняк

Марксизм-ленинизм – методологическая основа военной науки	3
--	----------

Автор подчеркивает возрастающее значение марксистско-ленинской философии в качестве общей методологии всех наук включительно военной и объясняет причину этого явления. Осуществление указанного принципа показывает в качестве необходимой предпосылки для творческого развития военной науки в новых условиях.

Кандидат общественных наук, полковник Мирослав Рышка

Типы районов и подготовка призывников в рамках единой системы начальной военной подготовки населения ЧССР	9
--	----------

Содержание статьи намерено на область управления начальной военной подготовкой а в частности на проект системы управления. Обращает внимание на указанные проблемы и задачи организации «Свазарм». В ней анализируются основные цели и главные задачи типизации районов, классификационные признаки и шкалы для типизации районов и их включения в типовые группы.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Богуслав Гавличек, подполковник Карел Боушка, подполковник Богумил Зыка

Оборонительная система ЧССР	15
--	-----------

Статья является введением серии статей, посвященных проблемам оборонительной системы. Авторы в ней приводят дефиницию указанной системы, анализируют ее содержание и подчеркивают необходимость комплексного решения во всех областях и также взаимодействия между отдельными элементами оборонительной системы.

Подполковник Карел Боушка

Совершенствование оборонительной системы ЧССР	18
--	-----------

Автор формулирует основные теоретические исходные точки и принципы развития оборонительной системы а в частности руководящую роль партии, интернациональный характер обороны, характер вооруженной борьбы настоящего времени, преимущество социалистического государства и роль его экономики в деле обеспечения обороны, возможности обеспечения обороны ЧССР, условия эффективности оборонительной системы ЧССР и централизованное управление.

Полковник Ладислав Ячек

Взаимоотношения между органами управления полевых войск и территории страны	25
--	-----------

Автор анализирует теоретические выводы в области взаимоотношений между командирами и штабами полевых войск и управляющими органами территории страны в в период совместных действий на своей территории после начала войны. Статья является надежной основой дальнейшей разработки проблем взаимоотношений.

Полковник Ян Мартински

К вопросу занятия оперативной группировки войсками до начала войны . .	31
---	-----------

Подполковник Йосиф Русина

Воздушная разведка в ходе фронтовых операций	34
---	-----------

В статье приведены главные особенности воздушной разведки на основе нового устава «Зправ-3-2». В дальнейшем в ней анализируются основные принципы организации воздушной разведки и ее ведения в ходе наступательной и оборонительной операций фронта.

Полковник Штефан Марко	
Некоторые познания из подготовки террриториальных штабов	39

Автор сначала статьи приводит некоторые познания и опыт совместных тренировок с ведомствами Словацкой Социалистической Республики в 1972 году. Во второй части приводит «Временный и методический план проведения штабной тренировки», в котором показывает возможный способ подготовки и содержание территориальной штабной тренировки.

Полковник Мирослав Цемпирек	
Применение артиллерии в горно-лесистой местности	50

Автор занимается особенностями боевого применения артиллерии в ходе наступления в горно-лесистой местности. Он главным образом обсуждает вопросы влияния указанного типа местности на боевое применение и подготовку артиллерии к ведению боевых действий, на планирование огня, организацию артиллерийской разведки, топографическо-геодезического и метеорологического обеспечения и обеспечения артиллерии боеприпасами.

Подполковник Милан Вашинка	
Мосты из подручного материала	55

Автор на основе анализа западно-европейского театра военных действий и дальнейших показателей приводит необходимость и расчет возможностей возмещения стандартных мостов мостами из подручного материала в ходе армейской и фронтовой наступательных операций.

Кандидат военных наук, подполковник Станислав Тешински	
Транспортер моста 55 (ПМ-55)	64

Автор знакомит читателя с возможностями и применением новой инженерной техники ПМ-55. Приводит краткое описание и фотоснимки ПМ-55 включительно оперативно-тактических аспектов ее применения.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Оборова вчера и сегодня	71
--	-----------

В статье приведены некоторые тенденции развития обороны и изменения, имеющие место после Великой Отечественной Войны. В ней анализируются взгляды, касающиеся условий для перехода к обороне, рассредоточения войск в обороне, борьбы с танками противника и достижения поставленных целей обороны.

Некоторые проблемы систематического пополнения больших потерь личного состава	78
--	-----------

В статье анализируется опыт проверки директивы по пополнению больших потерь в условиях применения оружия массового поражения. Автор в ней занимается определением состояния и систематической организации пополнения, принципами организации и принятия подходящих групп для пополнения личного состава.

Обеспечение оперативных перемещений	85
--	-----------

В статье показывается опыт обеспечения перемещений оперативных войск на территории. В ней анализируются вопросы управления перемещениями, задачи комендантских пунктов, технический ремонт путей сообщения, техническое обеспечение перегруппировки войск, медицинское обеспечение и в заключении также компетенции отдельных звеньев управления в деле обеспечения перемещений войск.

ИНФОРМАЦИЯ

Так началась война	89
-------------------------------------	-----------

Статья содержит ознакомление читателя с книгой Маршала Советского Союза И. Х. Баргамяна. Основной книги является описание и анализ событий в начале войны и в летнем периоде 1941 года в ходе ожесточенных боев Советской Армии против немецко-фашистских захватчиков на территории Украины.

Vydává ministerstvo národní obrany ve Vydavatelství MAGNET,
n. p., Vladislavova 26
113 66 Praha 1

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav
RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10X ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7, l. 380). Plukovník Jindřich Malina (vedoucí redak-
tor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, Soňa Šimandlová (technická redaktorka).

Redakční rada: Podplukovník ing. Ladislav ČECH, podplukovník ing. Miloš
DOLEŽAL, plukovník gšt. ing. Zdeněk HAVALA, plukovník ing. Bohuslav HAVLÍČEK,
generálmajor ing. Jaromír JAŠEK, podplukovník ing. Jaromír LANK, CSc., plukovník
gšt. ing. Ján MARTINSKÝ, generálmajor doc. ing. Václav MATIČKA, CSc., podplukovník
PhDr. Alois MICHŇÁK, CSc., podplukovník ing. Jan PAPIK, plukovník doc. PhDr. Zdeněk
PROCHÁZKA, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav SMETANA, plukovník ing. Václav
VĚBR, plukovník ing. Otakar VLACH, plukovník ing. Jaroslav VOLEK, CSc., plukovník
ing. Jaromír VYHNANOVSKÝ, plukovník ing. Jiří ZELENKA.

Ročník XXIII. Toto číslo bylo dáno do tisku 30. května 1973.